IANI DOVSÆ
NORDOVICIS
PRÆCIDANEA

Pro Albio Tibullo.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
CIↃ. IↃ. LXXXII.

IANVS DOVSA IVSTO LIPSIO SVO S. D.

TAMEN AB OFFICIO non diſcedis. Ecce Tibullum etiam tuum condonas nobis. Tibullum dico? imò theſaurum boni; Notulas ſcilicet tuas, Lectionumque in Poëta illo pugnantium varietates;& quidem manu tua, hoc eſt, cum cura & fide ex blattariis Codicibus repręſentatas. Illud videris innuere, nobis protelo inſuper à te opus eſſe ad Albianā ſegetem ſolicitādam, glebasq. literatas ex hoc papyrino aruo exſuſcitandas. Ain' tu? verúmne hoc credā, tātum abs Tacito, & Muſis illis ſeuerioribus tuis operæ porrò, aut otij eſſe reliquū tibi, vt Doûſæ etiam in ſtudiis hiſce leuioribus operā ſuccenturiam commodare non graueris? Macte

virtute. mihi quidem volupe. &, ſi ſcias, quid Syntagmata hæc noſtra minentur tibi? Quid mali? inquies. Nimium verò. Proinde iam prius adeò edico, vt caueas; ac galeam iubeas adferri tibi. ita montes moleſtiarū maximi capiti impēdent tuo. Tibullus inquam noſter viam ad te obſtinato animo adfectat, hoc eſt, nominis tui tegumentum quæritat ſibi quò armatus atque animatus probè eruptionē facere poſſit denique, non quidem in Iberos (ne quid erres) ſed verò in penetrale Lipſianum, & manus tuas ſcilicet; atque inde porrò in publicum recta via; cum certiſſima ſpe fore, vt

Viuat opus, quodcunq; per iſtas iuerit aures. hac tamen cautione: N I S I T V V E T E S. Vetes autem? vah! qui vltrò etiam de Supplemento aurem vellere ſuſtinueris nobis? Quam tamen in partem acceptu-rus ſis, quæro: denique, an impune Douſæ hoc facinus abiturum. Scio equidem

capi-

capitale eſſe iam inde à Numa,

HOMINEM LIBERVM DOLO SCIENTEM MORTI DVERE. quantò magis amicum, atque eum, qui amicus eſt, vti nomen poſſidet, ſcriptorum ſuorum veneno per fidem interimere? idque Doûſam Lipſio facere ſcilicet, volentem, imò lubentem hercule, rogo, quis ferat? fratri, familiari, intimo ſuo, & cui vitam propemodum omnem, id eſt, famam debeat. Fateor, mi ocelle; & præbeo ſuram. Sed quid? tecum tute agas oportet, qui ipſe gladium mihi, quî te iugulem, ſubminiſtras. neque te ipſius tui miſeritum eſt quicquam. Nā quod in parricidij crimen arceſſere nos poſteà, aut inuidiam porrò te facere poſtules, nugas egeris. Quid enim? qui ipſus vltrò it perditū ſeſe, eum ego cōſeruare vtiq. haud poſſum: neque, ſi poſſim, ius eſt. In quo quidem Venuſini illius patrocinium præſto mox aderit nobis, cauſam aduorſum te

dicturi huiuſmodi:

Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti.

Quod ſi fors vilior & leuior apud te Poëtæ fuerit auctoritas, Capitones tuos ad partes aduocabo mihi, qui pro me ex Iure ſuo ſatisfaciant tibi, pernegentq́. ſtrenuè, *Iniuriam neque factam, neque fieri adeò potuiſſe, volenti dico.* Cæterũ de hoc ipſe viděris. Ego verò Tibullum tuum ablegare pergo rectà ad te. neque hoc mihi eripi poteſt; & miſeret tamen. etenim tam cari capitis periculis συμπάτχω. &, ne prædictum tibi negites anteà, cum cuiuſmodi porrò excetra negotium ſis habiturus, ſcias velim, Hydram quã dico, interim hîc dum ſumus, duodecim Capitum incremento auxiſſe tibi. Huc priora ſi accedant, octona illa dico, quæ vobiſcum iſtîc in re præſenti communicauimus iam anno; quid? annon ſumma ſummarũ ſolidum vicies efficietur? Hui, tam multa? inquies. Mane verò, necdum omnia audiuiſti. Etiam

μακρολογία horum concoquenda eſt tibi. cui generi tu quidem ἄσπονδον πόλεμον denuntiaſſe videris. nequicquam, quamdiu vtiq. manum admouere nō horrebis affaniis noſtris. Atq. in prioribus quidem numero XIV. Poëtę ipſius œconomiam ſecuti ſumus. ſicuti & in duobus proximè ſequentibus, quinto & ſexto Decimis puta. in quêis ſcripturarum mutantiū controuerſias, de tuo (vti diximus) comiter ſubminiſtratas nobis, cōtinenter & quaſi protelo per Circi Albiani Spatia, ad albū porrò Calcē ab ipſis vſq. Carceribus deduximus. quò minus laboris Lectorē capturum exiſtimo, in exemplorū Tibulli, quæ aut explanata à nobis, aut etiā reſtituta in melius, conlatione. in cæteris non item (de poſtremis illis omnium longiſſimis loquor) in quibus per Tibullum totum ſaltuatim, confuſáque ac penitus interrupta ordinis ratione graſſati, animo potius noſtro, quàm ſtudioſorū commo-

 dita-

ditatibus ſuimus obſecuti: prorſus, ὕστερον (quod dicitur) πρότερον. Ædepol res odioſas, inquies. Atqui aliter, mi Lipſi, abiturum iſtuc tibi, animum caue inducas tuum, verum eſſe vel periculo cum tuo vt diſcas tādem verbum illud proletarium, ac vetus: *Tute quod intriſti, exedundū eſt tibi*. At ſaltem ne tam apertè Tibullo tuo auctarium poſtulaſſes; ego me tibi non offerebam. Tuus eſt enim profectò, quoniam quidem eſt inſcriptus tibi: &, puto, propter hoc legetur. Etenim ſcio, cuiuſmodi tibicine ſuffultus ambulem; atque, hoc me ſcire, omnes ſciunt. Itaque patrocinium aliud in nouę Inſcriptionis inſolentia non ſtatui inſtituere porrò: ſatisfactionem (vt cū Salluſtio hoc dicam) ex nulla conſcientia de culpá proponere decreui: apud te præſertim, Antiquariorum omnium coryphæum.

Nā quod iſti dicūt maleuoli, caſcū hoc nimis,
Nimisq; Plautinum eſſe ſcribendi genus,

Quod iſti maledictum vehemens exiſtimant,
Eam laudem duco maximã, cùm illũ æmulor,
Qui doctis vniuerſis, & Latio placet.
Lipſiadiq; meo (maius nec dicere poſſum)
Quid? non &, nomen cùm poſui, ſatis eſt?
Qui mihi in hoc genere ante oẽs regnare videtur,
Cumq; ipſo iam nunc ferre Stylone pedem.
Libera dum vacuo ponit veſtigia princeps,
Per loca, quæ nulli trita ſolo fuerant.
Vnus homo doctis ELECTA *includere dictis,*
Auſus & intactas edere EPISTOLICAS.

Tantũ propius acceſſiſſe ad archetypum vellem. vnde, metuo hercle verò, ne me lapſum ſagacitas tua deprehendat plus millies. Sed heus tu: non Maronianũ illud venit in mentem tibi?

Non omnia poſſumus omnes. poſſemus, ſi aut Lipſij, aut etiam Scaligeri eſſemus. Sed, per Genium obſecro vtriuſque, cuinam iſtud mortalium conceſſum? Noli autem ita me putidulum putare, vt glorioſiſſima hercule laudum veſtrarũ præ-

conia deterere tenuitatis meæ culpa me poſtulem. Quid tamen de tot, tamque præclaris ingenij tui facinoribus, publicitus iampridem editis, exiſtimem, rogas? quid? niſi Vmbri Callimachi illud:

Cedite Romani Scriptores, cedite Graij.

Nemini proinde de Plautinæ (vt dixi) imitationis exemplo ſupplicare decretum eſt mihi, dum quidem Lipſiani præſidij auctoritas in mundo futura eſt nobis. quam qui contemnat præ ſua, num quæ cauſa eſt obſecro, quin ego eũ hominem (niſi in tempore piari ſe iubeat, & quidem de ſuo) plorare porrò, imò vapulare in perpetuum iubeam; te, eruditiſſime Lipſi, gaudere, hoc eſt, rem gerere ex vtriuſque noſtrum ſententia? Vltraiecto.

IANI

IANI DOVSÆ NORDOVICIS PRÆCIDANEA

Pro Albio Tibullo.

CAPVT I.

Ianitorũ ſeſſio ad oſtia. Eos cellares fuiſſe, ac cum catello ferreo, itẽ altero oblatratore, quaſi vicario, ſeruilẽ in modũ parumq́; adeò delicatè accubuiſſe, imò excubuiſſe, oſtenſum. Eodem Plautinum illud de, Ianua mordace, *aut certè ad Inſcriptionem illam oſtiorũ notiſſimam;* CAVE CANEM, *alluſum videri. De virga, ſiue Harundinis geſtandæ iure, ſubmotionis cauſa, oſtiariis tributo antiquitus, nõnulla. Eorũ impedimẽta, compedes, & quidẽ tintinnantes: ſimul in hãc rem emaculatus Afranij locus apud Marcellum: item alter Nauij, nequicquã ab aliis tentatus antea. Molarum crepitus. Communis Tibulli lectio expoſita ſimul, ac defenſa.*

HAVD cuiuis homini liquere arbitror, quamobrem Ianitorem ſe, non amatorem pro dominæ ſuæ foribus præſidere, & veluti excubias agitare, prædicet Tibullus; noctem vtique perpetem, & (quod

non minus hercule Plautiſſat)

Quaſi flagitator aſtans vſque ad oſtium: amentes potius, quàm amantes vt conſueuere. Ait enim diſertim:

Me retinent vinctum formoſæ vincla puellæ;
Et ſedeo duras ianitor ante fores.

Sed vt liqueat porrò, antiqui moris obſeruatio in medium protrahenda, ad Ianitorum eius ſæculi conditionem pertinens. quos ſciendum eſt, & catenatos & compeditos fuiſſe, in ipſo aditu ac veſtibulo quaſi in præſidio conlocatos. vbi ſeruili cella, ac ſubcuſtode cane contenti noctu atque interdiu vitam ſedentariam exigerent. haud, ante pedes quod erat, proſpicientes modò; ſed pòſt etiam reſpicientes. credo., ne quis aduentor grauior, quàm aduenisset, diſcederet. Facit huc illuſtris Ouidij locus ex I. Faſtor. vbi Ianum bifrontem ſumta hinc ſimilitudine aptiſſimè vtentem inducit:

Omnis habet geminas hinc atq. hinc ianua frontes:
E quibus hæc populum ſpectat, at illa Larem.
Vtq; ſedens primi veſter prope limina tecti
Ianitor, egreſſus, introitusq; videt;
Sic ego proſpicio cæleſtis Ianitor aulæ
Eoas partes, Heſperiasq; ſimul.

Ad *Canem* autem, cum quo hoc genus aſſiduò, imò accubuò, exigere ætatem ſolitos occœperam com-

commemorare, Plautum fortaſſe Truculento alludere voluiſſe, vbi ſcitatur ex Dinarcho amatore ſuo Phroneſium:

Num tibi nam, amabo, ianua eſt mordax mea,
Quò introire metuas, mea voluptas?

aut certè ad Ianuarum Inſcriptiones referendum id temporis frequentes, quæ quadrata litera Romana hanc, atque huius ſimilem ferè cautionem præferebant: CAVE, CAVE CANEM. Vterque mos de *Cella*, & *Cane* è Varronis & Arbitri Satyris, Seneca, Suetonio clarus. Sicuti & alius de *Pertica*, quam ceu inſigne quoddam ſuum manu tenere, aſſidueque geſtare huic generi ſollenne. quò? niſi (vti ſuſpicor) ad ſubmouendos intrãtes, ſi qui fortè (id quod ſolet fieri) minus ex ſententia dominis ſuis viſi, alieno tempore obreptarẽt. Eam, *Hoſtiarij virgam*, appellat Seneca; *Cuſtodis harundinem*, Propertius; item Arbiter, qui eamp ſe quoque *Ianuæ appenſam, ſuffixamq́;* facit. Illuc, vnde abij, redeo; hoc eſt, ad eiuſdem hominum ordinis tinnimenta; quæ non hîc ſolùm, ſed & ſexta porrò abhinc Elegia intellexit Poëta noſter, vbi à puellæ ſuæ marito ferritribacem hanc prouinciam in ſe quaſi vicarium poſtulat tranſferri; hacce tamen conditione, atque in leges (vt vides) ſuas:

At mihi ſeruandam credas: non ſæua recuſo

Verbera

Verbera, detrecto non ego vincla pedum.

Sed neque aliud tinnit tota Elegia illa Ouidij, cui initium:

Ianitor indignè duræ religate catena:

præſertim qua in parte, eadem iſta, hoc eſt, Albiana vota proponit ſibi:

Dummodò ſic, in me dura tranſite catena.

quàm quod & hîc, & ſuperiore loco Tibullus: & in Vopiſco ſua princeps ille Togatarũ apud Marcellum Afranius innuit;

T*intinare ianitoris impedimenta audio.*

Ita enim cũ literatiſſimo omniũ Scaligero legere, ac relegere me malo; vel cum Noniano Nigidio, *Tintinnare*, potius, quàm cũ vulgo literatorũ, *Titinnire.* Neque enim, *Titinnabula*, hercule; ſed, *Tintinnabula*, dictitare conſueuimus: quomodo &, *Tintinnaculos viros*, Plautus: quæ vtraq. haud aliunde ſanè, quàm ab vno eodemque hoc frutice pullulaſſe videri poſſunt. Et ſi Trochaici ratio habenda (vt habẽda eſt certè) nónne hæc lectio lõgè altera illa numeroſiores tinnitus ciet? Sed & alterum, huc vnicè quod faciat, Næuianum teſtimonium producit ex Feſto idem Imperator ille noſter, quem dico, Scaliger:

Tantum vbi molle crepitum faciebant, tintinnabunt compedes.

idque dictum interpretatur ab eo, qui ſeruis intermina-

minabatur vincula, & compedes, ſi vel minimum ſtrepitum edidiſſent. vt in, *Molle crepitum*; ἀρχαϊκῶς mutatum ſit genus. ἀρχαϊκῶς vtique; ſed neſcio, an hanc Poëtæ ἀρχαιοτάτου, cui *os columnatum* fuiſſe perhibet Plautus, mentem fuiſſe, vel mihi, vel etiam aliis audeam perſuadere. de qua, homines omnes cùm ſimus; nemoque, quamuis Lynceus, in tantis tenebris caligare, vel hallucinari poſſe interdum, alienum à ſe putare debeat; haud indignabitur, ſpero, vir nobiliſſimus ſi aſſenſum, hac quidem in parte, minus commodauero ſibi. feretque me æquo animo in imo ſubſellio poſitum, liberè tamen, & quaſi ex tabella ſententiam dicentem; non quidem vt Patricium, aut Conſularem; ſed Adlectum ex Equeſtri ordine modò, meliorum inopia, Senatorculum nouellum. hiſce inquam legibus, vti & ipſe porrò ex trauerſo; vbicunque in Præcidaneis his noſtris per imprudentiam adeò, ſiue etiam inſcitiam, à veritatis limitibus aberrare fortè, paululumque à rectæ rationis curſu deflectere viſus fuero, aurem mihi viciſſim velli patiar haud inuitus; meque ob meritam noxiam caſtigatum Cenſoria rurſus virgula in viam reduci, reprehendique quaſi ab erroris & ignorantiæ diuerticulo. haud dico ab Scaligero modò (in cuius iampridē leges vltrò quoque (ſi iubeat) iurare ſum paratiſſimus) verùm etiam ab iis vni-

verſis,

uerſis,quoſcunque aut doctrinæ purioris ſenſum, aut aliquē ſaltē Romanæ antiquitatis guſtum habere cognouero. Ego quidē,ſimul atque probabilius quod ſit audiuero, haud difficulter ſanè ad verum conuorti me ſinam. Sed nos tandem aliquando in rem præſentem,ad Nęuiana,inquam, *Tinnimenta* iſta; quæ ego (iterum dico, pace ſolertiſſimi caſtigatoris quod fiat) ad hunc potius modum à Poëta Campano in Scenam Romanam producta, equidem nullus dubitem aſſeuerare: *Tantum vbi molæ crepitum*

faciebant, tintinnabant compedes.

Intelligit autem vrbaniſſimus Poëtarum, *Fuſtitudinas, ferricrepinas inſulas,*

Vbi viuos homines mortui incurſant boues;

(vti lepidè iocatur Plautus) tritiſsima *molaris coloniæ*, ac *Piſtrinenſis ciuitatis* vocabula. ad quas plagigera hominum genera, Boiarumq́. ac compedum tritores, hoc eſt, ſerui improbi, nequam, ac peculî ſui prodigi, ob meritum Præfecti, ac Tribuni dati pro verberonibus vapulares cluerent.

Vnum etiam eiuſdem Elegiæ exemplum exponere obfirmatū eſt mihi, priuſquam huic Capiti facio pauſam:

Hîc (in re voluptatum) *ego dux, milesq́; bonus; vos ſigna, tubæq́;*

Ite

Ite procul: cupidis vulnera ferte viris.

Non ideò hoc dicit, quòd, qui militiam ſequuntur, vulnerum, aut plagarum ſint cupientes: ſed quòd hac potiſſimùm via, id eſt, per vulnera & cædes ad funeſtæ Pecunię Arcem hoc hominū genus graſſentur, nitanturque: dum alienis opibus inhiantes ſe præda quiſque locupletem fore, victorem domum reditură (id quod de Marianis Capitecenſis prædicat Salluſtius noſter) alia huiuſcemodi animis trahunt. *Cupidis*, ergo aliud nihil erit, quàm auaris, ſiue auidis prædæ, ac diuitiarum, iure belli ex rapto viuentibus; manipulares vt conſueuere. Id ita (vti autumo) exponendum, teſtimonio ſunt tam multæ, tamque graues in hoc ipſo Poëta querimoniæ, ac vota; quibus militum (quos *Prædatores* nuncupat) profundam atque inſatiabilem diuitiarum paſſim cupidinem deteſtatur: vitamque paruo, modicoque contentam (dummodò cum Delia ſua) à Dîs contingere exoptat ſibi. id quod ex toto huius ipſius Elegiæ argumento perſpicuè clarum; item ſequentis, quo loco de neſcioquo auaro ſermonem iniicit; qui, cùm in partem Tibulli amorum venire, Deliæq. compos fieri poſſet, formoſiſſimæ puellæ complexibus quæſtuoſam militiam prætulerat; *Demens, qui lucro potuit mutare puellam.* Verba ſic ſonant:

Ferreus ille fuit, qui, te cùm poſſet habere,

Malueritprædas ſtultus, & arma ſequi.

Quam rem idcircò pluribus ſum executus, quòd videam locum Tibulli mala, imò peſſima manu tentatum à quibuſdam fuiſſe, quibus, cùm melius fortaſſe cum ingeniis ſtupidis, quàm cum ſolertiſsimo omnium Poëtarum Tibullo conueniret,

Stupidis vulnera ferte viris, pro *Cupidis*, placuit reſcribi. qui ipſi nobis, cùm hæc commentarentur, ſtupore laboraſſe videntur mero.

CAPVT II.

Ridicula priſcorum ſuperſtitio, quibus parū fuit templorū pauimenta nudis ac tremebūdis genubus perreptare ſupplices; niſi limina quoque ipſa, in faciē ac pectus proni, inſuper conuerrerent oſculis. idq́ Arnobiano calculo planè ac dilucidè adprobatum. Ritus alter de ſollenni poſtis in caput illiſione leniter ac leuiter libatus. Ioſ. Scaligeri correctio adſerta. Duûm inter ſe Tibulli locorum contentio. Emendatiuncula quædam haud magnæ ſanè rei. Vetus lectio tibicine Flacco haud flaccidè ſtatuminata. Antiquo Lari menſtruo ture, non victimis res diuina à Tibullo cautè & cogitatè facta. Eius auita ex Equeſtri proſapia nobilitas. Rapax mors, Sedes ſcelerata.

MAGNA,

MAGNA, & propè adeò ridicularia veterum in Dîs ſuis propitiandis ſuperſtitio fuit. cuius rei apud Lucretium, & alios illuſtria paſsim documenta compârent, ſed nullum mehercule luculentius, quàm quod Tibullus nobis ob oculos ponit libro 1. Eleg. 11.

Num feror incaſtus ſedes adiiſſe Deorum,
Sertaq; de ſanctis deripuiſſe focis?
Non ego tellurem genibus perrepere ſupplex,
Et miſerum ſancto tundere poſte caput:
Non ego, ſi merui, dubitem procumbere templis,
Et dare ſacratis oſcula liminibus.

L*iminibus*, ſcripſi: & rectè quidem; contra opinionem hominum eorum, quibus potius, *Luminibus*, reſcribi volentibus fuit: & *Cereos* intelligi, quos ſacris adhiberi mos erat. Sed hæc Arnobiano quoque teſtimonio firmanda, ne auctoritate defici videamur. Eius igitur hæc verba lib. 1. aduerſus Gentes leguntur:

Cùm per omnia ſupplices irent templa; cùm, Deorum ante ora proſtrati, limina ipſa conuerrerent oſculis.

à quo non minus, quàm à Tibullo proprietatem in voce *Oſcula* religioſè obſeruatam videmus. Hæc enim Religioni peculiariter dicata, commonuit nos Seruius, vt *Suauia* voluptati.

De Poſte verò, quod præceſſerat, cui caput ſe

 illide-

illidere velle profitetur ſupplicem, nihil apud veteres legere commemini. ſed ſi recentibus exemplis eſt locus, poſſum dare hominem, qui ſe eiuſmodi quidpiam in Polonicæ gentis ceremoniis, vſu comperiſſe, atque adeò in re præſenti obſeruaſſe liquidò aſſeueret. apud quos priſci huius ritus ſollennia etiamnum veſtigia exſtare, oculato teſti mea quidē ex parte adcredere mauolo, quàm ipſus talia inueſtigatum proficiſci.

Habes, Elegiæ huius initio, amatoriam cum occluſiſsima dominæ Ianua Poëtæ noſtri Expoſtulationem, hiſce adeò verbis inſtitutam:

Ianua difficilis domini, te verberet imber.

Ita enim cum doctiſsimo Scaligero legere malo, quàm cum cæteris omnibus, *Domina*, ſic tamen, vt Epithetum iſtud *Difficilis*, non cum *Ianua*, ſed cum voce, *Domini*, conſtruendum autumem; quippe patrio, non recto Caſu poſitum; ne fruſtrà ſies.

Ibitis Ægeas ſine me, Meſſalla, per vndas.

Hoc tertiæ Elegiæ exordium ſi quis cum Elegiæ v. quæ III. libro legitur, principio conferre, atque cōtendere voluerit, næ ille facilè eſt perſpecturus Tibullum alîus magis neminis, quàm ipſius ſui exēplum ſibi imitandum propoſuiſſe. & verū nimis eſſe oraculum illud, quod vir planè diuinus, Scaliger Pater, in Poëtices ſuæ libris edidit, de

Poëta

Poëta hoc noſtro: quem non, vt Horatium, biformem; ſed totum modò non vniformem, hoc eſt, ſui ſimilem apparere vbiuis, vnoq́ue ac eodem gyro omnia quæ ſcribit, concludere, vixq́ue vnquam à ſemetipſo diſcedere oſtendit.

Delia non vſquam, qua, me cùm mitteret vrbe,
Dicitur ante omnes conſuluiſſe Deos.

Ita in omnibus (haud dicam dolo) exemplaribus noſtris legitur; ſentẽtia non inconcinna, & aperta ſatis. malim tamẽ (abſq. fraude quod liceat mea) pro *Quum*, *Quàm*, reſcribere. vt ad, *Ante*, quod ſequitur, iure ſuo referatur. quod vocabulum qui haud paulò ſignificantius eſſe non videt; næ ille cum Sceledro Plautino, oculis vti perhiberi non magis poteſt, quàm ſi lolio victitaret.

Aut ego ſum cauſatus; Aues dant omina dira,
Saturni aut ſacram me tenuiſſe diem.

Proba, & germana Tibulli lectio. Quid enim? obiectam ſibi religionem cauſatur, haud addicentibus auibus; verùm contrà profectioni obſequantibus ſuæ. quippe Inebris, non Præpetibus, aut Admiſſiuis alitibus vſus: nec quæ garritu, aut volatu ſaltem ſuo, Poëtæ conſilium adprobarent; vel facerent ratum. aliâs, ſacro Saturni die prohibitum ſeſe, quò minus inſtitutum porrò iter exſequi properaret. Eò dico, ne quem verbi, *Tenuiſſe*, ambiguitas turbet, haud nomen, ſed prono-

men, quod proximè anteceſſerat, regentis. neque enim hoc dicit Poëta, *Tenuiſſe ſe* (quod equidem nullus intelligo) ſed *retentum à Sacra Saturni die*, hoc eſt, inhibitum, ac reprehenſum quaſi è fuga; vetitumque ſe extra portam *qua* (vt lepidè iocatur Varro) *itineri longiſſima eſſe dicitur*, pedem quopiam peregrè vlterius efferre porrò.

At mihi contingat Patrios celebrare Penates,
Reddereq; antiquo menſtrua tura Lari.

Laudo Epithetum, *Menſtrua*, præ quod ab aliis temerè ingeſtum, *Maſcula*: putoque ad νουμηνία. i. ſingulorum menſium Kalendas, atque ad Interlunia reſpexiſſe Poëtam: qui dies ruſticis ſacer antiquitus. Doceo ex Horatio, ita lib. 3. Oda 24. Phidilem commonente:

Cælo ſupinas ſi tuleris manus
Naſcente Luna, ruſtica Phidile;
Si ture placaris, & horna
Fruge Lares, auidaq; porca, &c.

Vide, quæ ad illum locum in Commentariolo nuper edito prolixè adnotauimus. Sed neque illud de nihilo eſſe crediderim; quòd ture, nō victimis Larem ſuum propitiare cogitat Tibullus; pro opibus ſcilicet ſua conditurus mœnia; quippe rebus iam acciſis, & quaſi in fundo adhibiturus parſimoniam. cuius rei inuidiam tamen tempeſtiua vetuſtatis excuſatione emollit, Epithetum Lari,

τὸ *An-*

τὸ *Antiquo*, accommodans. Scias, diſſimulanter & quaſi aliud agentem innuere velle, *Antiquo Lari* antiquam .i. incultam & ſimplicem caſci illius ac Saturnij æui frugalitatem conuenire. cuius rei idem etiam poſteà hoc Semonum genus, ne Patellariorum dicam, abs ſe commonitos inducit Eleg. x.

Neu pudeat priſco vos eſſe è ſtipite factos.
Sic veteris ſedes incoluiſtis aui.

Veteris aui, dicit, ad auitam generis ſui nobilitatem (vt arbitror) denotandam, iam inde ab antiquo, annulorum iure, ac Equeſtri dignitate inſignis. neque aliò mehercule, *Antiquo*, iſtud pertinere putarem, niſi impenſius me ſuccidanea Poëtæ eiuſdem auctoritas moueret, eapſe appellatione Deos hoſce domeſticos prima libri ſequentis Elegia peculiariter honeſtantis:

Rure, puer verno primum de flore coronam
Fecit, & antiquis impoſuit Laribus.

Pergam⁹: *Illic eſt, cuicunq. rapax mors venit amãti*, *Rapax mors, Immatura, Acerba, Immitis*, eadem apud Poëtam hunc noſtrum.

At Scelerata iacet ſedes in nocte profunda
Abdita; quam circum flumina nigra ſonant.

Interior huiuſce loci inueſtigatio ab Ouidio petenda IV. Metamorph.

Quam ſimul agnorunt inter caliginis vmbras,

Surrexere Deæ: ſedes Scelerata vocatur.

Scribitur à Tibullo porrò:

Aſſiduas atro viſcere paſcit aues.

Quod non obſcurè Martialis imitatus videtur:

Aſſiduam nudo pectore paſcit auem.

Capvt III.

Receptæ ſcripturæ integritas Ouidiano quoque patrocinio defenſa. Crimen habere. Opes labuntur. Statianæ emendationi ſubſcriptum. Loci vnius, item alterius conlatio, non ſine interpretamentis. Metus, Epitheto ſuo, τῷ Seruus, quod eidem aſſignatum à Tibullo fuerat, reſtitutus; pro quod, Sæuus, hodie omnes omnium Editiones inſedit.

Progrediamvr ad Elegiā vi. cuius mehercule ſcripturā probiſſimā operæpretiū eſt defendere; quo loco de Delia, vagos & furtiuos amores ſuos callidè ſemper obtegente, ac inficiante, ita ab exemplo ipſius ſuo argutatur atque argumentatur Poëta:

Illa quidē tam multa negat, ſed credere durū eſt.
Sic etiam de me pernegat vſque viro.

Venuſtè, & facetè, atque adeò ex ſententia omnium librorum, quos viderim, Statiana Editione excepta, in qua:

Nam

Nam ſic & de me pernegat vſque viro:
ad marginem adſutum legitur: inſcitè, neque numeroſè ſatis, vti ego iudico. Adde quod receptam lectionem ipſe etiam inſuper Naſo confirmare videtur libro Triſtium II. vbi ipſiſſimum hunc quaſi digito locum deſignat:

Credere iuranti durum putat eſſe Tibullus,
Sic etiam de ſe quod neget illa viro.

(Sic enim inibi legendum eſſe, non, *Hoc*, ex hoc Tibulli loco præſtare nullus dubitem) & cætera, quæ ordine deinceps apud Ouidium lectitantur. quæ omnia non aliò, quàm ad hanc ipſam Elegiã pertinere, facilè odoraturos arbitror eos, queîſcunque pituita moleſta non eſt.

Quiſquis & occurret, ne poſſit crimen habere,
Stet procul, &c.

videlicet, ne quid cauſę ſit mihi, cur in crimẽ riualitatis vocari poſſit. cuius etiam ſuſpiciones omnes ſegregare à ſe iubet obuiam fortè occurſurum ſibi, quicunque is fuat tãdem, modò elegantiore cultu ornatum.

Legitur ibidem:

Non amens verbera torta timet.

Sic & idem alibi: *Et intorto verbere terga ſeca.*
Illud rectè eadem Elegia Statius:

Attigeris, labentur opes, vt vulnere noſtro
Sanguis, vt hic ventis diripiturq́ue cinis.

pro, quod in omnibus Codicibus perperàm anteà, ac nullo ſenſu, *Attigerit*, legebatur. Memini quoque in eadem aliquando ſententia fuiſſe magnum illud Galliarum lumen, præceptorem noſtrum Auratum dico; atque, *Attigeris*, Statianum in morem legere .i. Si quis puellam illã vel digito attigerit modò, ilicet dilabentur opes, &c. quo tempore Luſitani illius Editio needum nata fuerat. *Labentur opes* verò ſic dictum, quomodò à Lucretio, lib. 4.

Labitur interea res, & vadimonia fiunt.

Item Plauto in Trinummo: *Illicò res foras*

Labitur, liquitur. cui locutionis generi annona quamuis vilis, apud Salluſtium vtique. Habes aliquanto infrà:

Et tibi neſciò quas dixit, mea Delia, pœnas.

Si tamen admittas, ſit precor illa leuis.

hoc ſenſu: Etiam tibi (ô mea Delia) magna illa Bellonæ Sacerdos, ob quotidiana furta, ac periuria tua, neſcio quas pœnas imminere, vaticinata eſt mihi: daturamque ſupplicium aliquando nobis, ac communibus Dîs, (*Per quos ſæpe mihi credita perfidia eſt*) certum, haud arbitrarium dico; ſi quidem iniurioſa porrò in me amatorem tuum eſſe perſeueres. verum hoc magna Aeneadum genitrix, & boni Amores auerruncaſſint. vtinamque diuina illa, vanidica pòtius ac mendax mihi (hoc

enim,

enim, *Leuis*, eſt) hac quidem in parte fuiſſe conuincatur, quàm vaticinatio eius apud credulos ex tua calamitate inueniat fidem. Atque hæc ipſa ex ſequentis diſtichi intellectu clara:

Non ego te propter parco tibi, ſed tua mater
Me mouet, atque iras aurea vincit anus.

Si tamen admittas, igitur aliud nihil erit, quàm ſi eueniat, vt culpam in te, flagitiúmue admittas, pygiacum, haud capitale dico. hoc eſt, alienis viris, ſic *quaſi in choro pila ludens, datatim des te, & communem facias.* vt ait Næuius.

Legitur eadem porrò Elegia:

Et mihi ſint duræ leges; laudare nec vllam
Poſſim, quin oculos appetat illa meos.

Id eſt, inuadat, ſiue inuolet in oculos. Huic haud nimium abſimile ob eandem occaſionem à corinna ſua eueniſſe ſibi conqueritur apud ipſam Ouidius lib. Amorum 2.

Si quam laudaui, miſeros petis vngue capillos.

Imò *Oculos* hercule miſeros potius, quàm *Capillos*: vnde Ouidio periculum non erat, ne aut cocles, aut luſcitioſus redderetur: id quod Tibullo noſtro euenire neceſſe erat, niſi abs ſuis ipſe legibus recedere ſe vellet poſteà.

Sequitur aliquantò poſt:

Nec ſæuo ſis caſta metu, ſed mente fideli.
Mutuus abſenti te mihi ſeruet amor.

Reſti-

Reſtituo: *Nec ſeruo ſis caſta metu*, &c. conuenientiſſimo huic rei Epitheto. Nam quid (per Deos Immortales) metu abiectius, aut ſeruile magis? Sed cõmonendus inſuper Lector, punctum poſt, τὸ *Fideli*, poſitum inducendum eſſe. id quod ipſa nos ſententia edocere poterat, ſequenti Pentametro continuanda. Neque verò æquum feciſſe arbitror eos, qui, *Amorem* iſtum *mutuum*, à *Mente Fideli*, contra mentem Poëtæ alieniſſima ſua interpunctione diſpulerunt.

CAPVT. IV.

Tibullus emendatus. Sicyoniorum forma. Anſæ in calceamẽto quid fuerint. Nihil te vtor. Perſequi pœnis. Auro carior. Tangit. pro Tinguit. Luteus amantium color. Faſtidium pro Faſtu. Tibullum imitatus Ouidius. Coma ventorum afflatu horrida. Fas peccare, pro Peccandi copia. Vendere velle, pro, venditurum, poſitum. Verum de Io. Secundo Poëta populari Elogium. Lumina ferre. Plena manu. Viros emeruiſſe. Correctionum cumulus.

ELEGIA VII. haud placet, ita vt vulgò legitur:

Et Tyriæ veſtes, & dulcis tibia cantu.

ſed, *Dulci*. quod tamen doctiſſimo auctori ſuo, Fruterio meo, lubens, & gratus merito hercule

me acceptum fateor referre. Sic & infrà:

Nam turba iocoſa
Obſtrepit, & Phrygio tibia curua ſono.

Elegia octaua, quo loco ſcribitur à Tibullo:

Anſaq; compreſſos colligat arcta pedes:

Sicyonia .i. ſoleas muliebres, & eorum, qui elegantiæ ſtudebant, calceamentum intellige. quod genus obſtragula non habebat: ſed tantũ corrigiis aliquot, ſiue adeò ligulis (quas, *Anſas*, nominitabant) ſuperiori pedis parti obſtringebatur. idq́ue quàm poterat arctiſſimè; quò videlicet aptior cõpreſſiorq́ue eniteret pedis forma, ex Ouidianæ diſciplinæ regula:

Pes erat exiguus: pedis eſt aptiſsima forma.

Vnde deſcriptio illa Arbitri non inſcita; dominæ ſuæ pulcritudinem ab hac quoque parte commendantis:

Iam mentum, iam ceruix, iam manus, iam pedum candor intra auri gracile vinculum poſitus, Parium marmor exſtinxerant.

Habes exinde: *Forma nihil magicis vtitur auxiliis:* adfine, nî fallor, Plautino illi è Trinummo:

Apage te amor; non places: nihil te vtor.

Sequitur modico ſanè interuallo:

Perſequitur pœnis triſtia facta Venus.

Propriè, ac Latinè oppidò, pro, *It vltum, vindicatq;* meritiſſimo hercule ſupplicio. Itaque Sallúſtius

ſtius in Catilina ex perſona Catonis:

Nam cætera maleficia tum perſequare, vbi facta ſunt, &c. deniquecompluries alibi.

Habes mox diſticho interpoſito:

Carior eſt auro iuuenis, cui læuia fulgent Ora. hoc.eſt, (vt Plautiſſem ſolens) *non carus, ſed vilis eſt auro contra;* vel (ſi mauis) orichalco. Ouid. in Arte:

Aurata eſt, ipſo tibi ſit pretioſior auro.

Legimus Elegia eadem: *Sed nimius luto corpora tingit amor.* Antiquius, ac Varronianũ fuerit magis, *Tangit*: idque (ſi optio detur mihi) malim vtique haud paulò impenſius. Etiam, *Luteo*, in prioribus Editionibus impreſſum reperio. neque diſplicet. Vt vt eſt tamen, colorem cuiuſmodi denotet, ſcimus. & declarat abundè Horatius, cùm *Pallori, Lutei* Epithetum adſignat.

Seria porrò & ſeuera illa Poëtæ admonitio:

Oderunt, Pholoë, (moneo) faſtidia Diui.

vbi *Faſtidia*, pro Faſtu, ac ſuperbia illa, omnibus, formoſæ quæ cluunt, innata, accipiendum. Tale eſt illud Maronis: *Atque ſuperba pati faſtidia.* Sed hæc tritiora, quàm vt noſtræ admonitionis indigeant.

Veniamus ad deprecationem porrò illam Elegiæ IX:

Parcite Cæleſtes: æquum eſt impune licere

Numi-

Numina formoſis lædere veſtra ſemel.

Vnde & Ouidius clauſulæ illius argutiam mutuatus videtur, in argumento prorſùm huius confini:

Dî faciles, peccaſſe ſemel concedite tutò;
Et ſatis eſt. pœnam culpa ſecunda ferat.

Legitur aliquantò pòſt in Tibullo:

Iam mihi perſoluet pœnas, puluisq́ decorem
Detrahet, & ventis horrida facta coma.

Hinc explicatur illud libri ſequentis:

Sæpe horrere ſacros doluit Latona capillos.

Habes mox: *Nec tibi celanti fas ſit peccare.* .i. copia, facultas, ſeu licentia peccandi occultè, atque alienis amplexibus indormiendi.

Nec multò pòſt Elegia eapſe:

Tum mihi iurabas, nullo te diuitis auri
Pondere, non gemmis vendere velle fidem.

Periphraſticè, hoc eſt, Poëticè; pro, *Venditurum*, ſeu, Venalem habiturum fidem, ac fœdera nobis data. Sic SECVNDVS noſter, nuperus quidē Poëta, & nouitius, cæterum nulli antiquorum (præfiſcinè hoc dixero) meo iudicio ſecundus:

Iurauitq́ Deos omnes, Veneremq́ parentem,
Nil tibi poſt vnquam velle mouere mali.

.i. moturum mali quidpiam, ſeu damni daturum amplius ob meritam noxiam; ſed formæ tuæ in perpetuum porrò comparſurum.

O quo-

O quoties, verbis ne quiſquam conſcius eſſet,
Ipſe comes multa lumina nocte tuli.

Placet, *Verbis*, præ nouo aliorum commento, *Vobis*. Hoc enim dicit Poëta; Sæpe ſe puero ſuo, cum amica communi clandeſtinum iter ingreſſo, cereum intempeſta nocte adluxiſſe. neque puduiſſe quicquam, amorum ſuorum exercitori, hoc eſt, & æmulo, & riuali ſuo, daduchi, imò pronubi, ne dicam productoris officium præſtare. Atqui inquiet hîc aliquis; Quid ergo ad furtiuas & tumultuarias nuptias opus daducho? Nimium verò. & cauſam ſubiungit ipſus: ne videlicet furtim quiſpiam, & quaſi ex inſidiis aucupans cum auritis plagis iocoſos duorum amantium ſermones, ſecretasque blanditias, tenebrarum præſidio fretus, ſublegeret: corycæi vt cōſueuere. cuius captioſiſſimi aucupij periculum nō erat, quamdiu quidem Tibullus noſter, ne quis fortè obreptaret curioſior, quaſi Argus quidam oculeus totus, reſtricis præſidens, non grauaretur frequentem obſeruationi operam ſuam locare. Iam ad illā phraſim quod attinet: *Lumina tuli*; eam verò habuimus & ſuprà, in baſilica illa Editione:

Neu prope fulgenti lumina ferte face.

Veniamus ad loci illius conlationem:

Et pretium plena grande referre manu.

Item alterius, qui præteritus nobis ſuprà.

Nec

Nec verbis victa pateſcit
Ianua, ſed plena eſt percutienda manu.

Enarremus & illud:

Nec laſciua ſoror dicatur plura bibiſſe
Pocula, quàm plures hæc meruiſſe viros.

Merere viros, eleganter, imò propriè. Hinc enim, *Meretrices*, dictæ; ac *Scorta meritoria*. Vide Nonium. niſi cui Aurati potius, ac Scaligeri ſententiam ſequi conſilium eſt, *Emeruiſſe*, legentium. hoc eſt, emeritos, vaſiſque ac lateribus exhauſtis, quaſi ſtipendiis expunctos, imò expeculiatos penitus reddidiſſe.

Elegia eadem ita in libris noſtris perſcriptum exſtat:

Blanditiáſne meas aliis tu vendere es auſus?
Túne aliis demens oſcula ferre mea?

pro quo ipſus, *Alij*, bis itidem repetitum dandi caſu lubenter legerim. conſtat enim de vno ſilicernio tantum, cum quo frater ſuus caput limaſſet, loqui Poëtam. Sic enim verſu præcedente:

Huic tamen accubuit noſter puer, &c.

Repono deinceps Elegia decima:

Quater ille beatus,
Quôi tenera irato flere puella poteſt.

pro, quod in vulgatis Codicibus legitur: *Quo tenera irato.* *Quôi* igitur pro, *Cui*, more Catulli, ac veterum. Eidem etiam Caſui

C hoc

hoc verbum lib. II. Eleg. V. connexuit Tibullus, quo loco canit: *Nam ferus ille ſua plorabit ſobrius idem*. & Propertius: *Felix, qui potuit præſenti flere puellæ*.

Elegia eadem, malè eſt in Tibullo, proinde vt hodie legitur:

Atque aliquis voti compos liba ipſa ferebat.

Legendum enim haud dubiè, *Ipſe*. quomodò & pauló poſt: *Ruſticus è lucoq́ vehit malè ſobrius ipſe*, non, *Ipſo*; aut, *E luco reuehit*. id quod Criticis noſtris animos tantopere adauxit.

Malim ibidem: *Illic pertuſiſq́ genis*, quàm *Percuſſiſq́*, legi; aut etiam, *Perciſis*. Sic eadem Elegia poſteà: *Flet teneras ſubtuſa genas.*

CAPVT V.

Obſeſſores foci Vernæ, coloni facillimè agitantis indicium: idq́ & Horatij & Martialis exemplis confirmatum. Interpunctio non ſuo loco facta. Id emendatum. De Ambarualis Sacrificij ritu accuratiſſima diſſertatio. In eam rem à Vergilij Georgicis exquiſita auctoritas. Turba ioco ſa.

VENTVM ad ſecundum eſt Librum, hoc eſt, Ambarualis ſacrificij deſcriptionem. è qua hæc curſim delibabimus:

Turba-

Turbaq́ vernarum, ſaturi bona ſigna coloni,
Ludet, & è virgis exſtruet ante caſas.

Huc non abſurdè fecerit Horatianum illud ex Epod.

Poſitosq́ vernas, ditis examen domus,
Circum renidentes Lares.

Cui ſuccinit & Martialis meus:

Cingunt ſerenum lactei focum vernæ,
Et larga feſtos lucet ad Lares ſylua.

Item lib. 2. *Sit mihi verna ſatur, &c.*

Pergit Tibullus apoſtropha ad ſocios Agricolas facta:

Vos celebrem cantate Deum (.ſ. Amorem) *pecoriq́ vocate:*
Voce palam pecori, clam ſibi quiſque vocet.

(Ita enim diſtinguo)

Aut etiam ſibi quiſque palam. nam turba iocoſa
Obſtrepit, & Phrygio tibia curua ſono.

Hoc propterea ſubiicit, vt, vota nuncupandi Amori palam, æqualibus ſuis fiduciam addat. neque enim periculum eſſe, *ne ſciantur, Aut ne quis malus inuidere poſſit,* quamuis voce clara (hoc enim *Palam*, eſt) libereque ac ſine vlla circuitione concepta, atque enunciata. Cur ita? quòd videlicet *Phrygiæ tibiæ ſonitus*, & *Turba iocoſa* .i. cantantis, ac ſaltantis Chori ſtrepitus, & ruſticorum (Cerea-

libus, an Amatoriis operantium Sacris?) diſſonus atque incompoſitus clamor Coryphæorum aures exſurdet planiſſimè: neque in curioſorum homi-num ſenſus precum ac votorum ſuorum arcana penetrare aliquo modo patiatur. nedum vt no-uam riſus, aut liberioris ioci materiam inimicis (vt ſolet) vel etiam riualibus præbeant, in vulgus ridiculi cauſa traducta porrò, atque eliminata. Cæterùm quæcunque ad pleniorem Elegię huius inueſtigationem faciunt, à Vergilio petenda, Georg. lib. I. vbi omnes Anniuerſarij iſtius (quod *Magnum* priſci Agricolæ indigitabāt) & Ambar-ualis Sacrificij ritus, ac ceremoniæ ruſticæ, reli-gioſiſſimè, id eſt, cū cura & fide ſingillatim expli-cantur. Sed verba ipſa appingam optimum eſt; ne quid, quod ad ſolidam huiuſce loci intelligentiam pertineat, noſtra incuria prætermiſſum videatur. Sic igitur Poëta vnicus:

Inprimis venerare Deos, atque annua Magna
Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis
Extremæ ſub caſum hyemis, iam vere ſereno.
Tunc agni pingues, & tunc molliſsima vina:
Tunc ſomni dulces, denſæq́; in montibus vmbræ.
Cuncta tibi Cererem pubes agreſtis adoret:
Cûi tu lacte fauos & miti dilue Baccho:
Terq́; nouas circùm felix eat hoſtia fruges:
Omnis quam chorus & ſocij comitantur ouantes:

Et

Et Cererem clamore vocent in tecta: neque ante
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompoſitos, & carmina dicat.

Vides, vt Chorus iſte *Agreſtem pubem* comprehendens & *Sociorum ouantium comitatum*, *Iocoſam*, atque obſtreperam nobis Tibulli *Turbam* ſaltent, ac repræſentent: eò fidelius, quòd *Motus* etiam *Incompoſitos*, .i. ruſticos dantem, ac incondita Carmina dicentem, & quod propriè ſignateq́. *Iubilantem* priſca Latinitas dictitabat, induxerit denique. quæ omnia à Tibullo his verſibus expreſſa inuenias.

Agricola aſſiduo primùm ſatiatus aratro
Cantauit certo ruſtica verba pede.
Et ſatur arenti primùm eſt modulatus auena,
Carmen vt ornatos duceret ante Deos.
Agricola & minio ſuffuſus Bacche rubenti
Primus inexperta duxit ab arte choros.

Cui conſentaneum & illud libri ſuperioris:

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos neſcia membra modos.

Vide & Seruium, condignum illum Vergilio Enarratorem.

CAPVT VI.

In peruolgatam duorũ exemplorum ſcripturam Vindicia data Tibullo. Mollia ſerta, interpretata

tata ex Martiali. Gemini loci correctio, alterius etiam enodatio. Præda malis adoperta. Pericula geminata nauigantibus. De Capedunculis Numæ, per cauſam Samiorum, commodùm iniectus ſermo: eâdemq́; Tullianum Fragmentum & auctum & integratum. atq; indidem de Læliana Orationis (quam idem Aureolam *perhibet) & argumento & Inſcriptione curioſè habita quæſtio: eoq́; coniecturâ, Ciceronianis potiſsimùm auxiliis, euaſum denique.*

A VERBIS bene ominatis Capiti huic initium fiet, & verò lubido eſt, Tibullianæ Editionis auſpicium ſequi. Iubet igitur ipſus:

Dicamus bona verba: venit Natalis ad aras.

vnde paret rectè legi libro ſuperiore:

At mihi ſi credas, illam ſequar vnus ad aras.

cõtra decreta illorum, qui pluralem ſingulari nomero commutantes vnam atque vnicam *Aram* modò ſacerrimis Bonæ Deæ myſteriis ſunt moliti. Nam etiam vt concedam ita in priſca Romanorum Sacrorum conſuetudine fuiſſe: non hoc ſat cauſæ tamen videri debet ad inueteratæ ſcripturæ forcillandam fidem. Etenim quid vetat, *Aras*, pro *Ara*, poſitas interpretari? apud Poëtam præſertim. quod genus harum rerum liberrimum ſemper

ſemper fuiſſe didicimus oppidò: quippe eò etiam licentiæ prouectum, vt pro ſimplice animæ ſingularis folliculo modò, homuli vnius corpuſculo inquam, *Corpora* πληθυντικῶς vſurpare, aliaque ad hoc exemplum plura talia Poëticè, hoc eſt, ex libidine ſua abuti veriti non ſint. quibus mehercule recenſendis Nomenclatore ſit opus. Quod reliquum eſt, *Aras* potius, quàm *Aram* Tibullum hoc loco architectatum eſt veriſimile, ad euitandam conſtructionis ambiguitatem maximè; quam exiſtere neceſſe ſit, ſi quidem ita porrò reſcribatur:

Illam ſequar vnus ad aram.

Periculum enim fore videtur, ne quis male ſedulus, nec meditatus ſatis, τὸ *Illam*, non ad Puellam ſuam, ſed verò ad Aram iſtam Deæ Fatuæ fatuiter pertinere pro iudicij ſui captu arbitraretur. Sequitur aliquantillò pòſt:

Ipſe ſuos Genius adſit viſurus honores;
Cui decorent ſanctas mollia ſerta comas.

Ita enim Editiones plæræq.; quũ aliæ, *Florea*, nobis *Serta* oſtentent. quæ vt florifera non nego; etiam Cerinthi Genio, ſi qua alia, conuenientiſſima; ita cauſam eſſe nõ puto, cur *Mollitiei*, hac quidem in parte, *Florida* iſta Strophiorum viriditas præponatur: præſertim, quum eodem in genere facetias etiam alibi fecerit Tibullus noſter, quo

loco canit: *Et capite, & collo mollia ſerta gerat.*
Ea verò cuiuſmodi fuerint, hoc Martialis (vti ſpero) exemplum docebit:

I felix roſa, mollibusq́ ſertis
Noſtri necte comas Apollinaris.

Legimus porrò Elegia ſequente:

Quiſquis inornatumq́ caput, crinesq́ ſolutos
Aſpiceret, Phœbi quæreret ille comam.

Cæterùm an idoneus aliquis ex lectione iſta ſenſus elici poſſit, neſcio. hoc ſcio, aquam etiamnum penitus hærere hîc mihi: nec quicquam adeò ſuccurrere, quod, haud dico ad Bacchũ, ſed ad Phœbum faciat, è Deo ſeruum, aratorem factum de amatore. At dicet aliquis: Quid autem, ſi Interrogationis nota Pentametri clauſulæ adpingatur; nónne continuò ipſo meridiano Phœbo clarior exiſtet ſententia? Fateor; & cum Flacci Trebatio dico: *Equidem nihil hinc diffindere poſſum*: ſic tamen, vt, *Crederet*, aptius huic loco, quàm, *Quæreret*, conuenire credam, hoc intellectu: Quid verò? ſi quis in Apollinem iſtum, horridum vſqueadeò, ſqualidumque; & Strabaci alicui Plautino, quàm formoſiſſimo illi Deorũ omnium, aureaq. & intonſa coma ſuperbienti, Iouis inquam, ac Latonæ filio ſimiliorem; interim dum Regium paſcit armentum; caſu ſibi obuium incideret: cenſéſne hominem eum vnquam induci poſſe, vt

ad

ad ſolutos incomtoſque Dei illius bubulcitantis reſpiciens crines, Phœbæam ſe cæſariem arbitrari crederet? oculis integris, haud ſtrabis dico?

Narrauerat idem paulò anteà:

Et miſcere nouo docuiſſe coagula lacte,
Lacteus & miſtis obriguiſſe liquor.

Amplector Phœbæi inſtar oraculi hoc loco certiſſimam Aurati, præceptoris mei, coniecturam:

Lacteus è miſtis obriguitq́; liquor.

Rectè eadem Elegia ſcribitur:

Præda tamen multis eſt adoperta malis.

Sic, *Sceleribus, Flagitiis, miſeriis coopertus,* Plautus, Cicero, Salluſtius dixere. Ac ne alienos ſolùm ad teſtimonium citem, quid? non ipſe Tibullus alibi? *Tenebris mors adoperta caput.*

Sequitur diſticho interiecto:

Præda vago iuſſit geminare pericula ponto.

Cur Geminare? quandoquidem vtrinque & procellis & piratis infeſtum mare. vnde firmatur eius correctionis integritas:

Illum inter gemina nantem confinia mortis.

Legitur ibidem:

At tibi læta trahant Samiæ conuiuia teſtæ,
Fictaq́; Cumana lubrica terra rota.

Vaſa teſtea, ac patellas fictiles deſignat, quibus affines Calices Cumani, quo lemmate diſtichon exſtat Martialis lib. 14.

Hanc tibi Cumano rubicundam puluere teſtam,
Municipem miſit caſta Sibylla ſuam.

Et quoniam Samiorum incidit mētio, haud alienum inſtituto meo facturus videor, ſi Fragmentum quoddam ex lib. III. de Repub. huc ſpectans; quod inter Reliquias Tullianas (à magno illo Antiquitatum Romanarum conquiſitore Sigonio dico, curioſa iampridem felicitate in vnum congeſtas, ac non ſine luculenta Scholiorum acceſſione exhibitas nobis) haud corruptum modò, verùm capite inſuper diminutum legitur, priſtino (vt ſpero) nitori reſtitutum, hoc eſt, & auctum, & integratum Lælianæ Sapientiæ (ad eum enim hoc potiſſimùm beneficium attinet) fuero gratificatus: haud quidem de meo (ne quis erret) verùm de alieno potius. idque ex ſæculi huius diſciplina maximè, atque vti hodie mos viget. quem ipſus tamen ex parte mea imitaturus non ſum: neque auctoris mei nomen perfidioſo ſilentio obrutum, plagiarium in morem, prauè ac malignè diſſimulaturus:

Neque enim decet
Sine meo periculo ire aliena ereptum bona.
Neque (vt magis etiam Plautiſſem) *illi qui*
faciunt mihi placent; planè loquor.

Itaque in rem præſentem, vel verba potius, quæ huiuſce-

huiuſcemodi exemplo, apud eum quem dixi, deformata leguntur:

Læli quam omnes habemus in manibus, quam ſi imperia Pontificum Diis Immortalibus grata ſine Samio, quæ vt his ſcribit capedines.

Vides, vt vbique nec pes, nec caput in tam admutilata appareat oratione. quod equidem demirari ſatis non poſſum, præſertim quum alterum illud (caput dico) in Exemplaribus antiquitus, imò ante annos XL. excuſis modò, ſartum tectum exſtiterit iampridem. in quibus gemina hæc verba ante, *Læli*, nomen poſita commemini me aliâs oculo præſente arbitrari:

Oratio exſtat Lælij, quam omnes, &c.

Quid verò hoc exordio illuſtrius? cuius hercule diminutio pedibus etiam, reliquoque orationis corpori haud noxæ vel fraudi modò, verùm morbo, ne veneno dicam, fuerat propemodum. Sed medicina in promtu: & magna Numæ gratia, cuius *Capeduncula* Iunio hanc noſtro cogitationem potiſſimùm immiſiſſe vidētur; vt pro vitreis illis fractis: *Si imperia*; *Sympina*: pro, *Sine Samio, quæ*; *Sint, Samiaq;*; reſcribere auderet: mutatione verecundiſſima, ad hanc faciē ſcilicet:

Oratio exſtat Lælij quam omnes habemus in manibus, quàm ſympina (lego *Simpula*, vel certè, *Simpuuia*) *Pontificum Dîs Immortalibus grata*

grata ſint, Samiaq́ (vt is ſcribit) Capedines.
Orationem quam dicit, ea (nî fallor) eſt, quam *Aureolam* appellat idem Cicero lib. III. de Natura Deorum: quo loco etiam Lælianæ nos pietatis in memoriam inducit. Adſcribam exemplum:

Quando enim me in hunc locum deduxit oratio, docebo meliora me didiciſſe de colendis Dîs Immortalibus, Iure Pontificio, & maiorum more Capedunculis iis, quas Numa nobis reliquit; de quibus in illa aureola Oratiuncula dicit Lælius, quàm rationibus Stoicorum.

Vnde etiam, argumentum Orationis quod fuerit, manifeſtis indiciis docemur. Reſtat Inſcriptio ſolùm, quam ex altero eiuſdem Ciceronis loco, qui eſt in Bruto, videor exterebraſſe. & credo, *De collegis*, (niſi tamen, *Collegiis* in Cicerone ſit emendandum) conceptam fuiſſe. Quò enim aliò Tulliana illa Lælij, ac Scipionis contentio ſpectet potius, ſanè non video:

De ipſius Lælij, *& Scipionis ingenio, quanquam ea eſt iam opinio, vt plurimùm tribuatur ambobus, dicendi tamē laus eſt in Lælio illuſtrior. At* Oratio Lælij de Collegis, *non melior, quàm de multis quam voles Scipionis. non quô illa Lælij quicquam ſit dulcius, aut quod de Religione dici poſſit auguſtius: ſed multò tamen vetuſtior, & horridior ille, quàm Scipio:*

& cùm

& cùm ſint in dicendo variæ voluntates. delectari mihi magis antiquitate videtur, & lubenter verbis etiam vti paulò magis priſcis Lælius.

Hactenus Cicero. & nos de iiſdem plura ac compertiora (vt ſpero) propediem in Fragmentis Lælianis.

CAPVT VII.

Paßim amare. Adſpirare, Adflare leuiter alicui, de Amoris fauentia dictum. In verbum, Merere, curiosè inquiſitum. Luxuria fluere. Madere, Poëtica, ac perelegantì metaphora à Tibullo vſurpatum. Ouis, pro lana. Duobus locis, ratione interpunctorum commutata, alteri etiam ſingularis literæ adiectione, medicina facta. Itio Larum ſub titulum.

ALIQVANDO ad Tibullum conuortamur, ita ſuperiore etiam Elegia iocosè argutantem:

Glans aluit veteres, & paſſim ſemper amarunt.

Paſſim .i. promiſcuè, ac ſine inuidia; nullum facientes diſcrimen, neque *ſignantes linea alba*, vt ait Lucillius. Hoc enim volt Poëta, volgiuagam Venerem ſectatos antiquiſſimos illos, ac Saturniæ ætati ſuppares mortales, gaudia inter ſe communia ſine riualitate vlla, aut furioſa æmulatione

exer-

exercuiſſe: & quod nos vernaculo ſermone ſignatè exprimimus, dicendo: Jnt houdert: Scis puto, quod ſequitur. Habes exinde:

Tum quibus adſpirabat Amor.

atque idem loquendi genus expreſſum ſupra:

Felix, cûi placidus leniter adflat Amor.

Notandum quoque verbum, *Merui*, raro ſignificatu poſitum eſſe à Tibullo lib. II. Eleg. IV.

Et ſeu quid merui, ſeu quid peccauimus, vror.

quemadmodum & lib. I. Eleg. II.

Non ego, ſi merui, dubitem procumbere templis.

Significat enim: Si deliqui, vel (vt vetuſtiores loquebantur) Commerui culpam, ſiue noxam. Et ſanè geminatio illa: *Seu quid merui, ſeu quid peccauimus*, de priſca deprecandi formula adumbrata videtur. cuius exemplum etiamnum aliquod in Teſtamento ludicro Grunij Porcelli comparet: Verbi gratia: *Si qua feci, ſi qua peccaui, ſi qua vaſcula pedibus meis confregi, rogo domine coce, &c.* Neque aliter verbum iſtud Tibullianum à Propertio acceptum, lib. 4.

Præcipueq; oculos, qui meruere, ferit.

Sed & exſul ille Tomitanus in Ponticis ſuis:

Alter ob huic ſimilem priuatus lumine culpam,
Clamabat media, ſe meruiſſe, via.

.i. peccaſſe, abſolutè; ſeu, Admiſiſſe in ſe facinus caſtigabile. vt ait Plautus noſter.

Elegans

Elegans verò Metaphora illa Elegiæ ſuperioris:

Vt mea luxuria Nemeſis fluat.

Sic, *Fluere facetiis*, Plautus; Cicero, *Mollitia, & Luxu fluere*, dixerũt: Terentius, *Diffluere luxuria & laſciuia*. Omnium verò clariſſimè Latinorum Poëtarum veterrimus, Liuius Andronicus. cuius exemplum huc faciens ab antiquis Grammaticis citatur. Sed quid prohibet & hoc loco id ipſum adſcribere?

Aut nunc alia te quapiam
Aſiatico ornatu affluens,
Aut Sardiano, ac Lydio
Fulgens decore, & gloria
Pellicuit.

Locus eſt Elegiæ quartæ:

Omnia nam triſti tempora felle madent.

hoc eſt, plena effertaq́. ſunt. tralatione ab ebriis, ac ſaburratis probè, onuſtisq́. ex ſentẽtia, deducta. iis inquam, qui ſe panticesq́ue ſuos, non quidem *triſti* .i. amaro *Felle*; verùm flore illo Liberi multò iucundiſſimo compleuerũt, madefecerũtq́ue. Hi enim propriè, ac Plautinum in morem, *Madidè madere*, ſeu *Madidi eſſe* dici poſſunt. diuerſi à *Siccis*, .i. ſobriis, atque abſtemiis. cuius generis cariorem aliquando annonam in hiſce locis ac regionibus exſiſtere vellem. Cæterùm hæc optare

faci-

faciliuſ poſſumus, quàm ſperare. & Varronianum illud ſcitum eſt ſequi:

Cras credo, hodie nihil.

O morem inſipientem, & infacetum.

Pergit porrò auſpiciis noſtris Tibullus eadem Elegia:

O pereat, quicunque legit viridesq́; ſmaragdos,
Et niueam Tyrio murice tingit ouem, .i. lanam.
Hic dat auaritiæ cauſas, & Cea puellis
Veſtis, & è rubro lucida concha mari.

Auratus hoc loco inter Pentametrum illum priorem, & ſecundum Heroicum deeſſe aliquid ſuſpicabatur. Ego contrà ſine omni defectu eſſe, & vtrunque inter ſe rectè atque ordine cohærere, induci poſſe videor, ſi tamen alterius Hexametri initio pro Pronomine *Hic*, Aduerbium *Hinc* ſubſtituatur. inducto poſt, τὸ *Cauſas*, commate, hoc modo:

Hinc dat auaritiæ cauſas & Cea puellis Veſtis, &c.

Sequitur enim eueſtigiò porrò.

Hæc fecere malas; hinc clauem ianua ſenſit.

Reſcribo Elegia eâdem quamuis audacter:

Seu veniet tibi mors, neque ſit, qui lugeat vllus:

Itaque erit imprecantis deuotio, vt videlicet ei deſit mortuæ, qui funus lachrymis & Leſſo proſequatur; quiq́ue Manibus eius ritè Inferias mittat, inferatq́ue annua piacula. Temporis enim

Optatiui

Optatiui hoc verbum eſſe debere, haud difficulter ex præcedentibus (votiſne, an Diris dicam, neſcio) facere eſt coniecturam. Verbi cauſa:

Eripiant opes: Spectent incendia: Addat aquam.

Hæc enim præmiſſa fuerant anteà.

Diſtinguo ibidem: *At bona quæ, nec auara fuit.* non vt habent noſtri: *At bona, quæ nec auara fuit.* & *Bonitatem* iſtam ex Catulliani illius Epigrammatis ſententia interpretor, cui initium eſt:

Aufilena, bonæ ſemper laudantur; amicæ
Accipiunt pretium, quæ facere inſtituunt.

Finem huic faciam Capiti, vnius diſtichi adiectione prius à Lectore impetrata. Id eſt huiuſmodi:

Quin etiam ſedes iubeat ſi vendere auitas,
Ite ſub imperium ſub Titulumq; Lares.

Ex more etiamnum nobis quaſi per manus tradito. Quô & Ouidius reſpexit, de dominæ auaritia apud ſe, & Muſas ſuas, familiari amantibus querela, inuidiosè expoſtulans:

Illud, & illud habet; nec ea contenta rapina eſt;
Sub Titulum noſtros miſit auara Lares.

.i. ædes noſtras (cum Plauto dicam) *venales inſcripſit literis.*

CAPVT IIX.

Duûm inter ſe locorum conlatio. Epithetum

AETERNAE, *proprium ac peculiare Vrbis Romæ, iam inde ab antiquo. Prodigiorum interpretatio ex Nonio. Iuppiter Prodigialis. Retinentia proprietatis in voce,* Torus, *declarata. Vetus Satisfactionis Formula, ac ritus haud ſomniculoſè diſcuſſus. In eam rem locus Senecæ ſingularis. Gerere lauros, item Lauro deuinctum eſſe, non eadem, ſed diuerſa apud Tibullum: idq́ꝫ ex priſca Triumphorum conſuetudine argumentis planum factum.*

ELEGIA V. Apollini porrò futurorum præſagitionem aſſignat huiuſcemodi Elogio:

——— Tibi deditus augur
Scit bene, quid fati prouida cantet auis.
Tuq́ꝫ regis Sortes; per te præſentit haruſpex
Lubrica ſignauit cùm Deus exta notis.

Etiam tria iſta coniunxerat ſuprà, Sortilegium dico, Augurationem, atque Extiſpicium. Rem vide, & quidem præſentem:

Nec mihi ſunt Sortes, nec conſcia fibra Deorum;
Præcinit euentus nec mihi cantus auis.

Pergit Tibullus:

Romulus æternæ nondum fundauerat Vrbis
Mœnia, &c. Haud temerarium eſt, quòd Epithetum, Aeternæ, Romulæ Vrbi aſſignet. Sic Romam enim indigitatam antiquitus,

tus,teſtes etiamnum præter tot Auguſtas Principum conſtitutiones, Inſcriptionum ſuperſtitum monumēta, teſtes Nummi Veteres, teſtis deniq. in huberrimo illo ſummæ Rei Antiquariæ Theſauro ſuo noſter Goltzius. His adde Ouidij illud ex 3. Faſtor.

Iam modò quæ fuerant ſyluæ, pecorumq́; receſſus,
Vrbs erat, Æternæ quum pater Vrbis ait.

Item exempla illa Auſoniana gemina:

Ignota æternæ ne ſint tibi tempora Romæ.

& : *Vrbis ab æternæ deductam Rege Quirino.*

quibus omnibus ſuccidanea inſuper accedat auctoritas Symmachi, quem conſulas velim. ſed eum tamen videto vt conſulas, quem recens modò exhibuit nobis ingenij, iudicij, ac doctrinę pręclarus in primis Franciſcus Iuretus. cuius Notas ne cōpilem, cauto hercule eſt opus.
Proiude τὸ *Æternæ* maiuſcula litera initiali vbique reſcribendum:

Scribitur haud procul ab eiuſdē Elegiæ exodio:

Hæc fuerant olim: ſed tu iam mitis Apollo
Prodigia indomitis merge ſub æquoribus.

Prodigia dicta, quaſi porrò abigenda. Nonius. Seruius verò; quòd in longum tempus dirigant ſignificationem, interpretatur. quorum *Auerruncum*.i.depulſorem, & quem vel ἀλεξίκακον Græci, vel ἀποτρόπαιον appellitant, Apollinem facit.

Talis ille apud Plautum, *Prodigialis Iuppiter*, in Amphitruone, item Moſtellaria Hercules; quippe Moſtellorum præſens domitor, atque exactor. Pergit nobiſcum Tibullus:

At ſibi quiſque dapes, & feſtas exſtruet altè
Ceſpitibus menſas, ceſpitibusq; torum.

Propriè, atque ex definitione Varronis; qui *Torum*, ab herba torta deriuat: ſi quid Marcello credimus, Fragmentum iſtiuſmodi ex libro eiuſdem I. de Vita Pop. Ro. producenti:

Quod frontem lecticæ ſtruebant, ex ea herba torta Torum appellatum, hoc quod iniicitur, etiãnum Toral dicitur: Lecticam quæ inuoluebant Segeſtria appellabant.

Sed reſtituendum me auctore principium iſtud Varronianum; ac pro, *Frontem lecticæ*, reſcribendum, *Fronde lecticas*, ſententia clariore,

Quàm ſolis radij eſſe, olim cùm ſudum eſt, ſolent.

Menſas autem *Feſtas* cognominat, credo ob impoſitas *Dapes*, quæ præceſſerant modò, hoc eſt, Epulas publicas, ac ſollennes, quas ex ſtatis pecorum frugumque prouentibus dapaticè, & baſilicum in morem feſtorum dierum, aut ſacrificiorum cauſa à ruſticis cõcelebrari mos erat. Sic idem ſuprà Eleg. I. *Sancte veni Dapibus feſtis.* Quid? quod obſeruatum à Seruio, *Dapes*, propriè Deorum eſſe, vt Epulas hominum. Sed & *Dapem*.

.i. rem

.i. rem diuinam verna, vel hyberna ſemente fieri ſolitam, docuit nos Feſtus. vnde & Ioui Dapali repertum cognomentum apud Catonem libro de Re Ruſt. vbi eampſe quoque, piro iam florente, Ioui, & Veſtæ quomodo fieri, quibusq́ue adeò verbis polluceri oporteat, ritè atque ordine ruris amatoribus præmonſtrat. non vrna, ſeu culigna vini modò: ſed verò & aſſaria pecuina. neque id adeò mirandum, quippe pro bubus, & pecorum fœtu. quam rem & Tibullus noſter diſertim attigerat ſuprà, quum ſcriberet:

Illa Deo ſciet agricola pro vitibus vuam,
Pro ſegete ſpicam, pro grege ferre dapem.

Pro grege, .i. pro bubus. vti iam modò ex eodem Catone fuimus interpretati.

Progrediamur cum Tibullo aliquantò etiam vlterius:

Ingeret hîc potus iuuenis maledicta puellæ,
Poſtmodò quæ votis irrita facta volet.
Nam ferus ille ſuæ plorabit ſobrius idem,
Et ſe iurabit mente fuiſſe mala.

Ritè, id eſt, ex Satisfactionis formula. Erat enim in more poſitum antiquitus, vt ſi quis vel dicto, vel facto contumeliam alteri, flagitiúmue feciſſe argueretur; is, teſtificatione pœnitentiæ præſentis, gratiam delicti fieri poſtularet ſibi: etiam ſacramento interpoſito ſe purgans; videlicet, fa-

ctum nolle, imò diſcupere ſe, infectum indictumque fieri poſſe, quicquid perperam feciſſet, dixiſſétue in amicum inſontem, ac tali iniuria indignißimum. illud inſuper verbis conceptiſſimis adiurans, malam ſe mentem habuiſſe, ac ſuperſtites, quantum eſt, Deos comprecans, vt omne illud, quod ita vecorditer effutîſſet, in ſe ſuumque recideret caput. vel eò vſque opinor, quoad alter ille quaſi reſecratus, religione omni ſolutum ſe eſſe, planè in animum iam induxiſſet ſuum, idque omninò firmiter demum perſuaſum haberet ſibi. Argumento, quod dixi, teſtis Plautus, Terentius, *omnes, omnes*. denique Tibullus iterum ſuprà lib. I. Eleg. II. Ianuã dominæ offenſam, ideoq. occluſiſſimã ſibi huiuſmodi precibus propitiaturus:

Ianua, iam pateas vni mihi victa querelis,
Nec furtim verſo cardine aperta ſones.
Et mala ſi qua tibi dixit dementia noſtra,
Ignoſcas: capiti ſint precor illa meo.

Vides, vt vtrobique & hîc, & ſuprà dementiæ ſuæ, hoc eſt, *Malæ mentis* excuſatione vtatur. ex ea quam retuli, conſuetudine; cuius rei fideiuſſor ac fundus mihi locupletiſſimus Seneca (ei enim probationem iſtam acceptã ferimus potiſſimùm) hiſtoricum hoc nobis rei ſub Diuo Auguſto geſtæ exemplum commemorans lib. de Beneficiis III. cap. XXVII.

Ruffus

Ruffus vir ordinis Senatorij inter cœnam optauerat, ne Cæſar ſaluus rediret ex ea peregrinatione, quam parabat: & adiecerat, idem omnes & tauros & vitulos optare. Fuerunt, qui illa diligenter audirent. Vt primùm diluxit, ſeruus, qui cœnanti ad pedes ſteterat, narrat quæ inter cœnã ebrius dixiſſet. Hortatur eũ, vt Cæſarem occupet, atque ipſe ſe deferat. Vſus conſilio deſcendenti Cæſari occurrit. Et cùm malam mentem habuiſſe ſe pridie iuraſſet, id vt in ſe & filios ſuos recideret, optauit: & Cæſarem vt ignoſceret ſibi, rediretq́; in gratiam ſecum, rogauit, &c.

Neque aliouorſum reſpexiſſe arbitror Catullum Phaleuciis illis Iambicantibus:

Quænam te mala mens, miſelle Rauide,
Agit præcipitem in meos Iambos.

Ad exodium tandem adducamus hoc Caput. Pergit igitur vitulari Tibullus, in gratiam Meſſallæ Triumphantis, currumq́ue Victoris proſequi his verbis, bene ominatis oppidò.

Ipſe gerens lauros, lauro deuinctus agreſti
Miles; Iö, magna voce, Triumphe; canet.

Vbi arbitrari poſſit aliquis, rem vnam eandemq́. bis iteratam à Poëta gratulabundo; & *Lauros gerentem*, & *Deuinctum lauro* Romanum militem in Meſſallini Triumphum inducente. quæ duo

tantum non gemina eſſe videntur. Sed ſciendum, *Lauros gerens*, hoc loco non ad capitis, ſed ad manuum geſtamen pertinere; quibus victoriæ inſigne laureos ramos ſibi præferebant milites; non minus dextras inermes, quàm galeatam cæſariem (ad quam *vinctura* ſequens referunda) victrici fronde decorantes, ex diſciplina. Quod ſupereſt, monendus Lector Pentametrum iſtud à Tibullo ſuo mutuatum Ouidiũ in Amoribus, quum canit:

Vulgus, Iö magna voce Triumphe, canet.

Capvt ix.

Locus Tibulli & correctus & enarratus planiſſimè. In manuſcriptæ lectionis ſententiam facta diſceſſio. De optimo verſificandi genere, antiquaq́; ac examuſsim Poëtica numerorum ratione, curioſa ac multiplex diſceptatio.

Eivsdem libri Elegia vi. & vltima ita ſcribitur:

Quod ſi militibus parces, erit hic quoque miles
Ipſe, leuem galea qui ſibi potet aquam.

Quam lectionem tanto iam tempore exemplaria noſtra inſediſſe, nequeo hercule ſatis mirari: neque quenquam repertum intereà, qui vel tenuiſſima ſuſpicione adductus rem in quæſtionem vocitare ſaltem auſus fuerit vel ſemel. Sed his

omiſſis

omiſſis emendationem tandem noſtram in medium proferamus:

Quod ſi militibus parces, ero & hîc quoque miles
Ipſe, &c. vt ſignificet Poëta: Quod ſi (ô Amor) Macro huic, caſtrorum tuorum deſertori, cæterisque ſimilibus, à Venerea militia ad alteram, & Martialē illam deſciſcentibus, cōniuentia tua, ne dicam lentitudine, imò ſocordia impune abire transfugium iſtud; teque ab hoc genere, quaſi abs Sacris, manum abſtinere cognouero, ſagittasque ac faces iſtas tuas in ſolis militibus fruſtrari: eccum etiam ipſum me, (qui ſemper vſque adhuc incruenta ſtipendia feci, meruiq. adeò in caſtris tuis) paratum exemplo Macri ad bellum porrò teterrimum proficiſci, militiæque auctoratum dare nomen, & quidem iam ex hoc loco, ne morari cenſeas. Atque hanc eſſe iſtiuſce loci ſententiam, ſcripturamque examuſſim optimam, ac certiſſimam, indicio fuerint ea, quæ deinceps eueſtigiò ſequuntur: vbi & Veneri & Amori ſupremam in perpetuum dicere videtur Poëta, diſſidiumque iiſdem comminari porrò his verbis:

Caſtra peto; valeatq; Venus, valeantq; puellæ:
Et mihi ſunt vires, & mihi grata tuba eſt.

Vlterius aliquantò progrediamur:

Iam mala finiſſem letho: ſed credula vitam
Spes alit, & melius cras fore, ſemper ait.

qui poſterior verſiculus ad Statianæ Editionis margines verbis nonnihil tranſpoſitis hac forma conceptus legitur: *Spes alit; &, ſemper cras fore, ait melius.* Et placet μετάθεσις. nec me numerorũ infractio de propoſito deterret; quam & Tibullo haud diſplicuiſſe plærique ipſius Elegi fidem nobis facere poſſunt. At diuerſum cenſent, qui homines? quos mehercule ego ad Tibulli Genium ſapere tantundem exiſtimo,

Quantum ad amaracini florem ſpurcata luto ſus.

Ecce autem & hoc erunt, qui criminabuntur, me verſum longum monoſyllabo terminaſſe. prępoſteri homines, qui fluidæ (vt ipſi vocitant) ac Ouidianæ venæ aſſueti, reliquorum quantum eſt Poëtarum lectione Iuuentuti noſtræ interdicunt: haud quidem virtutes eius, quas non percipiunt; ſed vitia ſolùm imitanda proponentes. graui vtiq. capitaliũ ingeniorum diſpendio, quæ praua inſtitutione à teneris corrupta ad frugẽ porrò peruenire prohibentur. dum (vt verè exiſtimat Petronius) *neceſſe habent cum inſanientibus furere; &, quod quiſq. perperam diſcit, in ſenectute cõfiteri non vult.* Hinc tot nouarum Muſarum carcinomata, ac Poëſeos febres, vomitum pænè nobis foriis ſuis excutientium: quibus ne ipſus quidem Hercules ille, Augiæ ſtabuli purgator, vnquam expiandis ſufficiat. qui Pentametrum (id quod conqueri

queri

queri occœperam modò) triſyllabo, vel tetraſyllabo abſolui piaculum cenſent: haud Horatianum illud reputantes, numerorum formam rebus potiſſimùm accommodandam: bonoque Poëtæ, ei dico, qui Poëta eſt vti nomen poſſidet, nihil prius eſſe debere, nihil antiquius, quàm vt naturam vocum, ac pedum examuſſim prouiſam ac percognitam habeat ſibi; vt, vbi vſus venerit, nunc, pro ratione argumenti, aſſurgat; nunc ſubmittat; tolutim modò, modò gradatim incedat; curriculo ſæpe, interdum ſufflamine vtatur; nunc dulce Lectori, modò amarum promat; guſtu dico, non ad ſatietatem. ne tanquam ſaburrato nauſea ac faſtidium obrepat: cuius parens mehercule vniformis illa, ac nuſquã à ſe recedens æquabilitas; ſeu cõtinuata vnius quaſi fili tractu veternoſa ac murcida lentitudo. quam in condendis Poëmatibus non alia ratione commodius, quàm rerum tempeſtiua, ac verborum varietate; & commutato ſubinde numerorum ſono, faciles pro re nata vorſuras præbentium, euites atque effugias. Sanè, ad me quod attinet, ita ad hoc ætatis in Poëtico ſtudio fui, vt nihil minus, quàm ab Ouidio (cætera admirabili) numerorum rationem expetendam cenſuerim mihi. Nam quid obſecro inſuauius, quàm in ſtaticulis iiſdem pedem ponere aſſiduè; vnumque & eundem ſaltatorium orbem verſare

verſare ſemper; nec vel latum (quod aiunt) vnguem diſcedere à præſcripto? in re præſertim voluptatum, amatoriisque affectibus; qui vt vehementes, ita mobiles (id quod de Regiis voluntatibus Criſpus) ſæpe ipſi ſibi aduerſari conſueuere. quorum inconſtantiam, Euripo ipſo æſtuoſiorem, graphicè, & quaſi ex pictura repræſentare, proram & puppim (quod dicitur) Elegiæ ſcribundæ eſſe conuenit: non verborum modò, aut ſententiarum mutabilitate, verùm etiam multiformi inſuper modorum variantium concentu, grataque pedum molliſſimè fluentium diſſimilitudine. cui rei adipiſcendæ equidem nullum genus accommodatius videtur, quàm (vt meus eſt animus) frequentes in quinta Hexametrorum ſede Spondæi: quorum natura grauis ac lenta, apta lamentantibus: quibus hiatus identidem repetiti, ac periodica ſententiarum continuatio ſæpe vltra binos verſus, interdum etiam plures extenſa; mediusque cæſuram tranſiliens Pentameter, trium plerumque, vel plurium ſubinde ſyllabarum finitus tractu; incredibile eſt, quantum Pcëmati venuſtatis addant, ac Veneris. vt fiat illud: *Odi profanum vulgus, & arceo:* Catulli potiſſimũ exemplo, vt æquum eſt Elegos: quibus decoris cauſa, infracta oppidò vocum ac numerorum mollities, in amantium maximè languoribus exprimendis

ipſo

ipſo etiam ſonitu proiecta ac miſerabilis. Ite nunc Magiſtelli noſtri, atque ilicet rem factam habere vos arbitramini; quoniam Murmellianis, aut Sabinianis præceptiunculis ſufflati, diſſyllabo terminare Pentametrum condidiciſtis; vna eâdemq. pertica (quod aiunt) dimetientes omnia; nihilque adeò minus, quàm ad animorum motum orationis harmoniam accommodantes. Vnum hoc curæ, ſententiolas è triuio ſubidiſſimas, dictaque ad ſummam caueam ſpectantia Ouidianis pedibus includere: cætera, nihil penſi habere porrò, modò Carmina facere cluatis: quæ quo nomine appellem neſcio: ſcin' cuiuſmodi? quæ mehercule (ſi quidem vſus veniat) ipſas Neronianas Thermas gelu ſuo valeant refrigerare. Quorum adeò inſcitiæ niſi, coniunctis pariter opibusque & animis, omnes dico, qui aliquid ad Muſarum & Leporis Genium ſapere cenſemur, obuiam aliquando eamus; quid reliquum eſt, quàm vt cum Afro Domitio illo, ac Belga Lipſio meo, Oratoribus nobiliſſimis, iterata publicitus iuſtiſſima indignatione proclamemus? *Centumuiri, hoc artificium periit.* vtque ſupremam Fontinalibus denique, hoc eſt, aquæ potionibus porrò, ac bicornis iugi præcipitiis in perpetuum dicamus? Nec ego in crimen iſtud eruditiſſimum Tibulli Interpretem arceſſo, Pentametros Poëtæ noſtri triſyllaborum
vicem

vicem diſſyllabis alicubi interpolanti. neque verò ius eſt. Compertū enim habeo hoc eū neutiquam eo animo aut conſilio feciſſe, vt hæc ipſa pro Tibullianis in contextum vnquam reciperemus; ſed verò *dicis cauſa* tantū, & quòd diſcrepantiam lectionum à manuſcriptis præſertim Codicibus natam, notam porrò ſtudioſis eſſe voluerit. Eam iudicij acrimoniam, atque eam integritatis indolem in Semone illo omnium mortalium literatiſſimo, videor animaduertiſſe. Verùm ego liberius altiusq́ue proceſſi, dum me (cum Varrone dicam) & Muſarum, & horum Lucumonum agnoſcere pudet pigetq́ue. Nunc ad inſtitutum redeo, ad Caput inquam proximum; in quo mihi (vt ſpero atque opto) haud cum bliteo eiuſmodi Bucconum genere amplius, ſed cum Tibullo, Elegiographorum principe, nouum negotium naſcetur; literarium, non argentarium dico; & cuius cauſa vadimonij deſerendi neceſſitas nemini, opinor, mortalium eſt euentura.

CAPVT X.

Litera pacta. Mutatus in vmbram, Verſus in oſſa; eadem apud Tibullum. Componi, item Collocari, propriè de mortuis. Mœrere, Dolere, Ridere, Gaudere eleganter ſexto Caſui aptari, adiungiq́ue: etiam Olere. De Vino Reſperſo

ſperſo Tibulli oſſibus, Pompeij comitate, gratia facta.

ALIQVANTO leuius per ſequentis libri crepidines eamus,

Vt leuis tippula lympharũ frigidos tranſit lacus.
vt ait Varro. Legitur proinde prima eius operis Elegia:

Summaq́; prætexat tenuis faſtigia chartæ,
Indicet vt nomen litera pacta tuum.

Rectè *Pacta*. Pangere, enim Figere ſignificat. vnde & *Verſus pangi*, .i. figi in cera dicuntur. Auctor Feſtus. Sequitur:

Atque inter geminas pingantur cornua frontes;
Sic etenim comtum mittere oportet opus.

Idem Martialis lib. III. libellum ſuũ alloquens:

Et frontis gemino decens honore
Pictis luxurieris vmbilicis.

Cætera, iſtuc Interpretamenta quæ faciant, quæ-rito in lectiſſimo Aduerſariorum opere doctiſsimi Turnebi, lib. XXII. cap. X.

Locus eſt Elegiæ ſecundæ:

Ergo ego cùm tenuem fuero mutatus in vmbram.

Mutatus in vmbram, conſimili ratione dictum, qua idem, *Verſus in oſſa*, ſubiuncturus eſt poſtea: exempli gratia:

Sic ego componi verſus in oſſa velim.

Compoſi-

Compoſiti, enim propriè dicebantur defuncti; & *Componi* ſeu Collocari, quum in Libitina, aut eorum ſtrato brachia cruraque certum in modum ſtatuebantur. id quod à Scaligero Patre, Heroë incomparabili, niſi illi (quamuis Cæſari) compar etiam (ne quid maius dicam) Ioſephus Filius; diuinitus, vt omnia, in compoſitiſsimis illis Poëtices ſuæ libris obſeruatum, ad Maronianum iſtud ſcilicet:

Iamq; diem clauſo componet veſper olympo.

Vide prætereà electiſsimum Lipſij noſtri Commentarium, quem *Electorum* inſcripſit; vbi ſollennes omnes cadaueris collocandi ritus, poſitiones ad ianuam, cautionesq. ac ceremonias adiunctas planiſsimè ſimul & pleniſsimè pertractatas reperias. Neque ego iſtuc additurus fueram, niſi Tibulli locum fraudem, & quidem inſignitam, dediſſe animaduerterem induſtrioſiſsimæ doctrinæ viro, qui pedum ratione minus cautè & cogitatè perpēſa, in Dictionario ſuo bilingui, nouum adeò hinc loquendi genus imprudenter exſculptum obiectare nobis veritus non eſt, ludoſque porrò Lectoribus ſuis facere ad hoc exemplum: *Verſus in oſſa componere. Tibull. Mettre l'epitaphe d'un treſpaſſé.* Videlicet perſuaſus, τὸ *Verſus*, haud participium nominandi, ſed verò nomen plurali accuſandi caſu poſitum eſſe à Tibullo. cuius latum

tum errorem Andverpiana inſuper Editio ſuccidaneo ſuffragio cumulauit, ad cuius marginem, ex Statiano (nî fallor) exemplari non *Verſus*, ſed *Carmen*, prætextum eſt animaduertere. perperam, ſicuti antea commonſtratum. Cæterum hoc incogitantiæ potius, quàm imperitiæ erratum reliquis eius viri in rem literariam promeritis haud grauatim condonandum.

Pergit porrò Tibullus, Neæram cum matre atratam, funusque amatoris ſui luctu non minus, quàm crine effuſo proſecuturam miſerabiliter atque inſolabiliter inducens, ſupremæ hacce voluntatis ſuæ edictione:

Sed veniat cara matris comitata dolore:
Mœreat hac genero, mœreat illa viro.

Hinc obſeruabis, mi Lector, verbum *Mœrere* auferendi non minus eleganter, quàm accuſandi caſui coniungi poſſe; quemadmodũ & *Dolere*. Cui exemplo fuerit etiã Sulpitianum illud apud Ciceronem; *Dolore alicuius mœrere* .i. ob alicuius dolorem. denique alibi apud eundem non ſemèl. Sed & Tibullus ipſe non alia ratione; *Ridere lacrymis*, non *lacrymas*, dixerat ſuprà libri 1. Elegia 8. *Sæpe etiam lacrymis fertur riſiſſe dolentis*. .i. ob dolentis lacrymas. Itaque, *hac re*, pro, *ob hanc rem*, etiamnum Latinè oppidò dictitamus. Huc poterit adiectari & Propertianum illud:

Sic te ſeruato poſſint gaudere parentes.

Hoc eſt, propter te ſeruatum, & alia huiuſmodi trecenta, quæ paſſim apud Poëtas in re præſenti verſantibus obuia eſt arbitrari: *Mœreat* ergo *genero*, in Tibullo nihil aliud eſſe inuenietur, quàm, propter generum, hoc eſt, generi ſui mortem, ſeu cauſſa eius mortis mœrere. nihil proinde variandum. vt nec in Propertio, vbi ex perſona defunctæ Cynthiæ ſcribit:

Cur nardo flammæ non oluere meæ?

Quid enim? an non apud Naſonem quoque, *Loca olentia ſulfure*, ritè atque ordine poſita alibi occurrunt tibi.

Pergamus Elegiam iſtam ad exodium porrò aliquando adducere, illud prius enucleantes:

Et prius annoſo ſpargant collecta Lyæo, (ſ. oſſa)
Mox etiam niueo fundere lacte parent.

Ex Romano Nouendialium Sacrorum ritu ſcilicet, in quibus *vetuſtate vino edentulo*, & quidem Falerno de meliore nota ad Manes propitiandos ſepulcra defunctorum conſpergi, ac tantum non inundari mos erat. Vnde & *Reſperſum vinum* appellatum legimus in Feſto apud Paulum abbreuiatorem. quem vide.

Capvt xi.

In Tibullo vera & antiqua lectio repoſita. Principum virorum ædes per Deorum templa adiri ſolitas.

ſolitas. Is ritus ex Seneca exſculptus. Neunt, pro Nent. Diues Orcus, ad Orci Næniani, ac Mortis Enniana Theſauros referundum videri. Acheruntis, & Orci diſcrimen. Locus Tibulli reſtitutus, alter enarratus.

LIBRO Tibulli tertio Elegiæ III. principium ita in plæriſque, & quidem poſtremæ Editionis exemplaribus, legitur:

Quid prodeſt cælum votis impleſſe Neæra,
Blandaq́ cum multa tura dediſſe prece?
Non vt marmorei prodirem è limine tecti,
Inſignis clara, conſpicuusq́ domo.

Vidi tamen librum calamo exaratum, aliosq́. ante annos LX. prælo excuſos, in quibus non *Tecti*, (vti nunc) ſed, *Templi*, diſertè ſcriptum, atq. impreſſum exſtabat. quam ego & ſinceram & veterem, adeoque Poëtæ ipſius ſcripturam eſſe, quouis pignore contendere auſim. haud quidem Varronis (id quod in Lucretio aliâs me feciſſe commemini) præſidio atque auctoritate confiſus, (qui *Templa*, pro tectis etiam quibuſuis, ſiue adeò ædificiis tam Inferorum, quàm Superûm, aut hominum vſioni conſtructis, Poëtarum exemplis in hoc productis oſtendit) ſed verò facundi illius vnico hercule Senecæ teſtimonio patrocinioque ſuffultus. de quo illud etiam præter cætera con-

didiciſſe iure gloriari poſsū, Atria olim, domoſq́. ſcilicet virorum Principum, venerationis credo & celebritatis cauſa, eo ſitu poſitas ac collocatas fuiſſe, vti aditus ad eas per Deorum templa exiſteret. Sed ipſius Senecæ verba, Fortunæ violentiam proponentis, audiamus, ex libro Conſolationis ad Polybium depromta:

Ibit violentior per omnia, ſicut ſemper eſt ſolita, eas quoque domos auſa iniuriæ cauſa intrare, in quas per templa aditur, & atram laureatis foribus inducere veſtem.

Confirmat opinionem hanc noſtram locus Suetonij in Caligula; quem, ſcribit, *accitis vndique in Vrbem Numinum ſimulachris, quibus capite demto ſuum imponeretur, partem Palatij ad Forum vſque promouiſſe, atque Æde Caſtoris & Pollucis in veſtibulum Aulæ ſuæ transfigurata medium ſe adorandum adeuntibus præbuiſſe.*

Atque hinc iam cuiuis porrò liquere arbitror, cur Martialis in Præfatione octaui Epigrammatum libri, ad Domitianum Cæſarem ſcripſerit, de eodem opere ſuo diſſerens:

Meminerit non niſi religioſa purificatione luſtratus accedere ad templa debere.

Ad templa, .i. aulam, ſeu palatiū Imperatoris: ad quæ ingreſſuris non niſi per ipſa Deorū Immortalium

talium templa pateret aditus. id quod ex Seneca collegimus. ita vt nihil iam deinceps cauſæ eſſe vlterius poſſit, quin *Templi*, lectio vetus in Tibulli templa, hoc eſt, in domum ſuam ab exilio tandem aliquando iure poſtliminij reuocetur.

Elegans verò periphraſis illa Elegiæ eiuſdem:

Triſteſq́; ſorores,
Stamina quæ ducunt, quæq́; futura neunt.

Nos, *Nent*, diceremus. Et tamen, *Neunt*, ab *Neo*, quomodò, Eunt, ab Eo, formatum videri poteſt. *Ent*, enim, ſicut *Nent*, Latinis in vſu non eſt. Concludit deinde:

Me vocet in vaſtos amnes, nigramq́; paludem
Diues in ignaua luridus Orcus aqua.

Alij, *Ditis*, ex chirographis libris ſubſtituunt hoc loco. Mihi peruolgata ſcriptura eſt potior: quam ad Orchiuum Theſaurum Næuij; item Ennianum illud ex Iphigenia accommodandã autumo:

Acheruntem obibo, vbi mortis theſauri obiacent.

De *Vocatione Orci* quam ibidem præmiſerat Tibullus, ea verò non nimium abſimilis ſententiæ Fragmenti illius Laberiani: *Tollet bona fide vos Orcus nudas in Charonium*: vbi *Charonium*, pro Acheronte; *Orcum*, pro Fato, ſeu morte, vel etiam Dite .i. Plutone poſita interpretor. quo modo etiam locutus Plautus Moſtellaria:

Nam med' Acheruntem recipere Orcus noluit.

Item Pœnulo: *Quo die Orcus ab Acherunte mortuos amiſerit.* poſtremò Ennius:

Acheruſia templa Orci ſaluete infera.

Ex quibus vniuerſis perſpicuè dilucet, *Acheruntem*, pro ipſis regionibus Acherunticis, puta, pro communi mortuorum receptaculo: *Orcum* verò, pro loci eius regnatore, non autem (id quod vult Victorius) pro nigerrimi illius & ignauiſſimi freti portitore, quem Charontem perhibent, accipiundum. *Nigrorem* verò & *ignauiam* Infernis paludibus, puta Acherunti, Stygi, Cocyto, rectè oppidò ac Poëticè attribui, etiam Horatij comprobatur exemplo; ne quæram longius:

Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans.

Addam corollarij vicem geminas etiam obſeruationes meas in Elegiam proximam. Numerum adieci, ex Ouidiani illius præſcripto maximè:

Pauperis eſt numerare pecus. Tibullus igitur lib. 3. Eleg. 4. hæc inter cætera Phœbum in ſomnis ſibi vaticinantem inducit:

Diuerſasq; ſuis agitat mens anxia curas;
Nec gaudet caſta nupta Neæra domo.

Quem locum primus ita (nî fallor) reſtituit nobis elegantiſſimus Muretus; quum perperam anteà; imò ſine bono ſenſu vllo, aut gratia, *Suas*, paſſim lectitaremus. Cæterum quid, *Suis*, iſtud velit ſibi,

in

in Scholiis ſuis nullus expreſſit. quod ſi feciſſet, iam verò nos ſecundum hunc interpretandi laborẽ ſuſcipere neceſſum minimè haberemus. *Suis*, igitur ſubaudiendũ, *Propinquis ac gentilibus*, quibus puella curæ erat: vel potius, *Parenti vtriq.* etiã tum, quum iſta fierent, ſuperſtiti. ex quorum voluntate euenerat iã anteà, vt cum Neæra nuptias faceret Tibullus. quæ omnia perſpicuè ex huiuſdem Elegiæ fine vel cæco dilucere autumo. *Diuerſas* ergo *ſuis*, idem erit, quod, *contrarias ſuis*, .ſ. parentibus, nimirum & patri & matri. Neque enim eorum ex ſententia vnquam fuiſſe crediderim filiæ ſuæ turpitudinem.

Sequitur haud multis ſanè verſibus interiectis, de Neæræ ferocia muliebris inconſtantiæ faſtidiiq. pleniſſima malaciſſanda, hiſce eiuſdem Dei verbis inſtituta conſolatoria ad Poëtã cohortatio:

Sed flecti poterit. mens eſt mutabilis illis:
Tu modò cum multa brachia tende fide.

Cum multa fide, hoc eſt, multum obteſtando, & implorando ipſius fidem. vnde denudatur ſcripturæ eius vanitas, quæ ad oras paginarum in Codicibus nonnullis adiecta legitur, hoc exemplo:

Tu modò cum multa brachia tende prece.

quæ lectionis diuerſitas non aliunde mihi, quàm ex alterius loci ſimilitudine nata videtur, eius inquam quem habes ſuprà:

Blandaq́; cum multa tura dediſſe prece.

CAPVT XII.

Pallentes vnda. Temporis priſci factorum iucunda ſenibus commemoratio, ruminantibus antiquitates. Pectore, vel Manu vndam pellere, pro Natare Promittere, pro Vouere poſitum. Comitem negare. Mureti opinio confutata, ac retracta lectio fugitiua. Duûm locorum integratio in Poëmate ad Meſſallam.

AD illa porrò Elegiæ v. progreſſum aliquando quaſi ſaltuatim faciamus:

Parcite, pallentes vndas quicunque tenetis.

Vt ſuprà *Nigrorem*, ita hîc *Pallorem* Erebi fluminibus aſſignatum videmus, quomodò & Elegia I. huiuſdem libelli:

Pallida Ditis aqua. Habes ibidem:

Et referam pueris tempora priſca ſenex.

Sic idem prius: *Temporis & priſci facta referre ſenem.* Huc adiice & illud inter garrulæ ſenectutis incommoda referentem Horatium:

Laudator temporis acti
Se puero; cenſor, caſtigatorq́; minorum.

Legitur paulò poſt:

Et facilis lenta pellitur vnda manu.

Idem loquendi genus vſurpatum ab eo lib. I.

Hic placidam niueo pectore pellit aquam.

quod pro compoſito ſuo, *Impellit*, acceptum lubido

do eſt ſuſpicari. Nouiſſimi verò diſtichi Hexametrum hoc modo exorditur:

Intereà nigras pecudes promittite Diti.

Promittite, pro Vouete. ſicuti & Petronius:

Ipſe Senatus, recti boniq́ præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet; & ne quis dubitet pecuniam concupiſcere, Iouem quoque peculio exorat. Scribitur Elegia vltima:

Néue neget quiſquam me duce ſe comitem.

Sic & Ouidius, cæterum omiſſo pronomine:

Si qua recuſabat nimium, comitemq́ negabat.

Item Horat. *Te Spes, & albo rara Fides colit*
Velata panno, nec comitem abnegat.

Noſter porrò Elegia eadem de vehementia Bacchicæ iracundiæ in ioco & vino ſermonem exſequens:

Quales his pœnas Deus hic, quantasq́ minetur,
Cadmeæ matris pœna cruenta docet.
Sed procul à nobis hic ſit timor; illaq́ ſi qua eſt,
Quid valeat læſi ſentiat ira Dei.

Vnde quum Muretus, tanquam è Labyrintho, ſe commodè ſatis expedire non poſſet; alteram lectionem ingeniosè architectatus eſt nobis; & pro verbis illis,

Illaq́, ſi qua eſt: ex veſtigiis veteris (vt ipſus atteſtatur) ſcripturæ has voces, *Illaq́ ſicca*, Scholiis ſuis appingere non dubitauit. cuius ſententiæ

 ſicci-

ſiccitatem Tibulliano ardori reſtinguendo, metuo, ſatis vt ſit:qui vulgatam lectionem retinendam quamuis audacter pronunciare non vereor. vt pòl referatur ad *Matrem Cadmæam*, antea memoratam: quam, *Si qua eſt*, id eſt, ſi qua vſpiam in rerum natura eſt, ſiue hîc, ſiue ſub terris neſcio quo loco degens, vbicunque illa fuerit tandem, quamuis morte iampridem obita, irato Deo pœnas pendere ob meritiſſimam hercule noxiã exoptat Tibullus noſter: more votorũ Poëtis non inſolito; quò videlicet religioſiores cæteris, hoc eſt, ſuperum cultus obſeruantiores, pientioresq. erga Deos, ac cæleſtiũ animorũ numina videri poſſint.

Leue eſt, quod hoc loco à nobis adnotabitur, & tamen tanti, vt me id ipſum prætermittere pigeat potius, quàm pudeat adſcribere. Scribit itaque Tibullus ſub eiuſdem Elegiæ finem de ſubdola pellacia, ac blandidicis puellæ ſuæ periuriis, amantium more, per iuſtiſſimam indignationem expoſtulans:

Et ſi perq; ſuos fallax iurauit ocellos,
Iunonemq; ſuam, perq; ſuam Venerem,
Nulla fides inerit. meo quidem iudicio non ineptè: ſic tamen, vt, ſi optio mihi detur alterutrius deligendi, *Iurarit*, Modo me ſubiunctiuo legere haud cunctanter videar præoptaturus.

In Poëmate ad Meſſallam, haud placet ſanè, proinde

proinde vti nunc legitur, pars illa de Vlyſſis peregrinationibus apud Inferos narrationem continens huiuſmodi:

Vidit, vt inferno Plutoni ſubdita regna
Magna Deûm proles leuibus diſcurreret vmbris.

niſi fortè *Diſcurreret*, pro, In omnes partes diſcurſitaret, ac vmbraticum in morem volitando peruagaretur regna Plutoni ſubdita, acceperit Poëta. quomodò alibi etiam Q. Curtium elocutum videor obſeruaſſe: quo loco narrat:

Fama, vt ſolet, ſtrenuè totas vrbes diſcurrit.

Malim hoc modo tamē priorem verſum reſcribi:

Vidit, vt inferno Plutonis ſubdita regno, &c.

niſi cui, *Inferni*, adlubeſcat potius. vt, *Subdita*, non ad, *Regna*, quemadmodum prius; verùm ad, *Magna Deûm proles*, referatur. nihil tamen immutandum temerè.

Videamus, an & alteri Poëmatis eiuſdē verſui medicinam reperire queamus, vbi legitur:

Cùm memor accitos ſemper dolor admonet annos.

Ego certè non *Accitos* (quod nequam & nihili verbum eſt) ſed *Acciſos*, ſemper vſque adhuc legendum iudicaui, atque etiamnum iudico. qua Metaphora Horatius pariter ac Liuius vſi, *Res acciſas*, pro attritis ac comminutis dixere, & Latinorum Poëtarum Phœnix:

Acciſis coget dapibus conſumere menſas.

CAPVT

CAPVT XIII.

Elegans vocum congeminatio, in qua etiam Ouidium riualem ſibi repperit Tibullus. Pedibus in Aurati ac Scaligeri ſententias itum. Maroniani loci in Elegia ad Meſſallam caſtigatio: eâdemq́ Diuorum in ſedem priſtinam, vnde à fœminis ſuis iniuriâ depulſi fuerant, reductio. Meretrices Toga pulla à Matronis adulteriĳ conuictis quæ Albatæ erant, diſcretæ. Quaſillariæ, ſeu Codicariæ inter ſpurciſſima familiæ probra, ac propudia habita antiquitus. Bina Tibulli Epigrammata explicita pariter, ac repurgata. Calor pro Febri.

NIHIL venuſtius, aut argutius; nihil denique Latinum magis Epigrammatiis illis, quæ & Sulpitiæ, & Cerinthi nomine à Tibullo edita circumferuntur. Atque vtinam pura ea, ac mera, & proinde vt à Poëta amatore vtrique & puero & puellæ illi, delitiolis ſuis, expenſa lata fuerunt, ad hanc ætatem perueniſſent. quod quoniam optare procliuius nobis, quàm ſperare eſt integrum, querimoniis nil profuturis pauſam faciam: eôdemq., quò initiò profectus intenderam, reuoluar. Scribit itaque inter cætera in laudem Sulpitiæ ſuæ ex Vertumni comparatione Tibullus:

Mille habet ornatus, mille decenter habet.

cuius verſiculi decentiam facetè imitatus Ouidius

dius Pentametro conſimili:

Mœſta erat in vultu, mœſta decenter erat.

Habes ibidem: *Cui mollia caris*

Vellera det ſuccis bis madefacta Tyros.

Dibapham deſignat, de qua & Martialis, ſcribens itidem:

Quod bis murice vellus inquinatum.

Conſule Plinium.

In Elegia porrò Iunoni Genitali inſcripta ita legitur:

Præcipit & natæ mater ſtudioſa, quod optat;
Illa aliud tacita iam ſua mente rogat.

Sua, repoſui pro *Sibi*, ex præſcripto Chirographi exemplaris, hoc eſt, αὐτόνομος, ac iuris iam ſui facta per ætatem, qua ex magiſterio matris exceſſit modò. neque ſecus eruditiſſimus Ioſ. Scaliger. Principium verò Hexametri ex decreto Aurati mei reſtituēdum hoc modo: *Præcipiet natæ, &c.*

Ex Epigrammate porrò Sulpitiano ad Meſſallam ingenioſè, nec præter morem ſuum coniecturam duxit idem Scaliger, Tibullianam iſtam, magni illius Oratoris, Seruij Sulpitij filiam, à M. Valerio Meſſalla Coruino deamatam, atque eiuſdem Poëtico, hoc eſt, Erotico præconio concelebratam potiſſimùm, Vergilij nobis auctoritate perſuaſit; ad eumpſe Heroëm illum directa in Proluſionibus Elegia, è qua huncabeo coniectore lo-

re locum, ad Coruini amores cõprobandos, argumento hercule non inani, in rem præſentem productum habemus:

Certatim ornabant omnes Heroida Diuæ,
Certatim Diuæ munere quæque ſuo.
Felicem ante alias tanto ſcriptore puellam.

Ingenioſè vtique, ac probabiliter. cæterùm, vt & ipſe ex hoc tanquam muſtaceo (quod aiunt) laureolam quæram mihi; prius adeò edico omnibus, probari neutiquam mihi congeminationem illam verbi, *Diuæ*. Quis enim bis idem Vergilium dicturum fuiſſe perſuadeat nobis? Quocircà pronunciare nullus dubitem, ſub prioris Hexametri finem, haud *Diuæ*, ſed *Diui*, patrem Poëtarum ſcriptitaſſe. atque ita non *Diuas* omnes modò, verùm etiam *Diuos*, quantum eſt vſpiam, munera ac dotes ſuas ambitioſè in Sulpitiam Meſſallæ amaſiam, & quidem certatim congeſſiſſe intelligendum. idque ipſum haud dubitanter poſtulat, imò efflagitat ſententiæ fides.

Scribit deinceps inter alia Sulpitianus iſte Tibullus, vel Tibulliana potius Sulpitia ad Cerinthum ſuũ, cuius amores aliò porrò à ſe tranſlatos queſta fuerat anteà, & quidem (quod indigniſſimum videbatur) in leuitatis Togatæ, ac Codicariæ conditionis mancipium non nauci (Quo loco notandum, *Togam*, quæ veſtis meretricibus, cæ-

teriſque

teriſque adulterij damnatis propria erat, tacitè ab Sulpitia ſtolæ ſuæ matronali opponi) Scribit itaque, vt dixi, filia iſta Seruij:

Solliciti ſunt pro nobis, quibus illa dolori eſt, hoc eſt, amici omnes, & beneuoli mihi, *quibus illa dolori eſt*, .i. quibus mehercule ex animo dolet, *ſcortillum illud quaſillo preſſum* tibi in amoribus & delitiis eſſe, mirificè de nobis anxij ſunt, ac ſoliciti; *Ne cedam ignoto maxima cura thoro*, (ita enim legendum Statiana quoque Editione confirmatur) hoc eſt, ne, quæ tanquam legitima coniunx, & (quod rei caput eſt) Seruij illius Sulpitij filia, maximæ curæ ac cordi meritò vtiq. eſſe debebam tibi; poſthabear nunc ancillulæ vili, pelliciq. ignobili (hoc enim eſt, *Ignoto thoro*) herilibusque penſis, ac iniquis quaſillis ad robuſtum codicem adfixæ. quaſi cum Petronio, *Quaſillariã*, dicas. Apertam verò ironiam eſſe facile ex præcedentibus colligere licet.

Quod autem memorare occœperam, Matronas adulterij conuictas damnataſque, cõmunem cum ordine meretricio cultum habuiſſe; verũ eſt: ſed in hoc alterum etiam diſcrimen facere debui, quòd Matronæ à maritis ob ſtupri crimen repudiatæ, iure Stolæ depoſito, Togam quidem ignominiæ cauſa accipiebant, ſed eam tamen colore candido; vt hac quaſi nota facilius internoſci, & excerni

excerni à ſcortis publicis, ac proſedis quadrantariis, ſiue halicariis poſſent: quibus idem ius non erat. quippe quæ non Albatæ, proinde vt illæ, verùm Pullatæ eſſe, ac non niſi in Togis pullis proſtare cogebantur. Auctor, vetus Horatij Commentator.

Epigramma porrò, quod ſequitur, neſcio, an credam ita ſcriptum fuiſſe. principium enim non placet. videtur tamen ex perſona Sulpitiæ in morbo cubantis id ipſum Cerintho inſcriptum eſſe. ſanè perquàm bono ſenſu, atque etiam ſubarguto; ſi primum (vt dixi modò) Epigrammatis verſum excipias. ſiquidem reliqua ſatis bellè ſe habent, & inter ſe vtcunque aptè copulata videntur; ſi tamen hunc in morem reſcribantur:

Ah, ego non aliter triſtes euincere morbos
Optarim, quàm te ſi quoque velle putem.
Nam mihi quid proſit morbos euincere, ſi tu
Noſtra potes læto pectore ferre mala?

hoc eſt: Quid mihi proſit priſtinæ ſanitati reſtitui, leuariq. hac ægritudine, ſi tibi iſtuc lubentiæ eſt, & voluptati, me ſcilicet malè habere, incommodeq. affici? Vides hîc nihil à nobis variatum, præter dictiunculam, *Quid*, in penultimi verſus exodio: cuius in locum, *Si*, repoſuimus. itaq. ſine vlla dubitatione legendum. Quid? quod confirmat hariolationem hanc noſtram manuſcripti

exem-

exemplaris lectio. cuius mihi copiam fecit haud adeò nuper, vir non literis modò, ſed & moribus antiquis ornatiſſimus, Iuſtus Lipſius.

Pænè præterieram immemor, quod Epigrammatis huiuſdem initio monitum oportuit, *Calorem*, in Pentametro illo: *Qui mea nunc vexat corpora feſſa calor:* haud proletario intellectu poſitum eſſe. Etenim, *Febris*, ex re nomini ſuo reſpondens, hoc eſt, æſtuoſa ac feruẽs notatur: quam ſignificantiſſima *Caloris* appellatione inſignibant veteres, Varronis ſæculo non ignota. item Iuuenalis ſcribentis: *Sentire calorem*

Si cœpit locuples Gallita & Paccius orbi.

Sed hoc Noniano teſtimonio firmandum, exemplo nos impartientis huiuſmodi:

Febris, proprietatem habet à feritate morbi, vel mali, vt à calendo Calorem, vel Caldorem. Var. Andabatis: Aperiendam putat: idq́; alterum appellamus à calendo Calorem, alterum à Feruore Febrim. Atq. hic Epigrammatio huic finis eſto. nã verſus, qui ordine deinceps ſequitur, & cuius initiũ eſt: *Ne tibi ſim, mea lux, etc.* alterius eſſe Epigrammatis exordiũ videtur, eiuſdem amatricis nomine ad Cerinthum perſcripti. Eum proinde (*quod felix, fauſtum, acratum ſiet*) à ſuperioribus ſecludendum ac ſegregandum de ipſius Sulpitiæ ſententia ſtatuimus, atque de-

cernimus in perpetuum porrò.

Capvt xiv.

Priapæi Tibulliani declaratio. In eo quædam in melius (vt arbitror) reſtituta: ſicuti & in Phallicis Vergilianis. Canis ſcæua. Gelu annuũ. Cauus pelle tectus. Foſſa item Specus, in obſcœnis accepta. Amica bidens. Epigramma noſtrum in Baſſam. Situs araneoſus. Aranearum caſſibus pares mammæ. Concitare libidinem.

Exstat iocoſum cumprimis & facetũ inter cætera, lepidiſſima illa quidẽ; ſed mollicula plus ſatis, venaque (vt apparet) pruriente dictata, ex puris & meris Iambis contextum Epigramma; quod niſi Tibullo à doctis paſſim adſignatum viderem, ſuſpicionem commouere poterat mihi, à Veronenſe illo anteambulone eius potius, quàm à Poëta Romano hoc noſtro luſum fuiſſe. Ita & lepores in eo & ſales, numeriq. omnes Catulliani, haud adumbrati hercule, verùm ad viuum expreſſi penitus graphiceq́. elucent. Quid multis? pura pura Latina omnia, & quaſi in melle ſita. de verbis loquor. Etenim re ipſa nihil turpius, nihil flagitioſius. Quô magis in his ipſis explicandis tẽperare decretũ eſt nobis; ne Catonibus theatro noſtro interdicere, & Florales denuò inſtaurare velle videamur. Vna proinde, aut altera emendatiuncula contenti erimus: primum vbi legitur:

Placet

Placet Priape qui ſub arboris coma
Soles ſacrum reuinctus pampino caput
Ruber ſedere cum rubente faſcino:

credo eſſe querimoniam Poëtæ cum Priapo, non Priapo, de inſolito ficulæ ſuæ languore, vel potius (cum Petronio dicam) neruorum paralyſi iocoſè expoſtulantis. quaſi diceret: Quantum mutatus ab illo Hectore, qui corona pampinea caput redimitus, ruberq. & valens cum indomito ac rubente faſcino ſub arborũ vmbris ſedere continenter es ſolitus! hoccine, ô Priape, placet, vel æquum videtur tibi, vt, quo propitio adeò vſq. adhuc, atq. ex libidine ipſius mea vſus ſum ſemper, nunc, quũ vel maximè vſus erat, partẽ mei, hoc eſt, rem cõmunẽ indigniſſimè, alieniſſimoq. tẽpore mollis, debilis, fractꝰ repẽte deſereres, ac deſtitueres, quaſi caballus in cliuo? Hoc de te merui inquã, vt in primis ætatis fretis iuuenãti, ſenectæ, & quidẽ extremæ laſſitudinẽ imponeres mihi? *At ô Priape, &c.* Obſeruandum verò interrogationis notã poſt, τὸ *Faſcino*, collocari debere. quin etiam, *Reuincte pãpino caput*, non *Reuinctus* (vti nũc legitur) reſcribi oportere arbitror, vt vocãdi caſus pro recto poſitus dicatur, id quod Poëtis inſolens non eſt, ſimul, vt numerorum neceſſitatis ratio habeatur. cui ſententiæ meæ Scaligerum quoq. aſſertorẽ repertum gaudeo. niſi quis fortè, *Reuinctu' pampino*, extrita

S. ſcribendum eſſe contendat, idq́ue antiquiorum Poëtarum exemplo maximè. Quod autem Tibullus dixit, *Priapum ſub arboris coma, pampino caput reuinctum, ſolitum conſidere*: hoc eò ſpectat, quod idem eidem hortorum cuſtodi, ac Præſidi, imò Præſtiti (Latinè loqui me ſcito) in Elegis ſuis exoptauerat antea:

Sic vmbroſa tibi contingant tecta, Priape,
Ne capiti ſoles, ne noceántue niues.

Et in Carmine libero neſcio quis bonus Poëta, vir fortaſſe non item:

Parum eſt, miſellus fixerim quòd hic ſedem,
Agente terra per Caniculam rimas,
Siticuloſam ſuſtinens die æſtatem?

(*Die*, addidit. id enim temporis maximè & ſolis & cæli feruores moleſti ſub dio agentibus)

Parum, quod imos perluunt ſinus imbres,
Et in capillos grandines cadunt noſtros,
Rigetq́ dura barba vincta cryſtallo.

Scio hęc ipſa longè aliter in impreſſis Codicibus legi. ego tamen ſcripturam, proinde à me vt emendata eſt, malui reprę́ſentare.

Sequitur haud multò pòſt in Phallicis Tibulli, ex magni illius Scaligeri caſtigatione, aduerſus Deum iſtum ficulneum comminantis deuotio:

Iacebis inter arua ſquallidus ſitu,
Canisq́ ſæua, ſusq́ ligneo tibi

Lutoſus

Lutoſus adfricabit oblitum latus.

Placet correctio, hac tamen lege, vt in locum, τῦ *Saua*, *Scaua* inducatur; interpretatione à Paulo petita, ita apud Feſtum verbum iſtud definiente:

Scaua res dicitur, mala quaſi ſiniſtra. σκαιὸν *enim Gracè ſiniſtrum dicitur.*

Huc adde, quæ de *Canina Scaua* tam apud Plautum, quàm Varronem lectitantur. Bene autem Epithetum, *Ligneo*, Priapo accommodat, quippe qui de ficu ferè, vlmo, aut populo, agreſti falce dolatus ſpectaretur. vel certè μεταφορικῶς accipiundum, quomodò Catulli illud:

Et cum coniuge lignea parentis. de ea quæ corpus exſuccum penitus, imò laternæ cornu ſiccius, aut ſi quid magis aridum eſt, haberet.

De nouiſſimo porrò Senario, veniam peto pudentem, cum leui commutatione in hunc modum reſcribere vt liceat mihi:

Luto ſuo adfricabit oblitum latus.

Legitur deinde haud multò pòſt:

Bidens amica Romuli ſenis memor
Paratur, inter atra cuius inguina,
Vacuaq́ pelle tectus inguinum gelu
Araneoſus obſidet fores ſitus.

Rectè, & ſincerè omnia, tertio verſu excepto, cuius pes prior, in fraudem legis Iambicæ, vna ſyllaba redundante vacillat. cui vitio tametſi mederi

haud facile eſt,manuſcriptis præſertim exemplaribus deſtituto,at certè leuare id ipſum pro virili. conabor tamen. Reſcribo igitur:

Cauaq́ pelle tecta, & annuo gelu, &c.

(*Annuo*,enim eſt in Editione Colinæi, nō, *Inguinū*) vel ſic: *Cauumq́ pelle tectum, & annuo gelu.* Vt, *Cauum*, μεταφορικῶς partem eam in fœminis appellet, quæ honeſtè nominari non poteſt, non magis vtique, quàm nobiliſſimus ille fidicen, qui Socratem fidibus docuit, quem *Connum* vocitatum perhibet Cicero. qua ratione mox etiam, *Specus*, & *Foſſa*, in hoc ipſo Carmine vſurpata leguntur.

Ludit verò nos Tibullus, quum, *Bidentem amicam*, vocitat, non quæ duos (id quod de ouibus dici ſolet) annos haberet modò, ſed quæ binos non amplius dentes in mortariolis, hoc eſt, in exarmatis ploxemi veteris gingiuis ſuperſtites retinuiſſet ſibi. cui non nimium abſimilis iocus ille noſter in quandam vetuſtate edentulam à puero olim funditatus huiuſmodi tetraſticho:

Tres tibi quum toto dentes modò, Baſſa, ſuperſint
Ore, quibus miſeram tundis adhuc Cererem:
Iurè perurbano placuit ſibi ſcommate, qui te,
Baſſa, Tridentiferum dixit habere caput.

Feſtiuè quoque eius barathri *fores araneoſum ſitū obſidere* cauillatur. quo loquendi genere vſus

& Ca-

& Catullus, vbi inquit:

Vel pene languido ſenis, ſituq́ araneoſo.

Eôdem referri etiam poterit, non incommodè Martialis illud:

Et aranearum caſſibus pares mammas.

Reſtituo deinceps eodem in Poëmatio:

Sed ille quum redibit aureus puer,
Simul ſonante ſenſeris iter pede,
Repente neruus excitet libidinem.

pro quod in vniuerſis Editionibus noſtris vulgò legitur: *Repente neruos excitet libidine.* contra legem, & rationes omnes Iambicorum verſuum, qui quidem ſint ad iſtā faciem, hoc eſt, & ſinceri & puri. Vſurpauit eundem dicendi modum Petronius, verbi cauſa:

Quædam enim fœminæ ſordibus calent, nec libidinem concitant, niſi aut ſeruos viderint, aut ſtatores altius cinctos.

CAPVT XV.

Variarum, ac diſcrepantium Lectionum Struices, ex ordine Elegiarum Tibulli, aceruatim & quaſi per Satyram congeſtæ, ac reconcinnatæ ex fide librorum veterum.

ITA *eſt. natū hercule* neminem pluris, quàm Lipſiū facio; nec quicum plura ſunt mihi, quę ego velim. etſi iure id quidem. enim mutuum facere me ſcio. Quid multis? nō ſodalē, ſed theſaurū boni

reperiſſe videor mihi, nactus Semonē cum eiuſmodi virtutibus: & penes quem doctrinarum ac Lepôrum omnium quaſi Rudem eſſe, ne Scaligerum quidē ipſum inficias iturum autumo. neq. adeò ius eſt. Dî Immortales, quid huic iudicij acrimoniæ aut Perſius ille Lucillianus habuit, aut ipſe M. Terentius ſimile? Quid contra hunc Cenſoria Ariſtarchi virgula, quid ipſius Momi curioſitas poſſet. Abſit à dictorum noſtrorum ſimplicitate inſidioſus aucupator Faſcinus: ſed verò, dic ſodes obſecro, bona fide, mi Lector:

Vidiſtíne vnquam magis æquiparabile quicquam
Caluis, & Criſpis, & veterum Genio?
Quid? nónne in ſcriptis etiam mens Lipſia ſpirat,
Enitet & culti pectoris eloquium?
Aut ſi viua tibi vox vſurpata docentis,
Audiſtíne aliquid ſûauius, aut melius?
Haud puto; nec fieri poſſe, vt ſimile auribus vnquam
Vſurpes, nedum ſûauius, aut melius.
Non, ſi Calliopæ ipſius; non, ſi tibi cælo
Copia demiſſi Mercurij eueniat.
Vt graphicè, vt viuo dicta omnia ſparſa Lepore:
Attica vt è Belgis mella fluunt labiis?
Mella, quibus, Latia lingua ſi quando loquatur,
Suada; quibusq́; vti Iuppiter ipſus amet.
De quibus argutum meritò illud dicere poſſis:
Aut docuit voces has Venus, aut didicit.

Et

Et hæ quidem virtutes in illuſtri poſitæ, imò in ore omnium Europæ gentium.

Teſtis ego, teſtis conſenſus publicus, & vos
Mnemoſynes quotquot ad Genium ſapitis;
Doctrinæ, aut Veneris ſenſus queîſcunque vetuſtæ,
Romaniq; ſalis guſtus ineſt aliquis.

Quò magis in his ipſis prędicandis temperare decretum eſt nobis, ne rem facere ridiculam, ac lumen Phœbo commodare velle videamur.

Illa mihi grato potius celebrentur honore,
Priuata, inq; vſu cognita mî aſſiduo:
Auribus, atque oculis, & ſenſibus vſurpare,
Copia, quæ (vt lubitum) quotidiana mihi eſt:

ſuauiſſima ſermonis videlicet, imò interiorum literarum communicatio, comitas, integritas, fides: & (quod familiam ducit) animus apertus, ac liber; neque inuidiæ, neque ambitioni obnoxius. prorſus; Ennianam ad formulam,

Et cuius omnes oppidò ad venuſtatem,
(Vt Plautiſſare perpetrem ſolens porrò)
Geniumq; priſci ſæculi, valent mores.

Nouo ſcribendi genere vti capior, vel antiquo potius; id quod norunt ij, quibus aut cum Varronis, aut Petronij Satyris vnquam antehac negotium fuit. vt iam vel ex hoc homines porrò intelligant, me orationi admoderari non poſſe, quoties de Lipſio meo aut ſcribo, aut loquor.

Sic etiam iniuſſæ ſubeunt in carmina Muſæ,
Miq́; adeò inuito ſe inſinuant numeri;
Innumeris mixti numeri. Quo Muſica nobis
Labra? frui Lipsî mî ſatis eſt Genio.

Nunc ad inſtitutum recurro. Is igitur, quem prædico, & in cuius mentione noſtra omnis exſultat oratio; quum me totum in Tibullo, & quaſi deditum animaduerteret: Næ tu (inquit) mi Doûſa, nimis ſtultè amicis vteris tandem. Quid iam? inquio. Quia enim vetus verbum oblitus videris mihi. Quodnam iſtuc? inquam ego. Peruolgatum illud, & quod etiamnum pueri ſciunt, κοινὰ φίλων, inquit. atque eo nomine iraſci me ſcito tibi, & quidem non mediocri iracundia, ſed eapſe illa, qua mactare condidici eos, quibus vtor omnium familiariſſimè. Quid mali verò ex re tua ſum commeritus? inquam ego. at ille, capite leniter ſuccuſſo, quaſi commotior: Inſcite, etiam loqueris? & neſcis, quàm magnum flagitium admiſiſti? Vah, quum Tibullus in manibus ſit tibi, nónne hoc ipſum tempori denunciare oportuit mihi, ita te quidem qui ſis familiaris? Atqui iure adeò vti te tuo, imò etiam imperare decebat mihi, vt ſi quid fortè in eum Poëtam meditatum haberem, aut prouiſum iam olim, eius verò copiam ſcilicet vt facerem tibi, vtique in partẽ, proinde vt inter amicos eſt æquum. Facile (inquam)

eſt

eſt imperium in bonos: &; Nunquid moror? vbi vltrò præſertim itur ad me. Itaque & verecundiæ noſtræ ignoſcas volo, & ſi quid ex parte mea hac in parte titubatum eſt prius, rogo quæſoque, vt culpam me porrò emendare permittas. At ille quàm benigne! Ego verò, ac lubens, inquit; ſed hiſce legibus tamen, vt Tibullum hunc noſtrum in fidem recipias tuam; quò videas ſcilicet, an vſui porrò tibi eſſe poſſint hæ Notulæ, quibus Lectionum in Poëta illo varietates, iam tum quum in media Quirini Vrbe, ac deploratis priſci illius Latij parietinis verſarer, ex antiqua membranaceorum Codicum fide, curiosè mea manu exceptas, excerptasque, ſingulis paginularum oris prętexui. Placuit cõditio, præſertim ferentaria. Itaq; abs Lipſio meo pulcrè atque opiparè prædatus, atque ex ſententia vtriuſque noſtrûm id temporis onuſtus diſceſſi. ac mox domum reuorſus diſcrimina ſcripturarum omnia, ſingulasque pugnantium ſententiarũ diſſimilitudines in meum ipſius Codicem tranſcripſi; atque inde belliſſimum quodque decerptum in hoc porrò, atque in proximum Caput. Sunt verò hæc ipſa, iure quaſi Adoptionis Præcidaneis noſtris inſerenda, ordine Tibulliano ſeruato, & quidem ad hoc exemplum.

Eleg. 11. libri 1.

Non,

Non, vt totus abeſſet amor, ſed mutuus eſſet
Orabam. In manuſcriptis erat:
Non ego, totus abeſſet amor.
quam lectionem ab ipſiſſimo Tibullo eſſe liquidò perſuaſum eſt mihi, vt Aduerbium ſubaudiatur. antiquum in morem.

Eleg. III.

Abſtineas auidas mors precor atra manus.
Abſtineas mors atra precor.
Elegans earundem vocum iteratarũ colliſio. neq. audiendi Codices membranacei, in quibus, *Mors violenta*, priore verſiculo à librariolis ſuppoſitum circumfertur: quaſi gloſſema Epitheti illius Poëtici, *Atra* dico.

Eleg eadem.

Fac lapis inſcriptis ſtet ſuper oſſa notis.
Placet manuſcripti exemplaris lectio, quam his notis conceptam fuiſſe, à Lipſio etiam ſatis acceptum eſt mihi:
Fac lapis his ſcriptus ſtet ſuper oſſa notis.

Eleg. VI.

Tunc mihi non oculis ſit timuiſſe meis.
Ex opinione veterum, qui elucificari, cæcariq́ue credebant eos, quicunque myſtica Deorum ſacra, & quaſi religionum arcana oculis profanis temerè vſurpaſſent.

Eleg. IIX.

Anſaq;

Anſaq́; compreſſos colligat arta pedes.

Manſſ. *Anſaq́; comprenſos colligit arte pedes.* quæ lectio nihilo hercule altera illa communi deterior; quod quidem ad collectionẽ iſtam pedum attinet. hoc enim & aſtrictũ & compreſſius quiddam præ ſe ferre videtur: quanquam in receſſu tamen, quomodo & à Silio Italico hoc verbum acceptũ in Notis noſtris Horatianis docuimus nuper, verſu illo: *Et caſtigata collecta modeſtia frõtis.* item à Propertio: *Parcis, & in tenues humilem te colligis vmbras.* In cæteris nouitatis amans non ſum, & cum impreſſis libris potius, quàm calamo exaratis ſentire ſtat ſententia.

Eleg. eadem.

Cantus vicinis meſſes (ita v.c.) *traducit ab agris,*
Cantus & irata detinet anguis iter.

Non poſſum nõ vehementer hoc loco Lipſij mei coniecturam amplecti, reſcribentis:

Cantus & irati detinet amnis iter.

Irati .i. iritati, concitatique, plenoque ac effuſo ruentis agmine. Eandem efficaciam arti magicæ ineſſe iam anteà etiam perſuaſerat ſibi, quo loco ſcripſit:

Fluminis hac rapidi vertere poſſit iter.

Eleg. IX.

Non tibi, ſed iuueni cuidam vult bella videri,
Deuoueat pro quo remq́;, domumq́; tuam.

Lipſius

Lipſius emendat: *Teq́ʒ, domumq́ʒ tuam*: ex Propertio, ſcribente:

Improba, qui tulerim teq́ʒ, tuamq́ʒ domum.

Et verò faueo coniecturæ iſti, meq́. oraculi eius quaſi Interpretem repertum gaudeo, gratulorq́ue meritò mihi. vt *Domus* pro gente ſcilicet, & familia accipiatur, quomodò etiam ſcriptum à Catullo fuerat prius:

Quàm te cum tota gente, Catulle, tua.

aut certè mariti ædes intelligendæ, in quas ſponſa primùm ex more deducta fuerat iam olim. vnde locutio illa Plauto, Terentio, aliis de meliore nota ſcriptoribus vſitatiſſima, *Vxorem domum ducere*, pro, *Nuptias facere* & quod nos, *Ducere*, ſimpliciter dictitamus. Quanquam &, *Rem*, retinere non inſulsè poſſit, atque ad ſenile tetritum mariti (quo de loquitur) rutabulũ ambiguè accommodari; & quod Petronius ait, *Lorum in aqua.* Quis enim neſcit partes eas, queîs viri cluimus, per *Res, Vaſa, ac Peculiũ* honeſta circuitione effatas atque enunciatas antiquitus? ſed & naturam ſeculi (vt cum Lucretio loquar) ſequioris, i. muliebris. Martial. ad vxorem ſolœciſſantem:

Parce tuis igitur dare maſcula nomina rebus, &c.

Eleg. x.

Tunc mihi vita foret: vulgi nec triſtia neſſem
Arma, nec audiſſem corde tremente tubam.

Tremen-

Tremente, à gloſſa eſt, atque inde porrò in contextum, virtute ac comitate imperitiæ, traductum potiſſimum, pro, quod in optimæ notæ exẽplaribus probè ac planè perſcriptũ exſtat: *Micante.* Neq. aliter Vergilius, quaſi ipſus ſeſe explicans,

Micat auribus, & tremit artus. Item Ouid. haud ſemel; verbi cauſa: *Corq; timore micat.* hoc eſt, artem ludicrã, & quaſi hiſtrioniã facere occœptat, atque in ipſum pectus emicare, vt loquitur Plautus. Eleg. eadem,

At nobis ærata, Lares, depellite tela.

*

Hoſtiaq; è plena ruſtica porcus hara.

Nullum lacunæ veſtigium in libris chirographis apparere hoc loco, commoniti iampridem à Tibulli enarratoribus ſumus. quod quidem nunc hercule primulùm veriſimile ſit mihi; poſtquam Lipſij mei munificentia tãdem huius, quam ſubiungam, à veteri Codice Lectionis certior ſum factus: *Hoſtia erit plena myſtica porcus hara.*

Hunc pura cum veſte ſequar, &c.

qua cohærentia iam inde ab Hexametro illo ſuperiore, perperam iſtinc diuulſo, diſpulſoque; nihil vtique pro re nata aptius, aut concinnius. Dubito tamen, ne Tibullus ſcripſerit potius:

Hoſtia erit plena myſtica porcus hara.

Sed enim: *Plena* enim *hara*, eſt, ſi hara plena fuerit

fuerit mihi, vberique ſuilli pecoris fœtu Lares Grundules cultorem ſuum ex ſententia compotiuerint propitij.

In eodē exēplari: *Et Stygia nauita pullus aqua*; non, *Puppis aqua*, lectitabatur. Sed &:

Duxit aratores ſub iuga panda boues,

non, *Araturos*, vti eſt in noſtris. quæ ſcriptura, meo quidem animo, præ Lipſiana illa, quam propoſui modò, *pithecium eſt, & ſpinturnicium*, vti inquit Plautus. Quid? quod ab vtroque noſtrum etiam Ouidius facit, 1. Faſtorum narrans:

Cedebat taurus arator equo.

Eleg. eadem.

Ruſticus è lucoq́ vehit male ſobrius ipſo
Vxorem plauſtro, progeniemq́ domum.

Vet. C. non, *Ipſo*, ſed, *Vno*, referebat. quod ſi cui probetur, vnitatem iſtam *Plauſtro*, non *Luco*, accommodandam meminerit ſibi. Sed quoniam hoc iam Caput longius etiā iuſto excreuit, priorq́. Tibulli liber ad exodium adductus eſt tandem, reliqua quæ reſtant, cum Dîs volentibus, in proximum porrò Capitellum reiiciemus.

CAPVT XVI.

Variarum in Tibullo Lectionum pars altera, ad poſteriores eius Elegiarum tres libros pertinens, ex manuſcripta eorundem Codicum auctoritate.

Eleg.

Eleg. I.

Euentura precor. viden' vt felicibus extis, &c.

Vet. Cod. *Cæleſtibus extis.* Idem porrò

Exiguam viridi fronde operire caſam.

pro *Domum*, quod in impreſſis vulgò lectitatur. Etiam, *Inſita*, non *Conſita*, legitur in eodem exemplari, illo verſu:

Tunc victus abiere feri, tunc conſita pomus.

Eadem Elegia ſub finem:

Et procul ardentes hinc precor abde faces.

pro quo in manuſcriptis erat: *Hinc procul abde faces.* neque aliena nimium huic loco eiuſmodi iteratio, etiam Scaligeri ipſius calculo comprobata.

Eleg. II.

En age quid ceſſas? annuit ille; roga.

Annuet, habent membranæ veteres.

Eleg. III.

Rura tenent Cornute meam, villaq; puellam.

Tranſpoſita hæc in manuſcripto, ad hoc exemplum:

Rura meam Cornute tenent.

Eadem Elegia, de Phœbo per amorem bubulcitante:

Ipſe Deus ſolitus ſtabulis expellere vaccas,
Et potum paſtas ducere fluminibus.

Mirè hîc turbant antiqua exemplaria. in aliis enim *Foſſas*, pro *Paſtas*: in aliis contrà totus iſte.

Pentameter interpolatus legitur ad hanc faciem:

Creditur ad mulctram conſtituiſſe pecus.

Eadem:

At tu, quiſquis is es, cui triſti fronte Cupido
Imperitat, noſtra ſint tua caſtra domo.

In veteri exemplo eſt *Imperat, vt noſtra, &c.* quo quidem loco ego, *Vt*, pro *Vtinam* poſitum accipio, loquendi ritu priſcis illis non inſolito. qua de re, Chariſium, qui volet, conſulito. Eadem:

Eheu, diuitibus video gaudere puellas.

In eodem libro diſertim, *Hei mihi, diuitibus*, legebatur. Elegia eadem etiam:

Ah pereant artes, & mollia iura colendi,

*

O vtinam veteri peragrantes more puellæ
Horrida villoſa corpora veſte tegant.

Mira hoc loco veterum librorum titubantia. ego autem, omiſſis controuerſarum Lectionum ſententiis, eam, quam in Lipſiano Codice offendi, proponã potiſſimum. in quo hemiſtichium Pentametri, quod anteceſſerat, ſequentis verſus principium conſtituebat, priore Hexametro inducto, ac diſticho ſingulari in tetrametri imperfecti locum ſuccidaneo ſubdito, in hanc ſpeciem:

Si fas eſt, mos precor ille redi.
Mos precor ille redi, patientes rurſus, vt olim
Horrida villoſa corpora veſte tegant.

Vbi

Vbi, *Patientes*, ſingulari notione accipiundum videtur, atque eapſe illa, qua ab Horatio in Satyris ſcriptum:

Quid te iuuat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem viuere dorſo?

Vide nuperum in eum Poëtam Commentariolum noſtrum.

Eiuſdem Elegiæ diſtichon porrò nouiſſimum aliquanto aliter in Veteribus Membranis diſtinctum legitur, videlicet cum iſtiuſmodi interpunctione:

Ducite ad imperium dominæ: ſulcabimus agros.

Eleg. IV.

Heu, quicunque dedit formam cæleſtis auara,
Quicunque cæleſtis, .i. quicunque Deus tandem; ſeu, quiſquis fuit ille Deorum, qui largitus eſt formam, &c. Sic & prius: *Parcite cæleſtes* .i. cælites.

Quale bonum multis attulit ille malis?

Vet. liber: *Abdidit*, vnde ſuſpicio eſt reſtituendum forſitan, *Addidit*, pro *Attulit*.

Eadem:

Nec qui det mæſtas munus in exequias.

In eodem manuſc. *Manibus exequias.*

Eleg. VI.

Hic magnæ nam locus Vrbis erit.

Melius, *Iam*: atque ita erat in manuſcripto.

Item:

Quaſq́ Aniena ſacras Tiburs per flumina ſortes
Portarit. pro, quod publicatum eſt:
Quaſq́ Albana ſacras Tiberis, &c.

Eleg. III. Libri III.

Audiat auerſa non meus aure Deus.

Aduerſa, erat in vetuſtis membranis. Porrò, *Non meus Deus*, ſic dictũ, quomodo Horatianũ illud:
Ventis iturus non ſuis.

Eleg. IV.

At natum in curas hominum genus.

V. C. refert: *At vanum in curas.*

Eleg. eadem:

Edidit hac triſti dulcia verba modo.

Idem manuſc. *Edidit hac dulci.* Cæterùm mihi edita plus placet lectio, vt ad triſtitiam Carminis, quod genus ex ipſo nomine Elegi præ cæteris cluunt, referatur.

In eodem legebatur:

Tu modò cum multa brachia tende prece.

Pro quo in noſtris eſt: *Fide.* atque aliquanto fortaſſe rectius, vt quidem nos commonſtrauimus anteà.

In eodem Codice hæc lectio repręſentabatur:
Felix ergo alium deſine velle virum,
non, *Felix hoc.* Ego verò aliam ſcripturam velle deſino, quàm quæ vſque adhuc in libris obtinuit noſtris, omnium Editionum conſenſu corroboratam.

ratam. in quo Scaligero noſtro aſſentior, *Felix hoc*, ad veterem illam bene ominandi Formulam, ac ſollennem acclamationis in cõtrahendis Sponſalibus ritum feliciſſimè accommodanti.

Eleg. v.

Nec nos inſana meditantes iurgia lingua,

In iiſdem Membranis, *Mentis*, habebatur, planè & probè exaratum. vnde Lipſio noſtro viſum eſt emendare:

Nec nos inſana meditantes iurgia mente.

Ibidem:

Viuite felices, memores & viuite noſtri.

Vet. lib. *Memores ſed viuite noſtri.*

In eodem proximæ Elegiæ principium, tranſpoſito Aduerbio, hoc modo interpunctum viſitabatur:

Candide Liber ades. ſic ſit tibi myſtica vitis
Semper: ſic hedera cornua vincta geras.

Et mox: *Ille facit mites animos Deus*, non *Dites*. quod tamen ego multò potius mauelim, ſi quidem optio ex animi mei ſententia eueniat mihi. adiuuatque in partem opinionem meam Horatius haud ſemel.

Legitur ſub eiuſdem Elegiæ exodium in manuſc. Cod.

Iampridem Syrio madefactus tempora nardo.

quod placet, prævulgato illo, *Tyrio*. Odores enim

 lauda-

laudatiſſimi, *& omnis copia narium*, (vti Horatius loquitur) è Syria. qui etiam, *Aſſyria nardi.* item *Syra mercis*, commeminit alibi, quum vnguenta intelligi vellet, puta, *Malobathrum*, aut, oliuum etiam, (de quo feſtiua apud Catullum mentio) è Syria quotannis mari illo Longo & Magno Romam aduehi ſolitum.

Poëmate ad Meſſallam:

Quiſque tibi maiora gerit caſtriſue, foróue.

Emenda ex fide ſcripti codicis:

Nec quiſquam maiora gerit.

In eodem libro hi verſus hoc exemplo diſtincti viſebantur:

Cunctaq; veraci capite annuit: additus aris
Latior eluxit ſtructos ſuper ignis aceruos.

Eodem in Carmine:

Languida non noſter peragit labor otia.

Abeſt à chirographis membranis particula Negatiua, cuius vicem explet Coniunctio cauſalis, hoc modo:

Languida nam noſter, &c. idque verum puto. & faciunt à me ea quæ à Poëta ex ordine ſubiunguntur deinceps.

Elegia ad Martem:

Illam quicquid agit, quoquò veſtigia mouit.

Vet. Cod. *Flectit*, habet. Idē Elegia ad Phœbū:

Effice neu macies, pro, *Ne*

Eleg.

Eleg. ad Cerinthum:

Alme Geni, cape vota libens, in eodem chirographo lectitatur, pro, quod noſtræ Editiones obtinent: *Mane Geni.*

Ibidem:

Sit iuueni grata, adueniet cùm proximus annus,
Hic idem votis iam vetus adſit amor.

Non optima hæc cohærentia: & concinnius liber ſcriptus, in quo liquidò exaratum comparet:

Sit iuueni grata; ac, veniet cùm proximus annus,

Etiam in Epigrammate ex perſona Sulpitiæ, antiquam libri membranacei ſcripturam amplector oculitus, hac forma conceptam:

Tandem venit amor, qualem texiſſe pudore,
Quàm nudaſſe alicûi ſit mihi fama prior.

Epigrammate ad Meſſallam:

Arbitrio quamuis non ſinis eſſe meo.

Vet. Cod. pro *Quamuis*, *Quoniam*, oſtentat.
Et mox Epigrammatio proximè ſequenti:

Natali Romæ non ſinis eſſe tuo.

pro quo in libris noſtris viſitur: *non ſinit eſſe ſuo.*

Atque hæc è Lipſiano (vt dixi) Tibullo tranſſcripta nobis. cuius priuati beneficij etiã in commune participem eſſe volui Lectorem meum: ne quod mihi ab amico eueniſſet boni, aliis inuidere omnibus, ac mihi ſoli intus porrò (quod aiunt) canere viderer ſcilicet.

Capvt XVII.

Multo aliquem ſermone celebrare. Loci Tibulliani de Ouidij ſententia reſtitutio. Octo Luciliana Satyra Fragmenta haud explicata ſolùm, aut correcta, verùm etiam apta rerum verborumq́; compage in vnum quaſi Centonem coacta, ac conciliata ſibi. Inducere in amorem. Amare, pro obſecrare, ſeu valdè orare. Delicarè labra. Delenire amore. Inſultura in caput. Natrix capitata. Comedere aliquem, totumq́; commanducari Lucretiano interpretamento illuſtratum. Comitas, Benignitas in vitio, & pro proluuio, .i. largitate infami, ſeu prodigentia poſita. Eam in rem teſtimonium Plauto denunciatum.

Antiqvarivm Tibullum eſſe, niſi iampridem hercule Poëtæ eius amatoribus perſuaſum ſcirem, pluribus mihi diſſerendum putarem. nunc opellam hanc qualemcunque perdere nolo, ſatiusq́ue duco, promulſide prætermiſſa, ab ipſo cœnę capite, aſſo puta vitulino committere hos ludos, famę etiamdum integra; quàm prima ſtatim guſtatione, hoc eſt, cumulatis ouorum ſtruicibus ad ſatietatem dare ſimpulones meos. Compendium proinde antecœnæ facturus, ferculum quoddam Tibullianum in menſam apponere occupabo,

cupabo, quod publici ſaporis non eſſe, neque adeò ad vulgi guſtum, ne ipſi quidem Antiquarij, opinor, inficias ibunt. Id ſubminiſtratum nobis ex Elegia VI. libri I. verſu illo:

Neu iuuenes celebret multo ſermone, caueto.

Poſtea quàm enim incauto, atque indiligenti neſcio cui, certè currucæ verius, quàm viro, peramicè aurem velliſſet, atque adeò ex parte ſua commonuiſſet ſedulò, operam obſeruationi curioſius dare porrò vti inſiſteret tandem; ne maritæ communi, eluſa cuſtodum vigilantia, foras amplius quaſi catillatum proficiſci, furtumq. viro ſuo facere de more poteſtas eſſet ſcilicet, ſubiicit deinceps:

Me quoque ſeruato, peccet vt illa nihil.

quaſi diceret: Quod ſi amationis noſtræ ſocietas ſuſpecta fors fuat tibi, cauſam haud dico, quin me apud te quoque domi aſſeruari iubeas tuæ, paratum vltrò ipſum me vel mācupio dare tibi, dummodò cum tua. Ridiculè, imò hercule nequiter nimis. quid enim aliud quæſo fuerit iſtud, quàm *Lupo* (quod aiunt) *ouem committere*? vel (quod non minus Plautiſſat) *Agninis lactibus canem alligare fugitiuam?* Atque hæc & homini amatori, & Poëtæ tamen condonanda: Clauſulam verò illam velle quid dicam ſibi? *Peccet vt illa nihil.* an Tibullum præſtare ſcilicet, Deliam à ſe pudicam

 fore,

ſore,nihilque adeò humanum,aut muliebre paſſuram? Minimè verò; & pugnat ſententia iſta cum argumento totius Elegiæ. Sed corrigenda haud dubiè ex Ouidio, inter alia huiuſdem loci exempla, etiam hunc verſiculum in rem ſuam producente; ac pro, *Nihil, Minus* repræſentante, hoc modo:

Me quoque ſeruato, peccet vt illa minus.

cuius Ouidianæ ſcripturæ hæc erit ſententia: En paratum me, Deliam tuam (quamdiu quidem ſeorſum cum illa, vnumq́. ac eundem in locum concluſus fuero) ſartam tectam .i. caſtam & integellam præſtare tibi; non quidem à memet ipſo (ne fruſtrà ſies) ſed verò à reliquis iſtis riualibus meis, cuculis tuis; quos ego omnes vno hoc quaſi ictu expoſitos, miſereq́. eliminatos in poſterum, arcebo ab ingreſſu facillimè: quippe oculos meos in Deliæ tuæ oculis habiturus aſſiduò, neque vel vnguem (quod dicitur) latum ab hortuli eius cuſtodia receſſurus. Id ita futurum (vt dico) quamuis audacter meo periculo ſpondeo; faxoque, vt poſt hunc diem, prçterquam memet (quem vnum excipio, vt puto, pudẽter) amorum communium exercitorem, ſubſeſſoremq́; matrimonij tui, quaſi partiarium, alium porrò habiturus ſis neminem. Illa autem eam in rem multò firmior ac circumſpectior cautio, qua eidẽ cõmarito conſuadet ſuo:

Neu

Neu iuuenes celebret multo ſermone.
hoc eſt,ne cum tauris (vt apud Flaccū eſt) iunioribus neque ioco,neque ſerio ſermonem longiorem ferat, aut copulet, quàm neceſſe eſt probæ. *Celebrare*, igitur hoc loco aliud non erit,quàm Colere,ſeu frequētare. i. vſurpare crebrò,ac velut glutino quodam attractos ad ſe retinere amatores,

Bene(puta)*ſalutando, compellando blanditer,*
Oſculando oratione vinula venuſtula:
ſicuti docet Comicus: atque ita quodammodò alimenta præbere prauis catulientiū cupiditatibus; formoſæ vt cōſueuere. quomodò & apud Noniū in verſu Lucillij vocabulū illud accipiendū haud incallidè videor deprehendiſſe. Sic enim inibi:

Multis inductis ſermonibus concelebrârunt.
cui hoc gloſſema præmiſſum legitur: *Concelebrare,diu amare,dictum à celebritate.* Quæ explicatio ſi quidem ab antiquis eſt, (vti ipſus ſanè eſſe non dubito) incredibile eſt, quàm luculentam hariolationibus noſtris alluxerit facem; neque ad Tibullianum hoc dicendi genus illuminandum modò, verùm etiam ad ſcalmos aliquot Lucilliani naufragij (qui apud Grammaticum eundem miſerrimis modis diſpulſi, diuulſique, octo ampliuslocis viſuntur) columbaribus ſuis redditos, nouo quaſi ferrumine coagmentandos. quod an

proſperè

proſperè ſub manus ſit ſucceſſurum, equidem vehementer dubito. ego tamen, tanquam ex ſententia euenturum, capiam experimentum. Id autem commodius quò fiat, numero plurali in ſingularem commutato opus eſt nobis; vt ad hoc porrò exemplum Cento iſte Satyricus ſic quaſi per Satyram conſuatur:

Phryne nobilis illa, vbi amatorem improbius quem
Multis inductum ſermonibu' concelebrauit,
Quid dare, quid ſumti facere, ac præbere potiſſit,
Præſeruit, labra delicat, hinc delenit amore.
Aſſequitur nec opinantem, in caput inſilit, ipſum
Commanducatur totum complexa, comeſtq;.
Si verò das, quod rogat, & ſi ſuggeris ſuppum,
Magna penus paruo ſpatio conſumta peribit.
Omnia viſcatis manibus leget, omnia ſumet;
Crede mihi, preſsè auferet omnia.

Fateor nonnulla in his aliter, atq. apud Nonium lectitantur in exemplum producta. ſed tamen clementer omnia; nec præter morem Correctorum. Et ratio in promtu. Quid enim graue, ſi pro, *Inductis*, *Inductum*, repoſuimus, pugnantium inter ſe Lectionum ſententiis adducti maximè? quarum aliæ, *Inde locis*, aliæ *Inclutis*, nobis ob oculos adducebant; vtrumq. nihil ad indolem facetiarum Phrynes. Quod autem nos reſtitutum ſubdidimus, etiam principium nobis Elegię huius

in

in memoriam reducit, vbi cum Amore pellaces eíus Dei inſidias expoſtulat Tibullus, inſtituta hunc in morem querimonia ſua:

Semper vt inducar, blandos offers mihi vultus.

Inducere enim antiquis, *Illicere in fraudem, & pramium*, delinimentisq. ac illecebris quibuſdam pertrahere ad ſe, & quaſi excantare,

Blandimentis, ornamentis cateris meretriciis:

id quod notum ex Plauto. Vnde & Catull.

Inducens in amorem, &c.

De verbo verò *Concelebrare*, vt in totum Marcello aſſentiar, necdum à me ipſus potui impetrare. niſi tamen, *Diu amare*, apud illum, pro Amanter rogare, vel potius precibusq. ac ſuppliciis exambire, & quaſi *Exobſecrare*, poſitum autumemus. antiquè, atque adeò Plautinum in morem, quo ille in Menechmis vſus, & quidem planiſſimè:

Menechme, amare ait te multùm Erotium,
Vt hoc nunc vna opera ad aurificem deferas.

Vt *Concelebrauit*, pro diu, ac multis delenificis dictis factisque amatorem obnoxium reddidit ſibi, aſſiduisque exorabulis animum ipſius ſenſim labefactatum vſq. eò eſt aurigata, quoad in quæſtione electauerit, quaſi exterebrans peſſima;

Quid dare, quid ſumti facere, at prabere potiſſit.

nota meretricum arte; apud quas pluris eſt manubiarius, ſeu Ferentarius amicus vnus, quàm cõ-

ſiliarij decem. Atque hæc votorum ſumma. nam cætera ὀυδὲν πρὸς τ' ἄλφιτα. Quæ quidem eiuſmodi datorem probum ſemel nactæ quum fuerint, quid aliud reſtat porrò, niſi vt, quantum poteſt, miſellum illum, & cuius animus, vbi amat, affixus eſt clauo Cupidinis pluſquàm trabali; viſco mero, hoc eſt, blanditiis amatoriis, præſeruiendo ſcilicet, atque omnibus modis, qui quidē morigeri ſint (aſſiduò, an accubuo?) obſequelam faciundo, deleniendo re voluptatum, labiisque inter diſſuauiandum valgiter & quaſi columbatim conſerendis, hiulcandisque, (hoc enim, *Delicare*, eſt, vel ipſo Marcello interprete) prorſus; omnia, imò nihil reliquum faciundo, in plagas multò validiſſimas præcipitem coniectum, pedicisque ac manicis, adde laqueis, & quidem lentiſſimis irretitum; haud viuum à ſe porrò Bacchæ illæ dimittant prius, quàm & vaſis, & marſupio omni exenteratis peniſſimè, euerruem, expeculiatum, emedullatū deniq., ne dicam articulatim conciſum ad incitas demū, ac mendicitatis terminos Penthea ſuum redegerint peſſimæ: eique homini nænia de bonis dicta fuerit. *Delicare*, ergò vnicè hîc ſuo fuerit loco, vt ad καπυγλώττισμα referatur, gypſatiſſimum Dionæi aucupij genus; neque mediuſfidius vel Iunianæ, vel etiam Turnebicæ ſententiæ poſtponendum; quorum alter: *Praſternit labra*

bra delitiis, alter, *Labra delingit*, maluit reſcribillare.

Etiam, *Delenit amore*, pro *Delinit*, in Lucillij verſu emendandum auguror. quod à *Delenire*, deductum placet, verbum Plauto, & antiquioribus illis multò celebratiſſimum. vnde &, *Delenifica facta*, apud eundem; item, *Delenificum ingenium mulierum*, apud Turpilium. cuius Simplex eſt, *Lenio*. neque aliunde hercule & *Leno*, & *Lenocinium* deriuata videri poſſunt. *Delinit*, enim locum hoc loco habere non poteſt, ac fruſtrà in eo Nonium, & literatores noſtros fuiſſe, ſi non aliud, at certè ſecunda verbi ſyllaba eoſdē poterat commonefacere, quam natura breuem Longorum verſuum rationi contumaciſſimè aduerſari videmus.

Ad *Delicias* porrò (quæ meo quidem animo à verbo, *Delicare*, compoſitæ videntur) & *Delenimenta* iſta Veneria etiam ſequentia accommodare auſim:

Aſſequitur necopinantem, in caput inſilit, &c.
Caput, enim non quidem pro ſumma, ſed verò media corporis parte, coleata inquam cuſpide illa, qua viri ſumus, dictum accipio. quomodò & ipſe Lucilius alibi:

Natricē impreſſit natibus craſſam, & capitatam.
Atque in hanc ipſam, quaſi in equuleum, non exſpectato

ſpectato dum ab amatoribus ſolicitetur, inſulturam facere meretricem improbiſsimam ſimul, ac viroſiſsimam ſignificat, ſatis Satyricè, imò herclè nequiter. quam metaphoram ſpirant etiam proximè ab his dependentia: *Ipſum*

Commanducatur totum complexa, comeſtq́ꝫ.

Quis enim non videt, de voracitate & ingluuie baratri muliebris agere Lucillium, auariter in ſe non quidem merum, ſed ſerum virile ingurgitantis, ac Penitam iuuenci ſui caudam emulgentis peniſsimè? Vnde Tralationes illæ frequentes apud Poëtas: *Deglupta mœnas*, *Deglubere*, verbumq́ue eiuſdem Simplex: *Vorare tenta, Ligurire*, *Catillare, Exſorbere*; & cæteræ, ad *Vim*, ac *Vomitum illum Lucillianum* transferundæ: neque minus adeò ad Lucretiana illa libri IV.

Quum iam præſagit gaudia corpus,
Atque in eo eſt Venus, vt muliebria conſerat arua,
Adfigunt auidè corpus, iunguntq́ꝫ ſalinas
Oris, & inſpirant preſſantes dentibus ora.
Nequicquam, quoniam nihil hinc abradere poſſunt:
Nec penetrare, & abire in corpus corpore toto.
Nam facere interdum id velle, & certare videntur.
Vſqueadeò cupidè Veneris compagibus hærent,
Membra voluptatis dum vi labefacta liqueſcunt.

& aliã huius modi, quæ tota eius libri parte fuſiſſimè perſequitur Carus: in quibus eſt & illud:

Et

Et commiſcendo cùm ſemen fortè virile
Fœmina commulxit ſubita vi, corripuitq́ꝫ.

Ex quorum omnium vnanimi pariter, imò ſingulorum teſtimoniorũ conſenſu, quàm ab Lucillio noſtro decenter ordo conſeruatus ſit, vides. qui primùm à ſuauiſſima ſermonis communicatione auſpicio capto, mox præmiſſa collabellationis licentia, ad extremam porrò amoris lineam deuolutus, quaſi per numeros & gradus quoſdam Eroticæ conſuetudinis, ſeriem narrationis ſuæ pedetentim deduxerit. Sequentium verò verſuũ partim à Feſto, partim à Nonio petitorum, vnde quæſo commodius, quàm ab ipſo Comicorum principe Interpretamẽta arceſſamus? qui in Trinummo ex perſona adoleſcentuli præmaturè patruos ſapientis pronunciauerit:

Nam qui ab eo, quod amat,
Quàm extemplò ſauiis ſagittatis percuſſus eſt, illico res foras
Labitur, liquitur: Da mihi hoc (mel meum) ſi me amas, ſodes,
Ibi ille cuculus; Ocelle mi, fiat. & iſtuc, & ſi amplius vis dari,
Dabitur. Ibi illa pendentem ferit, iam amplius orat: non ſat
Id eſt mali, nî amplius etiã quod ebibit, quod comeſt,
Quod facit ſumti. nox datur? ducitur familia tota,

Veſtiſpica, unctor, auri cuſtos, flabellifera, ſandaligerula,
Cantrices, ciſtellatrices, nuncij, renuncij, raptores panis, & peni:
Fit ipſe, dum illis comis eſt, inops amator.

Eadem ferè inuenias Truculenti Scena 1. Actus prioris, item ſecundi, denique per vniuerſam Comœdiā illam, qua Plautus noſter, vel Catone Tulliano teſte, maximè poſt Pſeudolū ſuam præ cæteris non immeritò gauiſus. in cuius exemplo ſuperiore pro derelicto habendum non fuit, vocem *Comis*, in vitio poſitam à nobis obſeruatam eſſe. vti & Scena proxima, vbi amici atque æqualis ſui prodigentiam apud patrem verbis extenuat, eleuatque ex parte ſua quantum poteſt idem ille, qui priora illa pronunciauerat, Lyſiteles:

Per comitatem adepol pater (.ſ.rem cōfregit)
Præterea aliquantum animi cauſa in delicijs diſperdidit.

Eodē planè ſenſu, *Benignus*, vſurpatum reperites in Truculento, quod & in Sermonibus imitatus Horatius, pro eo qui profusè prodigus cluit. *Comitas* enim, & *Benignitas*, prorſus eadem, ſiue in vitium, ſiue in virtutem alterutrū voles deflectere. & coniunxit vocabulum vtrumque Plautus in Milite, quaſi ipſus interpretans ſeſe:

Mihi ad enarrandū hoc argumētum eſt comitas,
Si ad auſcultandum voſtra erit benignitas.

Quæ

Quę idcircò producta à nobis lõgius, vt nõ ſolùm in *Suppi ſuggerundi*, itẽ, *Magnæ peni illius ſic paruo ſpatio conſumtæ*, explicatione inueſtiganda, làborẽ demeremus, ac diminueremus Lectori, ſed verò vt & ſuperiora, ex Lucretio anteà interpretata, planiora etiã aliquãtò faceremus. ſimul, vt exẽplo Plautino, quod tam in Lambini, quàm Camerarij Codicibus, ab interpunctis laborare videbatur, per cauſam auxiliũ ferremus. Vnũ etiã reſtare nodum video, verũ is in ſirpo, & cui enodãdo malus (ſicuti ſpero) cuneus quærendus non erit: qùòd videlicet duos de vna quaſi fidelia parietes dealbãtes, verſus iſtos poſteriores quatuor rapinis meretriciis ac deſpoliabulis aſtruere ſimus auſi, quos Capite tamen proximo, in altero quodã eiuſdem Lucilij Centone, matronarũ in magnis dotibus inſolẽtiæ atq. inſatietatibus, ſumtibusq. pluſquam decumanis applicituri ſumus poſteà. Fateor; nec tamen culpam hac in re admiſſam vllo modo agnoſcere lùbet. Etenim hac obſonij varietate faſtidiũ Lectori detergere volui, eidemq́. hanc optionem facere potiſſimũ, vtri Centonũ hos ipſos adſutos mallet potius, ſuo arbitratu deligendi, nõ meo. in quo me certè pertinacem obſtrigillatorem habiturus non eſt. Nã quod, *Omnia*, pro, *Omnis*, ſuppoſui, etiam ratione me feciſſe autumo. Itaque cauſam haud dico. nam quid ea eſt opus?

CAPVT XVIII.

Tibullus quæſtioni acceptus, cur Carminum ſuorum Elogio expertem habuerit Auguſtum Cæſarem. Id in Coruini Meſſallæ, patroni ſui, gratiam factum veriſimile videri. Eius Catoniana libertas ac de Caſſio, Imperatore quondam ſuo, ſecura. Auguſto ipſo vel conniuente, vel patientiſſimè diſſimulante, gloriatio. Benefacta maiorum ſuorum exaugere. Veneranda, pro Venerabunda poſitum videri in Tibullo. Cento Lucillianus ex decem plus minus Fragmentis reconcinnatus; in quo præter correctiones, ac Cenſuras, varia paſſim Scriptorum veterum teſtimonia ad partes conuocata, præcipuè Plauti, aut accipiunt lucem, aut inter ſe præbent mutuò.

MIRATVS ſum ſæpius, & miror magis in dies magiſq;, vtique quoties in Tibullũ incido, Poëtam eum inter tot tantaſq́. Coruini Meſſallæ laudationes, etiam Poëmate Heroico peculiariter eidem inſcripto, effuſiſſimè atq. ex profeſſo decãtatas (ne cõmemorem interim ambitioſam illam Triumphi ipſius de Aquitanis, non ſine auguſta fauentia, hoc eſt, fauſtis acclamationibus, deductionem) Octauiani ipſius, cuius imperio atque auſpiciis res tantæ, tamq́ue glorioſæ patratæ fuerant

rant potiſsimum, nullá vſpiam Auguſti inquam Cæſaris mentionem feciſſe, ac ne id quidem tanto Principe dignum habuiſſe, quem vel tralatitio per cauſam ſaltem, quam dixi, carminis ſui elogio impertiretur. non dicam vulgata illa, quia magnus & opulentus; quodq́., virtute ac Dîs volentibus, terra mariq́ue de ciuibus iuxtà ac hoſtibus victoria parta; ac ſtabilito firmiſsimè imperio, vni omnia ſecunda atque obedientia eueniſſent (communia hæc ei cum multis) ſed quòd

Ipſe colens Muſas, ipſasq́ colentibus æquus,

omnes in hoc fauentiæ genere poſt ſe Imperatores fuerit ſupergreſſus. neque illi Maieſtatis ſuæ prærogatiua, neque maximæ adeò & grauiſsimæ Romani Imperij occupationes obſtiterint, quò minus pretium pro virtute excellentibus ſæculi ſui ingeniis Cenſoria æquitate ſtatueret. prorſus; eum præſtaret ſeſe, ad quem, quaſi ad alterum Mecænatem, vel (vt verius dicam) Genium, atq. altorem ſuum, centuriatim vndique omnes literarum candidati concurrerent, perfugium in re crepera ſibiq́. ac Muſis ſuis multò præſentiſsimum habituri. Cuius rei ego maxima hæc documenta habeo, quod Horatio (quamuis Libertini generis homini, tum coactoris filio) officium Epiſtolarum vltrò abs ſe per Mecænatem delatum faſtidioſè repudianti, non modò non ſuccen-

ſuit quidquam, ſed etiam amicitiam ſuam familiariter inſuper ingerere perſeuerauit, idq. ipſum in perpetuum apud poſteros cõteſtatum per ſcriptas literas eſſe voluit publicitus. Nam de munificentia verè Regia ac beneficiis in P. Vergilium cumulatè congeſtis, melius ſilere arbitror, quàm pauca dicere. ac propterea adeò haud indignus viſus, quem Tibullus etiam noſter, ceu cõmunem Poëtarum omnium parentem, ac vindicem, ex Auguſtiſſimo auguſtiorem faceret præconiis ſuis. Quid igitur dicemus? Alieniorem à Principe ſuo Albiũ noſtrum fuiſſe? Fatendum vtique. neque enim aliud in rem præſentem aptius quod cõminiſcar inuenio. quód eò etiam ſit credibilius nobis, quòd eumpſe Coruinum iſtum, potiſſimum ſtudiorum ſuorum patronũ habuerit. eum inquam, qui tirocinij ſtipendia ſub Caſſio quondam Imperatore feciſſet, tanta haud modò ingenij, ſed linguæ etiam pręditum libertate, vt ferociſſimum illũ Cæſarianę necis lituũ ac ſtimulatorem, palam Imperatorẽ ſuum profiteri non vereretur. neq; ea tamẽ cauſa ſequius Octauiani Cæſaris gratia vteretur. Fideiuſſor, quod dico, vnus mihi pro multis Tacitus. in cuius Annali quarto ex perſona Cremutij Cordi, pro Hiſtoriarum ſuarum ſimplicitate cauſam dicere iuſſi, ac deliberata morte ferocis verba in hanc ſententiam ipſo Tiberio

præ-

præſente pronunciata leguntur:

Titus Liuius eloquentia ac fidei præclarus in primis, Gn. Pompeium tantis laudibus tulit, vt Pompeianum eum Auguſtus appellaret. neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones & parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, ſæpe vt inſignis viros nominat. Aſinij Pollionis ſcripta egregiam eorundem memoriam tradunt. Meſſalla Coruinus Imperatorem ſuum Caſſium prædicabat: & vterq. opibusq́; atque honoribus peruiguere. Hactenus ille. Etenim Tibullus ipſe in partibus vel Pompeianis, vel Brutianis vt fuerit, gerræ germanæ. nam qui pote obſecro,

Illo qui necdũ tempore natus erat? quippe cuius Natalem in Hircij & Panſæ Conſulatum incidiſſe, communi iam opinione ſit receptum. idq́ue de ipſius indicio ſcribentis de ſeſe:

Natalem primò noſtrum videre parentes,
Cùm cecidit fato Conſul vterque pari.

qui annus etiam Naſonis Poëtæ Genio præſignis cluit, eodem hoc ipſum à Tibullo accepto Pentametro teſtificantis. Verùm ſuſpiciones omnes miſſas faciamus, ad compertiora nos conuortentes. quo è genere, opinor, fuerit & illud in eiuſdem Mecænatis ſui Natalem:

At tibi ſuccreſcat proles, quæ facta parentis
Augeat, & circà ſtet veneranda ſenem.

Hæc enim Phraſis à Plauto eſſe ſuo ſe indicio probat, apud quem in Sticho Dinacium:

Benefacta maiorum tuorum exauge. Iterumq. eadem Scena: *Benefacta meorum exaugeam.* deniq. paſſim alibi. Malim ibidem:

Et circùm ſtet veneranda ſenem.

Neque enim, *Circa ſtare*, ſed *Circumſtare*, loqui conſueuimus. itaq. idem alibi quoque:

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumſtetit arta.

Niſi tamen *Circa*, pro *Circum*, poſitum dicamus. quod equidem non impugno, veterum pręſertim auctoritate ſubnixum. Porrò, *Veneranda* iſtud, non patiendi nobis, verùm agendi potius vim effectumq. habere videtur. quaſi dicas, *Venerabunda*. neque enim ad fundamentum familiæ Coruinæ, hoc eſt, oleſcentem Meſſallæ prolem (in cuius teneram impuberemq. ætatem, iſta (vt ſic dicam) *venerabilitas*, locum necdum etiam habere poterat) ſed verò ad ipſum potius Meſſallam referundum. quem ſoboli ſuæ ſenem olim venerationi fore auguratur Poëta: proinde, vt æquum eſt patrem, qui quidem dicto audientes liberos produxerit ſibi. Atque hic idem Tibulli locus confidentiam porrò addidit nobis, ad quoddam Lucillij exemplum maiore fortaſſe conatu,

quàm

quàm ſucceſſu audaciter ſolicitandum. quò Centonem concinnaremus ſcilicet ; & membra Satyrographorum principis, quę decem minimùm locis miſerrimè, ac pęnè articulatim conſciſſa hodie, diſpretaque apud Caſcos Grammaticos inueniũtur, in vnius quaſi ſententiæ corpus coacta, in priſtinum (ſi pote) reſtitueremus denique. idque anteſignani illius Scaligeri exemplo maximè, quem idem facinus iſtud in diuerſiſſimis Næuij, Ennij, Pacuuij, Attij, ac cæterorum veterum Poëtarum Fragmentis (quorum nunc deſiderium ſupereſt nobis) coaceruatis vndique ſummo ædepol cum plauſu, & gratulatione quantũ eſt Quiritium, effectum nobis ac perpetratum reddidiſſe videmus. Cento verò, cuius nos ſarcinatores fuimus, ſic habet:

Quom tecum eſt, quiduis ſatis eſt, viſuri alieni
Sint homines, ſpiras, pallam, redimicula promit;
Euplocamo digitos, diſcerniculumq́; capillo.
Vt cùm iter eſt aliquò, & cauſam commenta viaī
Aut apud aurificem, ad matrē, cognatā, ad amicā:
Aut operanda aliquo in celebri cum æqualibu' fano.
Tum verò ricini aurati, & nitet aurea mitra.
Hæc veſtimentis maculoſis aſpicis ipſe;
Quòd deformi' ſenex, quòd podidus, ac podagroſus,
Quod mancus, macer, exilis cum ramice magno.
Si verò des, quod rogat, & ſi ſuggeris ſuppum,

Magna penus paruo ſpatio conſumta peribit.
Omnia viſcatis manibus leget, omnia ſumet,
Crede mihi, preſsè auferet omnia.

In quo, Tibullianæ auctoritatis fiducia, *Operanda* (vt vides) reſcribere auſi fuimus, pro, quod in Nonio eſt, *Operatu*. tametſi etiam haud inſcitè, neque ingratiis adeò meis, *Operandum*, reſtitui poſſit, ſalute ſententiæ maximè. cui vt conſuleremus, verſum alterum capite diminutum de noſtro expleuimus; ac duas voculas iſtas, *Tum verò*, præmiſimus verbis illis, quæ etiam emaculauimus: quum apud Nonium, adde Iunianum, vitioſiſſimè impreſſa exſtent. Quæ licentia noſtra ſi cui minus ex ſententia fuerit, poterit reliquis verſibus (cum Lucillio dicam) contentus tenere ſeſe, hunc inter præteritos habere. Iam quòd *Digitos*, pro *Digitus*; *Aſpicis ipſe*, pro *Aſpicit iſte*, inducto, *Tum*, ſuccidanea ſubdidimus, ea verò adeò interpolatio magna non eſt, inuidiæ nobis eſſe vt debeat, vel fraudi; apud non iniquos nimiū iſtiuſmodi mercium æſtimatores ſcilicet. In cæteris porrò ſingulis Editioni potiſſimùm Iunianę aſſenſum commodauimus noſtrū, excepto quòd in verſu ſecundo, numeris commutatis, *Spiras, pallam*, pro *Spiram pallas*, placuit reponi. atque adeò multiplicatio iſta *Spiris* potius, quàm *Pallis* viſa eſt conuenire. Vna enim vnius mulierculæ

indutui

indutui Palla, ſatis ſuperque oppidò; non item, *Spira*, ornamentum adeò contortiplicatum, ac multiplex; nec vinctui capitis modò, ſed & ſuperbię luxuriæq́. comparatum ſexus huius multò ſumtuoſiſſimi. De Spiris Plinius Lolliæ Paulinæ cultum deſcribens; lib. 9. cap. xxxv.

Vidi ſmaragdis, margaritisq́; opertam, alterno textu fulgentibus toto capite, crinibus, ſpiris, auribus, collo, monilibus, digitisq́;. De *Palla* verò opinionem noſtram confirmat Lucret. lib. 4.

Et bene parta patrum fiunt anademata, mitra,
Interdum in pallam, ac Melitenſia, Ceaq́; vertũt.

Vnde non parum lucis etiam Lucillianæ narrationi adfulget. Neque enim alia hîc Græcè, *Anademata*, quàm quæ Satyricus Latinè *Redimicula* interpretatur. tametſi non ignorem aliis hoc loco, *Anademata mitra*, continenter, & ſine diſtinctione legi placere; & pro vinculis accipi, quibus mitra vincitur, capitiq́. religatur; vt, *Mitra*, ſit numeri ſingularis, patrij caſus. quibus propemodum vti cum Lãbino aſſentiar, adiuuat Centonis huius verſus ſeptimus, in quo ſubiicit Lucillius:

Ricini aurati, & nitet aurea mitra.

Quod reliquũ eſt, linea octaua denique, *Macer*, nobis magis argumento viſum eſt facere, quàm *Miſer*, illud peruolgatum. veruntamē licet etiam legere, *Miſerè*, τῷ *Mancus*, copulandũ hoc modo:

Quod

Quod mancus miſerè, exilis cum ramice magno.
Cæterùm binis prioribus verſibus quid ſignificare voluerit Lucillius, abundè nobis declaratum arbitror à Iuuenali, & ipſo Satyrico, eodemque in peruerſiſſimis mulierum moribus deſcribendis artifice admirabili. verbi cauſa:

Ad mœchum veniet lota cute. quandò videri
Vult formoſa domi? mœchis foliata parantur.

& alia eiuſdem farinæ plura, quæ tota paſſim Satyra VI. pertractantur, facientia pro nobis, ac ſexui illi multicupido, atque indomabili, meritò cumprimis dolentia. Sequentium verò interpretatio ex tertio ingenioſiſſimi pariter ac diſertiſſimi Lipſij noſtri Variarum Lectionũ libro arceſſenda. neque minus hercule ex Epigrammate Celtiberi Poëtæ, libri XI. cui initium fecit:

Iam certè ſtupido non dices, Paula, marito,
Ad mœchum quoties longius ire voles:
Cæſar in Albanum iuſſit me mane venire,
Cæſar Circæos. iam ſtropha talis abit.

& mox: *Infelix, quid ages? ægram ſimulabis amicã:*
Hærebit dominæ vir comes ipſe ſuæ.
Ibit & ad fratrem tecum, matremq; patremq;.
Quas igitur fraudes ingenioſa paras?

Quod ipſum & Naſo in Arte illa attigit ſua, puellæ ſuæ cuſtodi conſulens:

Ibit, vt affectam, quæ non languebit, amicam
Viſitet,

Viſitet, indiciis ægra ſit illa tuis.

De *Operatione* autem *cum æqualibus in fano* Tibullus ipſe lib. 1. Eleg. VI. ad incautum fallacis nuptæ coniugem:

Exibit quàm ſæpe time, ſeu viſere dicet
Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ.

Etiam Hexametri octaui, ac duorum ſequentium explicator idoneus præſto in mánibus nobis idem Tibullus eſſe poterit, argumento illo haud inani defloccato Veneris ſuæ marito aurem peruellens:

Iſta hæc perſuadet facies, auroq́; lacertos
Vinciat, & Tyrio prodeat apta ſinu?
Non tibi, ſed iuueni cuidam vult bella videri,
Deuoueat pro quo remq́; domumq́; tuam.
Nec facit hoc vitio, ſed corpora fœda podagra,
Et ſenis amplexus culta puella fugit.

Reliquum de, Suppo, eſt. quod more ſuo, hoc eſt, diuinitus enucleauit Ioſephus Scaliger, ac ſignificatum Prouerbialem habere primitus ex Feſto nobis & Iſidoro oſtẽdit. vt, *Si ſuggeris ſuppũ,* aliud nihil ſit, quàm, Si Iunoni illi tuæ petaci ac ſumtuoſæ ex ſententia reſpondes: .i. ſi quod optat facis. verbi cauſa: Si de omnibus, quæ in Milite Plautino à Periplictomene ſingillatim recenſentur, morem ſine mora gerere illicò, gratiamq́ue Helenæ tuæ de exactionibus iniquiſsimis facere inſtiteris,

inſtiteris, ſuo arbitratu, & adfatim quotidie. neque Bollanus adeò, hoc eſt, ita cerebri felix cluas, vt de vlla petitione abnuere ipſi in animum porrò vnquam inducas tuum: quamuis priuſquã Galli cantent flagitatrix illa ſomno excitet tete, hisque & horum ſimilibus improbiſsimis poſtulatis aures continenter obtundat tibi:

Da, mi vir, Kalendis meam quod matrem iuuerit.
Da qui farciat, condiatq́: da quod dem Quinquatribus
Præcantatrici, coniectrici, hariolæ, atq. haruſpicæ.
Flagitiũ eſt, ſi nihil mittetur, quo ſupercilio ſpecit?

& cætera, quæ ibidem in re præſenti lectitare eſt porrò. Nam ne verbum eiuſmodi ex vxore vnquam audias:

Eme, mi vir, lanam, vnde tibi pallium
Malacum, & calidum conficiatur, tunicæq́ hibernæ bonæ
Ne algeas hac hieme: cautum atque prouiſum iampridem, nullumq́. adeò ex ipſius parte periculũ eſſe intelligo tibi. quod propterea iſtuc quoq. apponere eſt viſum, vt ſit, quod Lucillianum illud etiam explicet nobis, de *Veſtibus maculoſis*, id eſt, quamuis immundis atque ita ſordidis, vt nutricis pallia videri poſsint. quibus bonus curruca ille, nec pannis minus, quàm annis obſitus,

ſitus, miſerum in modum ſenectutem ſuam fouere, ſuſtentare, imò oblectare cogitur. qui vxori cordi aut curæ non eſt, nòn magis vtique, quàm ſi hinc ducentos annos in hominum cenſu eſſe deſiiſſet. quum ipſa intereà loci quæſitiſſimis ac tranſmarinis cuiuſque generis facetiis, hoc eſt, Aſiatico ornatu, omniq́ue adeò luxu, mollitie, ac laſciuia diffluat: prorſus; ſine modo vllo, ac modeſtia matronali. At enim vnũ venit in mentem modò, diſcrepantem librorum numerum in cauſa fore, quò minus cõnglutinatio hæc noſtra fidem apud Lucillianos amatores ſit repertura. Sed quanti eſt illud, obſecro? modò verborum, & (quæ ratio maxima eſt) apta, & quaſi catenata ſententiæ ipſius connexio cauſam à nobis dicat? conſtetq́ue apertiſſimè in partem iſtam non rarò à Grammaticis latam culpam admiſſam: vt quod ad librorum, quos citant, numeri ſummam attinet, perperam, imò præpoſterè ſæpe ratio ſit inſtituta. prorſus; nihil ad Arithmeticam . qua in noxia ita crebrò, & quidem manifeſtò deprenſus iampridem Nonius, vt pigeat commeminiſſe. Et tamen præter Fragmẽtum vnum aut alterum (omitto ea, quibus libri numerus præfixus non eſt) reliqua omnia ex triceſimo Satyrarum eſſe, ipſe ille, quem dico, Marcellus haud grauatim (vt opinor) ex parte nobis adſtipulabitur ſuæ.

CAPVT

CAPVT XIX.

Acris expoſtulatio de auaritia, perfidia, atq. iniuriis noſtratium quorundam Cauſſidicinæ. Tibullus à magni cuiuſdam viri criminatione, Seruiana potiſſimum auctoritate, vindicatus. In omnibus Sacrificiis priſcis caſtitatis obſeruationem fuiſſe, præter Natalitia: in quibus Mutino non minus, aut Volupiæ; quàm Genio, vel Iunoni Natali operari ius erat. Accurata de iiſdē Naturæ Deis conlectanea: eosq̃ ture, mola ſalſa, & vino, atque id genus libamentis; non verò omentis iunicum ſumtuoſis, aut eximiis hoſtiis, etiam in Principum virorum Natalibus, ſolitos propitiari, ſuperſtitibus exemplis patefactum. Laris, & Genij cōfuſio argumento haud inani, hoc eſt, Sacrificiorum inter ſe pugnantium ratione diſtincta. Humanæ auaritiæ contagionem ad Deos quoque Ethnicorum, imò ad ipſum vſque Capitolinum Iouem penetrauiſſe. Iuno cognomento Iuga. Cerinthus, maritus Sulpitiæ. Ei Coruinæ amationis vetus riualitas ſuſpecta.

INVIDIAE mihi, ſpero, futurum non eſt, ſi Tibulli Manibus, immeritiſſimò oppugnatis, defenſor & quaſi propugnator venero; cauſæ magis æquitate, quàm virium mearum conſcientia fretus

fretus. eò dico, ne apud incorruptos Iudices plus valeat gratioſiſſimi accuſatoris noſtri claritudo, quàm liberum ac ſimplex Albianæ innocentiæ patrocinium. in re præſertim, vnde nec præmium aduocato, nec gratia quæritur: contrà quàm volturij faciunt noſtri, vel hirudines potius. neque enim aliter hæc Fori tintinnabula appellitanda. de Crumenimulgis iſtis loquor, qui (vt verè non minus, quàm argutè ſummus Orator Gracchus prædicabat) *ab omnibus pretium accipiunt, & omnes fallunt.* nihilq. adeò peius metuunt, quàm ne aut gratis de Iure conſulentibus reſpondiſſe, aut ſine mercede pro clientibus ſuis cauſam in iudicio dixiſſe conuincantur. quorum ita profunda, atque adeò indomabilis eſt ſitis, vt ne ſanguine quidem infelicium litigatorum expleri queant. Neque verò eſt, quod iniuriarum formulam nobis porrò intentet quiſpiam, quicunque de ſe modò bene ſenſerit ſcilicet;

Vindex auaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ,

& quæ ſequũtur. Noui enim ex hoc ordine complures, ad quos iuſtiſſima hæc querela noſtra non magis, quàm ad immeritiſſimos pertineat. Bonos dico, & qui bonam à clientibus exiſtimationem atque honorem pluris, quàm illutibilem illum lu-

cri odorem, ac inſanas largitionū ſtruices faciant: certè, quibus maxima in Iure Cautio eſſe conſueuit, vt Præuaricationis non culpam modò, verùm omnes etiam perfidiæ ſuſpiciones à Patronatu ſegregent ſuo. Scires apud ipſos necdum antiquatam prorſus Legē illam Romuli Decemuiralem: PATRONVS SI CLIENTI FRAVDEM FAXIT, SACER ESTO. Verum aliquando in rem præſentem: ne doloſè (id quod nonnullos hodie factitare videmus) inſtitutam ſemel Poëtæ noſtri defenſionem mutato derepēte conſilio, arreptaq́. hac, quaſi per cauſſam, legitima ſermonis excurſione, abrumpere, deiuuare, ac deſerere velle videar. in qua (vt à diuerticulo tandem inchoata porrò narratio repetatur) iterum quæſo; &, cum Catullo meo, *veniam peto pudentem* (ſperoq́. ab æquis & incorruptis Cenſoribus impetraſſere haud grauatim) vt antequam de honore Equitis Romani, vel ignominia ſeriò demum ſententiam ferant, verbum illud vetus aliquantiſper ruminentur cum animo ſuo:

Amicus Plato, amicus Socrates, ſed magis amica Veritas. neque pro præiudicio haberi velint iniuſtè inſtitutam à Prærogatiuæ auctoritatis viro Actionem: quam hiſce propemodum conceptam verbis videor commeminiſſe:

Ele-

Elegiam Tibulli ſcilicet libri I V. in Natalem Sulpitiæ non optimo conſilio ad Iunonem directam videri. Quid enim inſolentius, quàm orare eam pro impudicitia puellæ ſuæ, quæ eſſet numen matronalis caſtitatis?

Atque hæc eius, quam dico, controuerſiæ in Forum literarium deducendæ potiſſima capita. cuius equidem occaſione nemini opinor, cum Iaſone, Baldo, vel etiam Accurſio negotium erit; ſed verò cum priſco ſollennium Sacrorum ritu, hoc eſt, more Genitalibus diebus celebrato antiquitus. Cuius ego fiducia fretus hanc litem conteſtatam modò, ne inteſtata porrò exiſtat diutius, confido me Seruiana auctoritate effecturum, qui locum illum Vergilij ex Ecloga III.

Phyllida mitte mihi: meus eſt Natalis, Iöla:
huiuſcemodi nobis Commentario illuſtrauit:

Phyllida, ſ. communem amicam, cauſſa Natalis diei, in cuius tantum ſacrificio licebat voluptatibus operam dare. Nam in aliis ſacrificiis erat caſtitatis obſeruatio; quod etiam ſequẽtia indicant, vbi dicit: Cùm faciam vitula pro frugibus, ipſe venito.
.i. cùm pro frugibus ſacrificare cœpero, tu tantummodò venito.

Hactenus Interpres: quaſi ex Dametæ perſona

diceret ſcilicet: Nunc (ô Iöla) dum per Naturæ Deum licet, imò ius faſque eſt, nec religio impedit, quò minus amare, catulire, ac delicias dicere, vel facere potius, poteſtas ſit nobis: eia fac, obſecro ſodes, commarito tuo hanc gratiam, vt amicam Phyllidem vtriuſque noſtrûm remittas mihi. aratiunculam pro copia abs te ex pacto vt habeam ſcilicet in aruo communi exercendo, partiarij in morem: vſu, haud mancipio dico; mutuumque inuicem facturus, quum voles: tuo arbitratu, ac Phyllidis noſtræ maximè. Ita enim res diuina ritè hîc fuerit mihi, Natali meo, dierum optimo. At ſimul ac ſtatū & anniuerſariū (quod, quaſi per manus tradito à maioribus more, Magnum rut̄i indigitare conſueuimus) Ambarualiorum tempus aduenerit, ipſe præſto nobis in partem adeſſe, facito commemineris. ſed ſine Phyllide tamen (vt ſis ſciens) ne quid ineptiarum fortè, inter amãtes vt ſolet, quod feſtum vitiet diem, ruſticiſque ceremoniis obſcæuet, per imprudentiam eueniat ſcilicet. ita, vti Succidanea exinde ſit opus; vtque piaculum dare conſocerus tuus cogatur poſteà: ſi quidem Cererem, cæteroſque Agricolas Deos, ob ſacra ſua, illicita nimium ac profana libidine polluta, meritiſſimo hercule iratos infeſtoſque placari ac reconciliari poſtulet ſibi. Quæ ſingula eò fuſius, curioſiusque placuit enarrare,

rare, atque ipſius adeò Interpretis ſuccidaneum quaſi interpretem agere; vt ſiue decori, ſiue etiam Religionis obſeruantiam exigas, in neutro ſanè Tibullum opera ſua parcum, aut incogitantem fuiſſe demonſtrarem. qui, quum in reliquis Feriis omnibus (in quarum frequenti commemoratione magnam Tibulliani operis partem conſumtam videmus) adeò ſeſe à rebus Veneris caſtè ac contentè habuerit hactenus, vt etiam tanquam profanos, ne dicam impuros, impiatosque, & quaſi pollutos pago, emanere iuſſerit, atque ab aris diſcedere,

Queîs tulit heſterna gaudia nocte Venus;

tamen in Natalitio puellæ multò lepidiſſimæ inſtitutum illud ſuum non ſine cauſa (vti antea oſtenſum) prorſus migrauit. quippe qui iam inde ab antiquo compertum haberet aliis libaminibus iſtiuſmodi Sacra conſtare haud temerè ſolere ſcilicet: neque cum Februli aut Caprotina ſibi, ſed verò cum *Genitali* potius (vti eam Carmine Sæculari indigitat Horatius) Iunone negotium eſſe, Iunone inquam, quæ ſexui illi ſequiori lucis primum tuendæ copiam dediſſe cenſebatur; non item viris, qui natales ſuos Genio acceptos referebant potiſſimùm, ita deſcripto à Muſa Venuſina:

Naturæ Deus humanæ, mortalis in vnum-

Quodq́ caput, vultu mutabilis; albus, & ater;
Scit Genius, Natale comes qui temperat aſtrum.

Succidaneus Seruio ſubdatur etiam Propertius eâdem, qua nimirum Tibullus, ſolitus caſtimonia

Natalem dominæ concelebrare ſuæ.

Argumento ſint illa libri tertij:

Cùm fuerit multis exacta trientibus hora,
Noctis & inſtituet ſacra miniſtra Venus,
Annua ſoluamus thalamo ſollennia noſtro,
Natalisq́ tui ſic peragamus iter.

Quòd ſi pudicitiæ matronali Præſtes tantùm, ac præſes Iuno (vti velle videtur vir doctiſſimus,

Modò quem ex aduerſo dicere feci)

cedo, quidnam ſacramento illo meretricio apud Petronium: *Iunonem meam iratam habeam, ſi me vnquam meminerim virginem fuiſſe.* Quid denique Iuuenalis exemplo faciemus, ita de viro ſexus ſui deſertore Satyricè ſcriptitantis:

Et per Iunonem domini iurante miniſtro.

Quorum omnium concurrentibus in vnum teſtimoniis, ac veri ipſius præſidio ſuffultus, contendo, aſſeroque Albium noſtrum, nimis hercule immerito ſuo reum factum: ideoque non ſententiis omnibus abſoluendum modò, verùm etiam publico inſuper Decreto cohoneſtandum. & ne qua porrò hac ex re controuerſia amplius exiſtat in poſte-

poſterum, *Edicto perpetuo cauendum, ſanciendum.* Nã quid, per Deos immortales, abſurdius; quàm vt Poëta, adde Eques Romanus, Romani ritus imperitus fuiſſe exiſtimetur? quaſi verò non ſollenne, ac ciuibus vniuerſis commune Sacrũ iſtud fuerit ſcilicet; ideoque ignarum nemini, qui quidem ex ſe natus non foret, hoc eſt, qui Genium ſaltem haberet aliquem. nedum Tibullo ingenioſſimo iuxtà, ac generoſiſſimo Poëtarum; & quem iſtiuſmodi ceremoniarum minimè rudem res ipſa vociferatur. vel in hoc ipſo carmine, quàm omnia veteri ex diſciplina? ſicuti & illud de Seruij Sulpitij filia, quam non hoſtiis, ſed tuſculo tantum, meroque & libo ſupplicantem, pacemque à Iunone volente propitia votis ac precibus ſibi exambientem inducit. ſcilicet, quia religione cautum erat, ne Feriis Natalitiis Dîis rerum genundarum (vti veteres illi loquebantur) auctoribus, Genio puta à viris, Iunoni à mulieribus, animatum quod eſſet, immolaretur quidpiam. Vnde & antea in Natali Cerinthi ſui libro II. vbi Poëtæ cum Genio res erat, iiſdem libamentis illis, quæ dico, Deum iſtum Semonem ſibiq. & delitiis ſuis emollitum ac malaciſſatum dimittit:

Vtq; ſatur libo ſit, madeatq; mero.

In quo error etiam illorum confutandus, qui Lares cum Geniis confundere veriti non ſunt. Nam

quid obſecro ſimile? quum contrà ex Horatio, Plauto, & Tibullo noſtro meridiana luce liqueat illuſtrius, Laribus rem diuinam fieri ſolitam, haud ture aut frugibus ſalſis modò, vel etiam pulte Fabata in Focum patellarium appoſita; ſed verò agna, porco, vitula, pro copia atque inopia ſacrificantis, non quidem temporibus illis anti-quiſſimis, & quum (vt idem nos Tibullus edocet)

Stabat in exigua ligneus æde Deus:

(tunc enim, exemplo mortalium, contentiſſimi etiam Immortales, præſertim ſemipagani, ac Penetrales dij illi, vel eodem Tibullo teſte, quando ibidem ſubiicit ſtatim:

Hic placatus erat, ſeu quis libauerat vuam,
Seu dederat ſancta ſpicea ſerta comæ)

ſed verò aureo ſæculo, quod conſequutum poſteà; quum paupertas in cœlo quoque odio eſſe probroque haberi cœpta, atque ad ipſos Olympi habitatores penetrare auaritia. ad quam propitiandam non iam innocentiam amplius, aut pietatem, verùm victimas auratis cornibus præfulgẽtes altaribus admouere fas eſſet. idque ex ipſius Iouis, & quidem Capitolini, præſcripto potiſſimum, non niſi minis extis, hoc eſt, centum pondo auri (ſi Petronio credimus) iampridem exorabilis. At non ita Genius virilis, nec muliebris Iuno, cognomento Natalis; quos vtroſque (quod morta-

mortalium vitam Numine ſuo præſenti inuiſere, atque adminiculari crederentur) per omnem ætatem annuis religionibus arcerſi à ſingulis mos erat; haud quidem ſumptuoſis hoſtiis cæſis, verùm ferto ac ſtrue tantùm, floribusque *& mero Defuſo pateris* malaciſſandos. atq. hac fuit ad extremum vſque cupiditates eorundem conſtitiſſe, etiam in principum ac Triumphalium virorum Natalitiis vel illa indicio fuerint quæ in ipſius Meſſallæ, patroni, imò Genij ſui Natalibus à Poëta noſtro canuntur lib. 1.

Huc ades, & centum Ludis, Geniumq́; chorais
Concelebra, & multo tempora funde mero:
Illius è nitidò ſtillent vnguenta capillo,
Et capite & collo mollia ſerta gerat.
Sic venias hodierne: tibi dum turis honores,
Libáque Mopſopio dulcia melle feram.

Vides, quanta teſtimoniorum conſpiratio. vnum excipe Horatij iſtud: *Cras Genium mero*
Curabis, & porco bimeſtri
Cum famulis operum ſolutis.

Sed hoc explicatu facile. Neque enim eo loco de priuato Lamiæ (cui Oda illa nominatim inſcripta) Natali ſacro agi, verũ potius de feſtis, amœnis ac voluptuariis brumæ diebus, feriisq́. Genio, hoc eſt, menſæ & hilaritatis, non Naturæ Deo inſtitutis id ipſum intelligendum (vnde &, *Hyems*

genialis, Vergilio cognominata) edocti iampridem cùm à nouis, tum à vetuſtis Poëtæ illius enarratoribus ſumus oppidò. *Curatio* ergo *Genij*, hoc loco non vlterius, quàm ad meliorem Genialis vitæ cultum, obſonationemque ſolito liberaliorem extendēda. quam *Porco bimæſtri*, (qui potiſſimum cœnæ caput futurus) celebratū iri prædicat, comedendi, haud immolandi cauſa cæſo ſcilicet. Ritè etiam preces illæ à Tibullo conceptæ:

At tu ſancta faue, ne nox diuellat amantes,
Sed iuueni quæſo mutua vincla para.

Ritè inquā, atque ex dignitate. Etenim & cubili & connubiis præpoſita antiquitus Iuno. vnde & Iugæ cognomento ornata meritò. Quid ergo graue, ſi pro innupta Sulpitia hoc à Iunone votis expoſcat Tibullus, vt vinculo aliquando maritali Cerintho ſuo copuletur? Cerintho dico, cui legitimis nuptiis poſteà eampſe ſociatam fuiſſe ex altero Poëtæ loco, ſuprà à me laudato, veriſimiliter vereque nobis perſuadere poſſumus. Nam quid aliud volunt obſecro ſibi verba illa?

Annuat & Cerinthe tibi, quodcunque rogabis.
En age quid ceſſas? annuit ille: (.ſ. Genius) *roga.*
Auguror: vxoris fidos optabis amores.

Etenim haud aliā hercule ego, quàm Seruij illius Sulpitij filiā ſuſtineo interpretari. At verò etiam hîc illud ex trauerſo contrò[illegible]rſum fieri poſſe video,

deo, qua potiſſimũ cauſa de pudicitia ac fide Sulpitiæ ſuæ addubitantem (vti apparet) Cerinthum induxerit Tibullus. credo, propter conſuetudinem Meſſallæ, veteris amatoris eius; & de quo, Cerintho (quamuis legitimo coniugi) ſatis etiam necdum acceptum eſſe poterat, cum in partem amorum communium receptum poſtliminio non habiturum; tanta præſertim factione opibusque inſtructum, totq. maiorum imaginibus ac Triumphis ſubnixum opportunum ſibi, ac ſuſpectum meritò patritij ordinis multò potentiſſimum æmulum atque riualem.

CAPVT XX.

Tibullianæ paupertatis cauſſa peniſſimè ac pleniſſimè excuſſa. Eius rei inuidia à Poëta ipſo in publicam bellorum ciuilium calamitatem veriſimiliter reiecta, ac deriuata; præter aliorum ſententias. Cæſarianos milites Furum ac luporum, *hoc eſt, tacito Prædatorum nomine inſignitos: eiſdemq́ porrò, Octauianæ inſolentiæ cauſſa maximè piacularibus factis, perpetua paſſim ſtigmata Albiano carmine inuſta. Propertij lentitudo, id eſt, patientia atque obſequium aduerſus Cæſarem. Tibullo ſatis ſuperq́ reliquum, qui ætatis ſuæ reliquias oblectaret, fuiſſe. Eiuſdem locus vnus & alter bona manu acceptus. Criniti error denudatus.*

MEMINI

MEMINI me in Commentariolo Horatiano, non ita pridem edito, ad illud Satyræ IV. lib. I.

Nónne vides, Albî vt malè viuat filius?

eorum hominum opiniones ſecutam, quibus haud timidè, neque dubitanter perſuaſum videbam, id ipſum à Venuſino illo in Poëtam hunc noſtrum prænomine Albiano inſignem, ęqualem ſuum, imò Sermonum ſuorum Cenſorem (vti eumpſe idem in Epiſtolis appellitat) & quidem candidiſſimum, non candidè, ſed malitiosè nimis ac malignè detortum. Eius rei fidem, quoniam veritati haud diſſentanea ſanè id temporis viſa, in ingenio præſertim mordaci, ac, ſuprà quàm cuiquam credibile ſit, Satyrico; haud abs re, neque alienum ab inſtituto fuerit noſtro, altius paulò demum ſubtiliusq. ire inueſtigatum. Qua quidem in re operam nos locaturos cõfidentia eſt ſedulò, ne quid porrò hærere ſub ancipiti poſſit. Ac primò nobis exterebrandum, quænam occaſiones potiſſimum Poëtam domi nobilem, adde Equeſtri cenſu, annulo inſignibusque ſuffultum, ex tot tantisque auitis ac proauitis opibus ad inopiam iſtam deiectum ita miſerè ac derepente perculerint: vtrùmne minus cautè ac cogitatè tractata res familiaris, nec moderata aut modeſta ſatis bonorum bene partorum abuſio, an verò neſcio quæ canina Scæua potius, id eſt, caſus aliquis fortuitus,

tuitus, atque inſidiantis Rhamnuſiæ tragulis incuſſa calamitas, ſiue adeò Neceſſitas quædam, *Cùius* (vti in Mimo Laberij eſt)

curſus tranſuorſi impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt.

occultiorq́ue vis fati; quæ Tibullum noſtrũ Roma abdicata de vrbano ruſticum quodammodò, nouumq́ue quaſi Laërtem fieri, ac ruri, Muſico in otio deuexæ porrò ætatis reliquias oblectantem, animo morem ſuo, hoc eſt, Deliæ fauentis auſpiciis, ac priuo remigio rem gerere:

Et nunc carminibus, nunc ſomno & inertibus horis,
Diſpretum à populari ambitione procul,
Ducere ſollicitæ iucunda obliuia vitæ
Suaſerit, & mentis frangere diuidias.

prorſus; vni ſibi ludum dare ac Genio ſuo, id eſt, Muſis atque Amoribus viuere ac vacare coëgerit denique, *Contentum modico, ſuoq́; lætum.* idq́ue ex præſcripto Epicureæ diſciplinæ potiſſimum, quam major meliorq́ue id temporis pars Quiritium amplexa, ſtudioſè vtique & ſedulò. Certè ad me quod attinet, crediderim Tibullum magis perditiſſimorum temporum iniquitate, ac publicis illis (quas veſana Triumuirorum factio conciuerat) ciuilium diſcordiarum procellis, & Bellonæ iniuriis potius, quàm luxu priuato, aut ſuapte prodigentia, bona facultatum ſuarum ac poſſeſ-

poſſeſſionum parte exutum, iacturam vtiq. haud mediocrem feciſſe. ideoque rebus pariter cum æ-tate acciſis, ſpiſsè potius, quàm ſerò inita copiolarum ſuarum ratione contractioribus porrò velis nauigandi cõſilium cepiſſe: eâdemq. mox, relicto

Fumo, opibus, ſtrepituq; Romæ,

paterni ruris in Pedana regione poſiti ſeceſſum petiuiſſe: abditumque inibi quaſi Poëticam in ſolitudinem & quidem ſecretiſſimè *Syluas* (vti de eoipſo Flaccus prædicat) *inter reptaſſe ſalubres,*

Curantem, quicquid dignum ſapiente bonoq; eſt.

Coniecturam duco ex celebratiſsima illa Poëtæ ipſius indignatione, qua apud Meſſallam modò non lamentando conquerens fortunas ſuas, omnem attriti patrimonij, ac rerum ſuarum iacturæ inuidiam in neſcio quos *Fures, ac lupos* haud obſcurè à ſe reiectare videtur; diſsimulanter & quaſi in tranſitu Satyricam amaritudinem Panegyrico ſuo adſpergens his verbis:

Nã mihi quũ magnis opibus domus alta niteret,
Cui fuerant flaui ditantes ordine ſulci,
Horrea fœcundus indeficientia menſis:
Cuiq; pecus denſo paſcebant agmine colles,
Et domino ſatis, & nimium furiq; lupoq;
Nunc deſiderium ſupereſt &c.

Fallor? an per *Furinum ac lupinum genus,* Milites non niſi miluinis, gypſatisque vnguibus rem ge-

rere ſolitos, & quidem Cæſarianos intelligit: quibus nihil non belli iure, quà priuatum, quà publicum, veluti in præmium, imò verò in prædam à victore Octauiano impuniſsimè ac ſine vllo diſcrimine conceſſum: quibusque adeò latrocinari paſsim, hoc eſt, ex rapto rem ſuam (quæ nulla fuerat antea) ſtruere, exaugere ac conſtabilire oppidò, *Omne ſacrum rapiente dextra*, iampridem herculè in ludum & iocum cõſuetudine vorterat ſcilicet. neq. verò hoc loco ſolùm Præmiatores iſtos Harpaces deſignari autumo; ſed impetrabiliſsima etiam illa primæ omnium Elegiæ deprecatione:

At vos exiguo pecori fureſq; lupiq;
Parcite. de magno eſt præda petenda grege.

ſalsè videlicet hoc hominum genus commonentis, aliquam ſaltem alienæ mediocritatis, ac curtæ ſupellectilis ſuæ rationem habere vt velint, *tandem, tandem.* Quid enim? non eãdem apud ſe illis prædandi amplius cauſam ſuppetere, quàm olim, tunc, quum de pleno promere adfatim copia fuerat ſibi, numeroſis adhuc, ac decumanis pecuariis abundanti: neque ob ſtruices omnium bonarum rerum effertiſsimas, quid damni faceret, quãtum incommodi ac calamitatis denique per militarem inſolentiam pateretur indies, ita penitus medullitusque animo perciperet, aut perſentiſceret facilè. Scires, tacitè obſcureq. innuere, &, quaſi aliud agentem,

agentem, ſignificare Tibullum noſtrum, plus ſatis ſuperque oppidò illis eſſe debere, quòd tot tātasque veterini generis copias, tamque frequentes magnorum armentorum greges, ſtabulis, collibusq. ſuis, haud ſecus atque ex hoſtico, vi, violentia abactos atque abalienatos iam antea, peculij priui ac militaris iuris fecerint ſcilicet. Atque ea cauſſa fortaſſe potiſsima, præter priores illas (quæ de Meſſallini ingenij libertate recenſæ à nobis ſuprà) quamobrem Tibullo Coruini vnius laudatori modò, extra illorum hominū, qui virtute vera ad Heroici illius faſtigij ac ſolidioris famæ arcem graſſati Muſarum præconia meruerāt, ordinē prorſus ac numerū, & quaſi inter *Præteritos* habitus Octauianus Cæſar, ſator ille ſartorque turbamentorū Reipublicæ maximus, ne dicam, lituus belli ciuilis, eiuſdemq. (quamuis Principis ſui) ne tralatitia quidem vniuerſo hoc opere vſpiam compareat mentio. *Neque enim* (id quod inter cætera quoq. prudenter non minus, quàm verè à Criſpo noſtro tanquam ex Cortina Phœbi pronunciatum.)

Cuiquam mortalium iniuria ſua parua
Videntur: multi eas grauius æquo habuere.

Et tractabilior hac in parte vtique Collega eius Propertius; qui tametſi parens ſuus poſt bellum illud multò acerrimum Philippenſe, ad aras Peruſinas,

ruſinas, pro aris focisque ac publica libertate, ſicuti hoſtia mactatus cecidiſſet; & ipſe porrò mox ob municipalium agrorum, (quos poſt victoriam ciuilẽ, de communi Triumuiratus ſententia, veteranis diſpartiendos ſuſceperat Octauianus) iniquiſſimam diuiſionem, fundis funditus prædiisq. paternis ac hęrediolis ſuis vniuerſis, *Immeritò exutum ſeſe, euerſumq́ꝫ videret*, nihilo ſequius tamen omnium miſeriarum ſuarum ac paternæ cædis auctori obſeruantiam vſque ſuam ingerere perſeuerauit: ſeque Auguſto officioſa aſſentatione, quæſitiſſimisque carminum blanditiis per Cilnium Mecœnatem inſinuare porrò aſſiduè, ſeq. ſupplicem, imò Cæſarianum facere nunquã ceſſauit poſteà. id verò vtrum fruſtrà, an ob rem fecerit callidus, iis diiudicandum relinquo, quibus & Mecœnatis apud Principem ſuum auctoritas, & ipſius Cæſaris (iuuandis augendisq. ingeniis, ac rei literariæ bono nati) munificentiæ non minus, quàm propenſæ voluntatis teſtimonia percognita iam olim. At verò iniurias acceptas obliuiſci haud ita facilis Poëta noſter. credo, ne non veriſimile ſollenne illud ſuum faceret nobis, quod de ſemet ipſus profitetur alibi:

Non ego firmus in hoc, non hæc patientia noſtro

Ingenio, &c. Cui iracundiæ ſuæ morem gerere obſtinatè pertendens denique, quum rebus ſuis

accisis minus conducere animaduerteret, dolorem ſuum naturali conuicio publicitus exonerare; aut in eum ſcribere, qui malorum omnium architectus, etiam ſuſpectos ſibi proſcribere didiciſſet; tutius demum ſequutus conſilium, haud difficulter ſanè à ſe atque ab animo impetrauit ſuo, vt à Principe quidem ipſo, maxima fundi ſui calamitate, mordacis ſtyli aculeos, meritiſſimamque mali carminis occentationē temperaret ſedulò; dum tamen Principis vicem Triumuiralis illius tyrannidis adminiſtros (qui nomine atque auctoritate Imperatoris ſui per ſummam contumeliam abuſi tantam ſcelerum ac rapinarū licentiam impunè habuiſſent) veteranos inquio; quorum frequenti opera cruentam hanc ſanè de ciuibus ſuis victoriam obtinuerat Cæſar; captata identidē occaſione, & veluti in trancurſu verſuū ſuorum pipulo differre, flagellare, diriſque omnibus ac maledictis inceſſere, verbiſque execrantibus eorundem capita paſſim deuouere liberū eſſet ſibi, hoc eſt, Thyeſteis precibus in perpetuum perſequi porrò, ſuamque & Muſarum vicem Poëtica vindicta ire vltum, Hipponactæo præconio iampridem addictos publicitus. Neq. enim contra aduerſarios valentiores remedium expeditius, aut hoſtimentum aliud opportunius innocuo Phœbi ac Muſarum Sacerdoti reliquum ſuppetere videbatur:

tur: homines præſertim militares, armatos atque animatos probè. quos ipſe paſſim indito ex re vocabulo, *Prædatores*, nominitat ſolens. Quod genus quantopere porrò inuiſum atque odioſum habuerit ſibi, quiſnam adeò Tireſias, cui non ſtatim vel ex ipſo Tibulliani operis principio meridiana iam luce clarius illuſtriusque diluceat? quo loco militię ſtudium deteſtans eiuransque ex parte ſua planiſſimè ab huiuſcemodi votis Elegiæ ſuæ auſpicium facit:

Diuitias alius fuluo ſibi congerat auro,
Et teneat culti iugera magna ſoli:
Quem labor aſſiduus vicino terreat hoſte,
Martia cui ſomnos claſſica pulſa fugent.

Atque rationem iſtiuſmodi vitæ pertæſus continenter deinceps ſubiungit, præoptare potius paruo contentum ſeſe cum pietate & fide quod reliquum eſt ætatis conficere porrò, quàm ex aliena vexatione atque iniuriis, nefariaque ciuium ſuorum direptione, per ſummum ſcelus opuleſcere poſſe, ac locupletari ſcilicet. Quò etiam ſpectant illa Elegiæ x. libri ſequentis:

At mihi per cædem & facinus ſunt dona parãda,
Ne iaceam clauſam flebilis ante domum.

Neque ita pænè ad incitas tamen, quum hæc ipſa cõmentaretur, aut vſq. adeò ad egeſtatis terminos (vti volunt Critici noſtri) Albij Horatiani filium,

 Poëtam

Poëtam noſtrũ inquio, redactũ fuiſſe, vel ex prioris illius Elegię, modò laudatæ, clauſula maximè, cuiuis perſpicuum fieri poſſe autumo, qua ipſus de ſeſe cautè ac circumſpectè prædicat porrò:

——Ego compoſito ſecurus aceruo
Dites deſpiciam, deſpiciamq́ famem.

Itaque fruſtrà eſt, meo ſanè iudicio, vir doctiſſimus qui ipſam hanc Elegiam ordine quidem primam, tempore verò poſtremã credi poſtulat ſibi.

Pauſam faciam, adiecta prius tamen vnius, item alterius loci illuſtratione, ſuo loco à nobis per incogitantiam prætermiſſi ſuprà. legitur proinde libri II Elegia IV.

Et nunquam miſero vincla remittit Amor.
Et, ſeu quid merui, ſeu quid peccauimus, vror.

Vbi ocellus noſter Scaliger, *Vrit*, potius ex antiqua ſcriptura ſe reſtituiſſe teſtatur. idque verum puto. Sic enim libro IV. alibi de Sulpitia ſua, ex perſona Cerinthi amatoris, Tibullus:

Vrit, ſeu Tyria voluit procedere palla:
Vrit, ſeu niuea candida veſte venit.

Habes ibidẽ, poſtremo libro inquio, ipſius Sulpitiæ, de furto Venerio poſt factũ gratulãtis ſibi, Eroticã ouationẽ, hiſce verbis conceptã planiſsimè:

Sed peccaſſe iuuat. vultus componere famæ
Tædet. Hoc eſt, Oris & faciei habitum ad Patauinam illam ſtolæ ſuperciliiq́ue ma-

tronalis

tronalis ſeueritatem componere ac conformare. ne fortè in vulgus diſpaleſcat audax hoc amoris facinus, vultus mei hilaritate proditum ſciiicet. idq́. ex Ouidianæ diſciplinæ, quã idem amoribus ſuis præſcribit, formula maximè, ita habentis ſeſe:

Indue cum tunicis metuentem crimina vultum,
Et pudor obſcœnum diffiteatur opus.
Da populo, da verba mihi, &c.

At Sulpitia, hoc diſsimulationis genere nihil apud Populum Romanũ in propatulo ſibi adhibito opus eſſe, gloriatur. Cur ita? quòd Peruigiliũ cum Cerintho amaſio ſuo furtim celebratum, haud veniam modò, ſed & laudem apud Coryphæos ac conſcios (qui quidẽ non iniquos nimium harum rerum Cenſores præſtare voluerint ſeſe) potius cõmeriturum perſuadeat ſibi: quippe auctore tam digno culpã in ſe admiſſam facilè ſe redemturam cõfidens. Ait enim: *Cum digno digna fuiſſe ferar.* Vbi rem molliculam & parũ ſeueram probiſsimæ locutionis periphraſi circumſcriptam, & quaſi honeſtatis inuolucro obnuptã velatamq́. videmus; id quod Poëtis nõ inſolẽs. vt nec Ouidio, quum ſcribit: *Crede mihi, mecum non ſemel illa fuit.* denique paſsim alibi, credo, plus millies.

Ad proximum porrò Poëmatium tranſeamus:

Iam nimium, Meſſalla, mei ſtudioſe quieſcas.

Detegendus atque in apricum protrahendus hoc

 loco

loco error Criniti, qui Epigrammatiū iſtud, non ex Sulpitiæ, ſed verò ex Tibulli ipſius perſona ſcriptum inſcitiſsimè perſuaſus, Meſſallam à Tibullo, *Sui ſtudioſum*, perhiberi, in Vita Poëtæ eius palam prodere, memoriæq́ue mandare non dubitauit: à præpoſtera (vti apparet) exempli ſupradicti inueſtigatione in manifeſtariam fraudem inductus ſcilicet;—

Nil præter ſolitum nugo, & inanilogus.

DIALOGISMVS.

IN NERVAM VSIPETEM.

C V M *nihil ad noſtri ſapias pulmenta Lycæi,*
(Prô pudor) Vſipetum natus in attegiis:
Dic mihi, quid Batauis facis in regionibus hoſpes,
Hîc, tuus vnde comes exulat Artocrea?
Conditionem *(inquis)* quæro. *Quid? nubilis ergo*
Nata tibi, dotem quæ petat, & generum?
Ludis (ais) Non hercle (inquam) peto conditionem
(Ipſe refers) At cûi? Cûi? niſi, Iane, mihi?
Vah! Quid miratus? Haud iſto hîc viuimus (inquã)
Quo tu rere modo: paſcuus *hic ager eſt,*
Non aruus *(ne fruſtrà, Hoſpes, ſis) prataq́ nobis*
In ſtudio potius, quàm fugitiua ſeges.
Prôinde, tibi ſi tam foſſura, & aratio *cordi,*
Auſonios melius hinc erat ire tibi.

At

At breuius tu quæris iter. mane. (nam quid opus te
Circumagi?) Gallos i pete Sequanicos.
Hîc, vbi noſter habet rem factam *Malchio (lapſo*
Parce) illud, fractam *dicere* rem *volui.*
Aut illum inuenies pro libris poma legentem; *aut*
Vino, *inter molles*, depoſitum, *pueros.*
Sed propera, quàm vaſa *prius* conclamet. *& illum*
Creditor infeſtam vertere çogat humum.
Velle etenim, fama eſt, aliô transferre celocem,
Lucilliq́; citò vim *in Ligerim euomere.*
Quid ceſſas? Veſtrum iſtud (*ais*) nõ curo Latinum
Antiquum. *ſatis eſt* Conditio *vna mihi.*
Iam ſcio: fòrs Catiana tuo Conditio ventri
Quæritur, & cura eſt vncta culina tibi.
Macte: hoc ad Genium ſapere eſt. &, des veniã, oro,
Haud percepta prius quòd tua vota mihi.
Erroris, contracta tibi malè ſyllaba, nobis
Cauſa fuit, quam producere debueras.
Non intelligimus, video, nos inuicem; *abire*
Prôin ſine me, vt quærã conditionem *aliquam*;
Diſcipulũ dico. Cui rêi, quid eo aut opus? inquam.
An verò Ars aliqua eſt, quam profitere, tibi?
Vah, rogitas? ſcito me Promotum *eſſe. Quid iſtuc*
Verbi? (inquam.) Ecce Actus *hic tibi dicet*; *ais.*
Huc cedo, vt inſpiciam, ſi poſsim noſcere, qua ſit
Conceptus lingua, Cimbrica, an Vtopica?
Ridiculum, quaſi non agnoſcas verba Latina,

Queis

Queîs mage nec congrus Congruus *eſſe poteſt?*
Ecce iterum, dicis quum Congrua *verba Latina,*
Congrua ſermoni verba Latino vbi ſunt?
Heu facinus. quid? non videor tibi Congruus *ipſe,*
Louanÿ tanto tempore qui ſtudui?
Artes qui didici Septem, ac Promotus *in iiſdem?*
At, puto, non videor eſſe Poëta tibi.
Omnes dum præ te contemnis, Iane, Scotiſtas
Noſtros, teq́ unum Carmina ſcire putas.
Percontare tamen: Metra *ſæpe* ex tempore *centum,*
Vno ſtans fixus in pede, *compoſui.*
Vena *adeò* fluida *vſque mihi, fieriq́ Poëta*
Laruato *licitum, ſi libuiſſet, erat.*
Rem magnam narras. equidem (ſi credere dignum)
Neſcibam venam *ſic* fiuidam *eſſe tibi.*
Iure proin, Latÿ ſi nominis indigus eſſes,
Pro Nerua Venox *indigitandus eras.*
Dignus, Cirratis *qui præficiare Magiſter,*
Obtineas nomen *dum modò,* Nerua, *tuum.*
Aut Pullarius *vt fias, pro* Farre *cui glans*
Seruiat, à Pullis *dum capis* Auſpicium.
At tibi Florales potius ſtat pandere ſaltus,
In quibus & laxa eſt, nec fugitiua Venus.
Macte igitur, pateantq́ tibi ſecreta Suburræ;
Nec minus vſque tuum ſcrobs veret atra caput.
Macte inquam; vel eò vſq. latus dum ruperis; at, ne
Furcillis præceps eiiciare, *vide.*

FINIS.

AO1